

Antti Hurskainen

ALOITA TÄSTÄ

**Autoetnografinen tutkimus
muotoilijan oivalluksista ja
luovista teoista**

lapin yliopisto

Pro gradu -tutkielma

Palvelumuotoilun monialainen maisteriohjelma

2025

TIIVISTELMÄ SUOMEKSI

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Aloita tästä – Autoetnografinen tutkimus muotoilijan oivalluksista ja luovista teoista

Tekijä: Antti Hurskainen

Koulutusohjelma: Palvelumuotoilun monialainen maisteriohjelma

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 113 sivua, sisältäen 1 liite

Vuosi: 2025

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee luovuuden, muotoiluajattelun ja innovoinnin vuorovaikutusta työelämän arjessa. Tavoitteena on ymmärtää, miten muotoiluajattelu voi tukea yksilön luovuutta ja vaikuttaa sen kehittymiseen. Tutkimus tarkastelee myös tekijöitä, jotka mahdollistavat tai estävät luovuuden ilmenemistä.

Teoreettisesti työ pohjautuu muotoiluajatteluun ihmislähtöisenä ja opittavana menetelmänä, jonka avulla luovuutta voidaan soveltaa monenlaisiin haasteisiin. Laajempaan kontekstiin toimii työelämässä tapahtuva innovointi yksilön kokemuksen näkökulmasta. Tutkimuksen lähtökohtana on ristiriitainen havainto: alle 1 % ihmisistä kokee olevansa luovimmillaan työpaikalla, vaikka luovuutta pidetään yhä arvokkaampana niin organisaatioiden kuin yksilöidenkin näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä toimii autoetnografia, jossa tutkija toteuttaa *Creative Acts for Curious People* -kirjan luovia muotoilutehtäviä osana omaa arkeaan. Tutkija toimii samanaikaisesti kokijana ja havainnoijana, ja aineisto koostuu päiväkirjamerkinnoista ja reflektiivisistä muistiinpanoista.

Tulokset esitetään viiden lyhyen ja toisiinsa kietoutuvan kertomuksen kautta, jotka pohjautuvat muotoilutehtävistä syntyneisiin oivalluksiin. Keskeisenä löydöksenä esitellään "luovuuden viisikulmio", joka kuvaa viittä toisiinsa linkittyvää ulottuvuutta luovuuden ilmentymisen taustalla: aika, roolit, kokeminen, oivallus ja luottamus. Nämä tekijät sekä mahdollistavat että rajoittavat luovuuden ilmenemistä arjessa.

Tutkimus osoittaa, kuinka muotoiluajattelu ja pienet, säännölliset luovat teot voivat vahvistaa yksilön kasvua, empatiaa ja luovaa ajattelua arjessa. Se tuo esiin muotoiluajattelun potentiaalin käytännöllisenä ja muutosvoimaisena välineenä luovuuden kehittämisessä.

Avainsanat: Muotoiluajattelu, innovaatiotoiminta, luovuus, autoetnografia

ABSTRACT IN ENGLISH

University of Lapland

Faculty: Faculty of Art and Design

The title of the thesis: Start here – An Autoethnographic Study on a Designer’s Insights and Creative Acts

Author: Antti Hurskainen

Degree programme: Multidisciplinary master’s program in Service Design

Type of work: Master’s thesis

Number of pages, number of appendixes: 113 pages, including 1 appendix

Year: 2025

This master’s thesis explores the interplay between creativity, design thinking, and innovation in everyday working life. The aim is to understand how design thinking can support individual creativity and how it influences creative development. The study also examines the factors that either enable or hinder creativity.

The theoretical foundation is based on design thinking as a human-centered and learnable method for applying creativity to various challenges. The broader context of the study is workplace innovation, viewed through the lens of individual experience. The research is motivated by a striking contradiction: fewer than 1% of people feel most creative at work, even though creativity is increasingly valued by organizations and individuals alike.

The study applies an autoethnographic approach, with the researcher engaging in creative design tasks from *Creative Acts for Curious People* as part of daily life. The researcher acts as both participant and observer, generating data through diary entries and reflective notes collected during the creative process.

The results are presented through five short, interconnected narrative episodes based on insights gained from the design exercises. A key outcome is the introduction of the “Pentagon of Creativity,” which identifies five interrelated dimensions that shape creative expression: time, roles, experience, insight, and trust. These factors both enable and limit creativity in everyday life.

The study demonstrates how design thinking and small, regular creative acts can strengthen personal growth, empathy, and creative thinking in everyday life. It highlights the potential of design thinking as a practical and transformative tool for fostering creativity.

Key words: Design thinking, innovation, creativity, autoethnography

SISÄLLYS- LUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	5
KUVALUETTELO	6
1. JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tausta ja motivaatio	9
1.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävä	10
1.3 Tutkimuksen rajaus ja merkitys	13
1.4 Tutkimuksen eteneminen	14
2. MUOTOILUAJATELUN JA LUOVUUS TEORIA	17
2.1. Innovoinnin merkitys	18
2.2 Miten tähän on tultu?.....	21
2.3 Muotoiluajattelu ja ihmislähtöinen innovointi	23
2.4 Minustako muotoiluajattelijat?.....	25
2.5 Muotoiluajattelun yhteys luovuuteen	31
3. AUTOETNOGRAFIA METODI	35
3.1 Lyhyesti laadullisesta tutkimuksesta.....	35
3.2 Autoetnografia avattuna	37
3.3 Autoetnografian etuja ja haasteita	41
3.4 Autoetnografia ja muotoilun maailma.....	44

4. LUOVAT TEOT ITSE KOETTUNA KERTOMUS..... 48

4.1 Kertomuksen tuottaminen	49
4.1.1 Tutkimushenkilö ja tutkimuksen sumea alkupää	52
4.1.2 Tutkimusaineisto	57
4.1.3 Aineiston analyysi	67
4.2 Kertomuksia luovista teoista	72
4.2.1 Pysähtyminen rikkoo putkinäön.....	74
4.2.2 Aloittelijan mieli	75
4.2.3 Kokeile itse.....	76
4.2.4 Jotain ihan muuta	78
4.2.5 Kyse on luottamuksesta.....	79

5. ISO KUVA TULOKSET & TULKINTA..... 81

5.2. Ajan luoma kiire on kaikkialla läsnä.....	82
5.2 Olemme itse luomienne roolien vankeja.....	84
5.3 Aivojen ylivallasta kehon viisauteen.....	87
5.4 Oivallus muuttaa kontekstin.....	90
5.5 Pienet teot luovat luottamusta	92

6. LOPUKSI MITÄ SITTEN? MIKSI? 95

LÄHTEET..... 107

LIITE LUOVAT TEOT 113

KUVA- LUETTELO

KUVA 1. Innovaatioiden portfoliomalli.	19
KUVA 2. Vetovoimaisuus, toteutettavuus ja elinkelpoisuus.	25
KUVA 3. "Heureka, nyt keksin sen!"	26
KUVA 4. Perinteinen kehittäminen vs. muotoilu.	27
KUVA 5. Stanford d.schoolin 5-vaiheinen muotoiluprosessi.....	29
KUVA 6. "Mitä on, mitä jos, mikä yllättää, mikä toimii?".....	29
KUVA 7. Luova prosessi koostuu vaihtoehtoja laventavista sekä rajaavista sykleistä.	33
KUVA 8. Muotoiluajattelun tutkimusprosessi.....	50
KUVA 9. Minä tutkijana ja tutkittavana.	55
KUVA 10. Tutkimuksen laajempi konteksti.....	56
KUVA 11. Ymmärryksen keruun menetelmät tutkimuksessa.	58
KUVA 12. Autoetnografian tekemisen kaava.....	60
KUVA 13. Tutkimuksen luovien tekojen ja aineistonkeruun tehtävänannot.....	64
KUVA 14. Esimerkki luovan teon synnyttämästä materiaalista.....	65
KUVA 15. Sisällönanalyysia paperilla.	69
KUVA 16. Luovien tekojen visualisointia tutkimuspoluksi.	71
KUVA 17. Oivallusmittari.	71
KUVA 18. ”Luovuuden viisikulmio” – Luovuuden rajoittajat ja mahdollistajat.	96
KUVA 19. Muotoiluajattelu monitulkintaisessa maailmassa.	103

1. JOHDANTO

”Jotain tapahtui. Minä muutuin. Mikä muutti minut?”

”Aloita tästä.

No mistä?

Juuri tästä. Siitä, missä juuri nyt olet. Omasta arjesta. Kaikesta ympärilläsi olevasta.

Mutta miksi? Miksi juuri siitä?

Arjen valinnat määrittävät tulevaisuutesi. Sen, mitä teet tänään muodostavat perustan sille, minne päädyt ajan saatossa. Tutustumalla itseesi tulet todennäköisesti tietoiseksi siitä, minne olet menossa. Pysähtymällä voit havainnoida ja pohtia, onko se ollenkaan suunta, jonne haluat olla menossa. Ja samalla voit ehkä arvioida, mikä on se suunta, jonne meidän tulisi laajemmin olla yksilöinä ja yhteisönä menossa.”

Kävin tämän keskustelun itseni kanssa ollessani opintovapaalla. Useaan kertaan, hieman eri sanoilla. Vaihtelevissa tilanteissa, muuttuvassa muodossa. Pysähtyessäni pohtimaan, missä olen ja minne olen matkalla.

Kaksi vuotta vapautta kaikesta aiemmin opitusta. Aikuisiän rutiineista ja muiden aikatauluista. Ennen kaikkea oman mielen, tekemisen ja olemisen malleista. Samalla vallitsevan yhtenäiskulttuurin ja yhteiskunnan odotuksista ja painolastista.

Mahdollisuus pysähtyä. Ottaa etäisyyttä, rikkoa arjen rytmiä. Tehdä asioita toisin. Jonka seurauksena kaikki alkoi näyttäytyä täysin uudessa valossa. Kuin toisen näkökulman saaneena. Jotain ihmeellistä oivaltaneena.

Hyvin voimakas henkilökohtainen kokemus. Transformaatio.

Jotain tapahtui. Minä muutuin. Mikä muutti minut?

Nyt voin sen sanoa. Muotoilu muutti minut.

Palvelumuotoilun monialaisen maisteriohjelman aikana syntynyt voimakas oivallus - **ei ole olemassa vain yhtä totuutta**. Oikeaa ratkaisua olemassa olevaan ongelmaan. Vaan lukemattomia mahdollisuuksia nähdä asiat uudessa valossa. Kokea maailma muiden lähtökohdista. Nostamalla ihminen aidosti keskiöön. Määrittämällä samalla koko ongelma uudelleen. Luovuus vahvasti mukana.

Pikakelaus opintovapaalta takaisin normaaliin arkeen. Paluu töihin. Paluu entiseen. Jumalaton kiire ja järjetön hoppu. Aika kortilla. Uusien oivallusten sijaan sinnittelyä vanhan vallassa. Tuttuun ja turvalliseen tukeutumista. Päällä uudet

näkökannat ulkopuolelleen jättävä ja mahdollisuudet pois rajaava putkinäkö. Ei aikaa luovuudelle.

Turboahdetussa työarjessa mieleeni muistuu jossain vaiheessa opintovapaalla törmäämäni pysäyttävä fakta: alle 1 % ihmisistä saa parhaat ideansa työpaikalla (Practice Innovation..., 2018)! Samalla kuin aikamme kaanonina toistamme, kuinka erityisesti työpaikalla meidän tulee ideoida uutta, olla luovia ja nähdä asiat täysin uudessa valossa. Pärjätäksemme kilpailussa. Menestyäksemme yhteisönä ja yksilöinä.

Valtava ristiriita.

Opintojen synnyttämä suuri oivallus näyttäytyy kirkkaana - hyvin usein muotoilemme kiireessä ratkaisua täysin väärään ongelmaan. Kumuloimme samalla ajan saatossa vain lisää haasteita. Muotoilun suuri voima - täysin uusi näkökulma ja, se oikea ongelma unohtuvat tällöin täysin.

Mistä tässä on kyse?

1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA MOTIVAATIO

Näin ja oivalsin opinnoissani jotain, jonka syvintä olemusta en täysin ymmärtänyt. Mitä minulle oikeasti tapahtui? Ja miksi? Miksi tämä opintovapaalla oivallettu ja koettu ei toistu uudelleen vanhassa arjessani? Mikä estää näkemästä ja tekemästä asioita toisin?

Opintovapaalla koin vahvana, että keskityimme hyvin putkinäköisesti näkyvän lopputuotteen tai innovaation aikaansaamiseen. Oli kyseessä sitten opiskelijan nopea valmistuminen, konkreettinen muotoiltu uusi palvelu tai aiemmasta paremmaksi muokattu prosessi.

Paljon vähemmälle huomiolle sen sijaan jäi itse tekijä tai mitä hän voi oppia innovoidessaan jotain uutta. Miten innovointi itse asiassa edes tapahtuu? Tai, kuinka innovoija tai muotoilija voi luoda jotain täysin uutta oivaltaessaan jotain oleellista matkan varrella; "Ahaa, tästä tässä on kyse. Oikea arvo syntyykin jostain ihan muusta kuin mitä aiemmin oletimme. Heureka, minä keksin sen!"

Henkilökohtaisesti koin tässä suuren ristiriidan. Muotoilun sanotaan nostavan keskiöön ihmisen, mutta usein muotoiluprosessin lopputuleman aikaansaaminen oli näennäisesti keskiössä olevaa ihmistä suuremmassa roolissa. Mihin unohtui se ihminen?

Samaa ristiriitaisuutta koin myös opintovapaan päättymisen myötä. Aidon uudelleenmuotoilun ja syvälliseen ongelmaan paneutumisen sijaan aika ja resurssit riittävät juuri ja juuri näennäiseen innovointiin - tehdään kiireessä vain pieni muutos aiempaan. Mihin unohtui jälleen se ihminen, jolle oikeasti tätä palvelua teemme? Ja mihin unohtuu myös se ihminen, joka tätä palvelua sille toiselle ihmiselle tekee?

Aion ottaa tästä jollain tapaa selvää.

1.2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Mitä minulle oikeasti tapahtui? Ja miksi?

Tutkimukseni tarkoituksena on nostaa ihminen keskiöön. Pyrkiä selvittämään, mitä tapahtuu ihmiselle siellä kaiken keskiössä. Tehdessään asioita. Kokeillessaan uusia vaihtoehtoja. Haastaessaan aiemmin opittua. Reflektoidessaan tekemäänsä. Oivaltaessaan jotain. Pysähtyessään hetkeksi kaiken kiireen keskellä.

Ihminen keskiössä olen minä itse. Tutkimuksessani tekemisen ytimessä ovat luovat teot. Pienet viikoittain työstettävät arjen muotoiluhaasteet.

Tämän tutkimuksen motivaatio kumpuaa hyvin vahvasta halusta tutkia, miten muotoiluajattelu voi vaikuttaa luovuuden kehitykseen, erityisesti luovuuden esteiden murtamisen näkökulmasta. Tutkimus tarkastelee sitä, miten henkilökohtainen luovuuden kehittäminen voi tapahtua käytännön muotoilutekkojen kautta, ja mitä kulttuurillisia ja ympäristöllisiä tekijöitä tähän prosessiin liittyy.

Muotoiluajattelu (design thinking) ja luovuus ovat nousseet keskeisiksi teemoiksi nykyajan työelämässä.

Muotoiluajattelulla viitataan ongelmanratkaisun lähestymistapaan, jossa pyritään ymmärtämään syvällisesti käyttäjien tarpeita, luomaan innovatiivisia ratkaisuja ja prototyyppien avulla testaamaan ideoita nopeasti (ks. esim. Brown, 2008, s. 4-6). Muotoiluajattelun peruseräperiaatteet soveltuvat hyvin laajasti erilaisten organisaatioiden ja työyhteisöjen käyttöön.

Luovuus puolestaan on monitasoinen käsite, joka liittyy kykyyn tuottaa tavanomaisista ajattelumalleista poikkeavia, uusia ja arvokkaita ideoita (Csikszentmihalyi, 1996, s. 37). Luovuus on keskeinen osa innovointia, ja sen merkitys on kasvanut nykyajan yhteiskunnassa. Kuvaavaa on, että ympäri maailman luovuutta pidetään johtajien halutuimpana piirteenä (Kelley & Kelley, 2012), ja tärkeimpänä kompetenssina kompleksisessa kansainvälisessä kilpailussa pärjäämiseksi (Kelley & Kelley, 2015, s. 4). Jatkuvan muutoksen ja kiristyvän kilpailun vuoksi organisaatiot tarvitsevat yksinkertaisesti innovatiivisia ja kekseliäitä ratkaisuja menestyäkseen.

Näiden kahden käsitteen, muotoiluajattelun ja luovuuden, yhdistäminen on mielestäni kiehtova ja ajankohtainen tutkimusaihe - yhä useammat organisaatiot ja yksilöt etsivät kuumeisesti keinoja luovuuden parantamiselle. Muotoiluajattelu tarjoaa selkeän rakenteen luovuuden herättelemiselle. Samalla se voi myös paljastaa esteitä luovuuden ilmentymiselle. Esimerkiksi työpaikalla vallitseva kulttuuri, ajankäytön paineet (kiire!) tai rutiinit (näin on aina ennen tehty!) voivat vaikuttaa siihen, miten luovuus pääsee oikeuksiinsa.

Tutkimukseni **pääkysymys** ja alakysymykset, joihin pyrin löytämään vastauksia ovat:

- **Miten muotoiluajattelu tukee ja toisaalta estää luovuutta?**
- Miten luovuus ja muotoiluajattelu yhdistyvät inhimillisenä kokemuksena?
- Miten luovuuden vapauden ja kehittymisen esteet tunnistetaan muotoiluajattelun kontekstissa?

Kysymyksiin etsitään vastauksia tarkastelemalla sitä, mitä minulle tapahtuu tehdessäni luovia muotoilutekoja ja laajemmin, kuinka muotoiluajattelun mukaisten harjoitusten soveltaminen vaikuttaa siihen, miten koen oman luovuuteni kehittyvän. Tavoitteena on ymmärtää, miten muotoiluajattelu voi tukea luovuutta.

Tutkimuksessa tarkastellaan myös muotoiluajattelun ja luovuuden suhteen esteitä ja tapoja purkaa luovan ajattelun ja toiminnan rajoitteita. Muotoiluajattelu saattaa aluksi tuntua epämääräiseltä ja suoraa ongelmanratkaisua rajoittavalta, mutta samalla se voi myös auttaa tuomaan esiin täysin uusia näkökulmia ja vapauttamaan vanhoja ajattelutapoja. Tällöin kysymys kuuluu, voiko muotoiluajattelu myös tukea luovuuden

kehittymistä vai toimivatko tietyt muotoiluprosessin osat esteinä luovuuden vapaudelle.

Tervetuloa mukaan yhteiselle oppimismatkalle.

1.3 TUTKIMUKSEN RAJAUS JA MERKITYS

Tiivistetysti, tämä gradu on autoetnografinen tutkimusmatka oivallukseen. Oikean ymmärryksen lähteelle. Matka itseeni. Polku luoviin tekoihin.

Tutkimukseni rajauksena on, miten autoetnografinen lähestymistapa auttaa ymmärtämään muotoiluajattelun ja luovuuden yhteyttä. Mutta miksi keskittyä luovuuden kehitykseen ja muotoilutekojen analysointiin? Avaan tätä hieman tarkemmin.

Tässä tutkimuksessa keskityn omaan luovuuteeni, joten tutkimus rajautuu henkilökohtaisiin kokemuksiin, tuntemuksiin ja havaintoihin luovista muotoiluteoista. Tutkimuksen metodologinen lähestymistapa on autoetnografia, joka perustuu tutkijan henkilökohtaisiin kokemuksiin ja itsetarkasteluun (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 282). Tutkimusmetodi mahdollistaa syvällisen käsityksen omista tuntemuksista ja kehityksestä luovien prosessien aikana. Sen avulla voidaan tuoda esiin niitä kulttuurisia ja ympäristöllisiä tekijöitä (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 283), jotka voivat joko tukea tai estää luovuuden kehittymistä.

Tutkin, miten autoetnografinen lähestymistapa auttaa ymmärtämään omaa luovuutta muotoilutekojen edetessä. Keskityn ***Creative Acts for Curious People*** -kirjan (Stein Greenberg, 2021) tehtävien analysointiin ja niiden vaikutukseen itsessäni, kuten luovuuden tuntemuksiin, itseluottamukseen ja kykyyn ratkaista ongelmia. Tavoitteena on pyrkiä selvittämään,

miten luovuuden kokemus muuttuu tehtävien edetessä ja mitkä ulkoiset tekijät, kuten ympäristö tai aikarajoitteet, vaikuttavat mahdollisesti prosessiin.

Autoetnografinen lähestymistapa on erityisen hyödyllinen, koska se antaa tutkijalle mahdollisuuden tutkia itse omaa luovuuden kehitystään ja reflektoida muotoiluajattelun prosessien vaikutusta henkilökohtaisiin kokemuksiin ja tuntemuksiin. Itsehavainnointi ja päiväkirjamerkinnot tarjoavat mahdollisuuden koota aineistoa, joka auttaa ymmärtämään, miten muotoiluajattelu ja luovuus kietoutuvat yhteen.

Tutkimuksen merkitys on siinä, että se voi tarjota uusia näkökulmia muotoiluajattelun ja luovuuden tukemiseen. Tutkimus voi tuottaa uutta tietoa siitä, miten kehittää ja tukea luovuutta, erityisesti muotoiluajattelun kontekstissa. Tämän lisäksi tutkimus voi auttaa ymmärtämään, kuinka esimerkiksi työympäristön kulttuuri ja omat arjen käytännöt vaikuttavat luovuuteen ja mitkä tekijät voivat toimia esteinä luovuudelle. Tämän tiedon avulla voidaan kehittää luovuutta ja innovaatioita tukevia yhteisöjä - ja myös yksilöitä.

1.4 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN

Olen aidosti innoissani. Kohta päästään itse asiaan. Mutta sitä ennen vielä lyhyt avaus pro gradu -työni etenemisestä. Kuinka tarina varsinaisesti etenee tästä.

Tutkimuksen varsinainen sisältö ja rakenne koostuu kuudesta (6) luvusta.

Parhaillaan lukemassasi **1) JOHDANNOSSA** esittelen tutkimukseni aiheen, tarkoituksen ja tavoitteet. Lisäksi se johdattelee

lyhyesti tutkimuksen teoriaan eli muotoiluajatteluun ja käytettyyn menetelmään eli autoetnografiaan.

Tutkielman sitominen laajempaan teoreettiseen kontekstiin tapahtuu toisessa luvussa **2) "MUOTOILUAJATTELU JA LUOVUUS"**, jossa esitellään muotoiluajattelun ideaa ja teoriaa erityisesti innovoinnin ja luovuuden näkökulmasta. Luvun keskeinen tavoite on ymmärtää, mistä rakentuu se muotoiluajattelun ja autoetnografiankin ytimessä oleva "henkilökohtainen ahaa-kokemus", mitä tapahtuu luovia tekoja tehtäessä. Ymmärrystä rakennetaan olemassa olevaan kirjallisuuteen valikoivasti tutustumalla.

Kolmannessa eli metodiluvussa **3) "AUTOETNOGRAFIA "** avataan tarkemmin autoetnografian käyttöä yleisellä tasolla tutkimuksen tekemisen tapana.

On hyvä tuoda jo tässä vaiheessa muistutuksena esiin, että autoetnografia on tutkimusmenetelmä, jossa tutkija tutkii itseään ja omaa kokemustaan. Vaikka tässä gradussa tutkin välillisesti itseäni, on sen tavoitteena tuoda itseni ja kokemusteni avulla esille myös kulttuurillisesti laajempi konteksti. Mitä havaintoni kertovat laajemmin kaikesta ympärillä olevasta? Sekä samalla, mitä ne kertovat myös itsestäni ja muista osana tätä kaikkea?

Tutkielman keskeisen osion muodostaa neljäs luku **4) "LUOVAT TEOT ITSE KOETTUNA"**. Luvussa esitellään tarkemmin tämän tutkimuksen käytännön tekemisestä ja aineistonkeruun pohjalta syntyneet autoetnografiset kertomukset.

Jotta autoetnografia ei olisi vain kirjoittajansa satunnaista sanahelinää seuraa seuraavaksi aiemmin esitettyjen kertomusten **5) "ISO KUVA"** eli tulosten tulkinta. Tulkintaa voidaan pitää

gradun analyysilukuna, joka kertoo tarkemmin tutkimuksen tuloksista sekä, mitä tässä oikeasti tapahtui. Tulkintaa on tehty erityisesti gradussa esitettyjä muotoiluajattelun teorioita sekä aineiston pohjalta esiin nousseita tuloksia ja oivalluksia vastaan peilaten.

Tämän pro gradu -tutkielman yhteydessä tulkintaa ei ole lähdetty muodostamaan täysin ennakkoon värjättyjen silmälasien läpi, vaan muotoilun teorioihin on tutustuttu laajemmin ja syvällisemmin vasta kertomuksen valmistumisen myötä. On hyvä mainita, että rinta rinnan koko autoetnografiaosuuden ja oikeastaan koko graduprosessin ajan on luettu yleisluonteisesti muotoilun kirjallisuutta sekä huomioitu yleisemmin itseä kiinnostavia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä populaarikulttuurista ja uutislehdistä. Tällä tavoin on haluttu varmistaa autoetnografian yhden keskeisen tavoitteen toteutuminen - itsen kautta vallitsevan (työ)kulttuurin peilaaminen ja kommentointi.

Pro gradu -tutkielman päättävä luku **6) "LOPUKSI"** vetää yhteen tutkielman johtopäätöksiä, oppimistuloksia sekä pohtii, mitä kaikkea tästä voisi seurata.

"LÄHDELUETTELO" kokoaa vielä yhteen keskeisesti tutkimuksessa hyödynnetyt teokset. "LIITE" listaa puolestaan ylös tutkimuksessa tekemäni luovat teot.

2. MUOTOILU- AJATTELU JA LUOVUUS TEORIA

**”Muotoiluajattelu on turvallinen
ympäristö luovuudelle.”**

Sitten itse asiaan. Tässä luvussa käsittelen innovointia ja luovuutta. Lähestymiskulmana on muotoiluajattelu.

Yhteen kokoavana ajatuksena on pyrkiä löytämään se tavallisen, kiireisen (työ)arjen "pienin muuttuja", jonka avulla kenestä tahansa voi tulla oman elämänsä innovaattori ja ympärillään olevan uudelleenmuotoilija. Innovaation eli innovaatioprosessin lopputuotteen sijaan huomio on itse innovoijassa eli ihmisessä. Kyse on sinusta ja minusta.

2.1. INNOVOINNIN MERKITYS

Laajempi konteksti. Mistä kirjoitan, kun kirjoitan innovoinnista? Mitä tutkin, kun tutkin uusien ajatusten, ideoiden ja oivallusten syntymistä itsessäni? Ja millainen rooli tässä on puolestaan luovuudella?

Innovointi määritellään uusien ideoiden tuottamis- ja toteuttamiskyvyksi - ja se alkaa luovuudesta (Innovation).

Oleellista on oivaltaa innovoinnin kaksi ulottuvuutta - se on sekä uusien ideoiden tuottamista, mutta ennen kaikkea myös kykyä toteuttaa. Pelkät uudet ideat eivät siten vielä riitä, vaan ne on saatava jollain tapaa vietyä myös onnistuneesti maaliin.

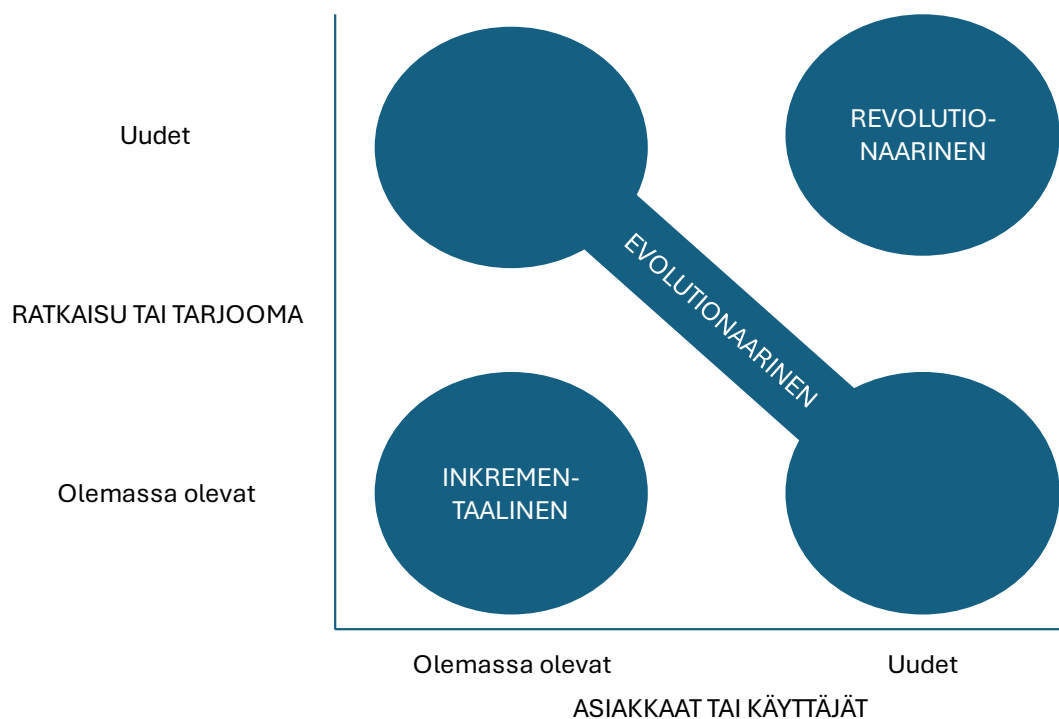
Innovointi on paitsi ymmärrystä ja kykyä oivaltaa, milloin ja miten sovellamme erilaisia menetelmiä uusien ideoiden synnyttämiseksi myös inspiraation hakemista ja löytämistä. Kyse on siten myös oman ajattelun laajentamisesta, vanhojen toimintatapojen muuttamisesta sekä toimeen ryhtymisestä. (Innovation.)

Jotta innovointi loksahdaisi korrektiin lokeroon tulee se kiinnittää oikeaan yhteyteen. Tässä tutkimuksessa innovointia tarkastellaan erityisesti yritystoiminnan näkökulmasta ja siellä toimivien työntekijöiden perspektiivistä. Kyse on siten yritysten arkipäiväisestä ruohonjuuritason luovuudesta.

Valtaosa yrityksistä ymmärtää, että innovointi on avain kasvuun ja jopa eloonjäämiseen edellytys (Innovation). Monet yritykset tuntevat palavaa tarvetta, jopa pakkoa innovoida. Tällöin innovointi liittyy usein tuotteiden tai palveluiden houkuttelevuuden lisäämiseen. Toisinaan tämä tapahtuu organisaation prosesseja tai liiketoimintamalleja kehittämällä. Taustalla vaikuttavat hypernopean, globaalin

liikemaailman lainalaisuudet - kilpailuedun saavuttaminen ei ole mahdollista ilman jatkuvaa innovointia. Eilisen innovaatio on jo huomenna usein auttamattomasti vanha. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 10-11.)

Ei ihme, että innovointi onkin noussut yhdeksi suurimmista trendeistä yritysten strategioissa (Kelley & Littman, 2016, s.3). Johtajat pitävät nykyisin innovointia yhtenä erottautumisen ja kilpailuedun tärkeimpänä lähteenä (Brown, 2008, s. 2).

KUVA 1. Innovaatioiden portfoliomalli (Jacoby & Rodriguez, 2007, s. 14).

Yritysten on mahdollista arvioida innovaatiotoimintaansa eri tavoin. Yksi esimerkki on kuvan tyylinen "Innovaatioiden portfoliomalli" - visualisoimalla olemassa olevat ja uudet ideat sekä olemassa olevat ja uudet käyttäjät tai asiakkaat saat selkeän kuvan innovaatiotoiminnan tasapainosta tai sen puutteista (Innovation).

Yritykset suhtautuvat innovaatioportfolioon yhä etenevässä määrin riskisijoituksina. Alkuvaiheessa olevia innovaatioita on paljon ja panostukset kasvavat niiden osoitettua elinkelpoisuutensa ja mahdollisuutensa menestyä. (Bland & Osterwalder, 2020, s. 326.)

On hyvä huomata, että menestyvät yritykset eivät innovoi pelkästään uusia tuotteita tai palveluita. Ne luovat itsensä uudelleen innovoimalla arvolupaustaan ja liiketoimintamalliaan tarkkailemalla jatkuvasti omassa ympäristössä tapahtuvia muutoksia (Osterwalder, Pigneur, Bernarda & Smith, 2014, s. 266-267).

Innovoinnin keskeiset haasteet ovat riskien ja kulujen hallinta, epävarmuus on aina läsnä. Siten hajautettu salkku on usein parempi vaihtoehto kuin suuri panostus yksittäiseen ideaan. Laaja portfolio auttaa osaltaan myös muissa innovoinnin haasteissa - työntekijöiden sitoutumisessa sekä parempien ratkaisujen löytämisessä. On helpompaa löytää todella originaali ja toimiva idea, kun innovointiin osallistetaan ihmisiä laajasti. (Liedtka, 2018.)

On tärkeää huomata myös innovoinnin inhimillisempi puoli. Vaikka innovointia tehtäisiin liiketoimintalähtöisesti tai teknologisten mahdollisuuksien inspiroimana, on innovoijana kuitenkin aina ihminen. Innovoinnin hyötyjä on jollain tavalla myös aina ihminen. Innovoinnin omaehtoisena tai pakottavana lähtölaukauksena voi siten toimia myös ympärillämme nopeasti muuttuva maailma.

Kansainvälinen pandemia, maapallon keskilämpötilan nousu, sota, tekoäly ja sään kiihtyvät ääri-ilmiöt ovat vain esimerkkejä viime vuosina kohtaamistamme yllättävistä muutoksista. Elämme vauhdilla muuttuvien kontekstien aikaa,

tulevaisuus ei ole ollut koskaan yhtä epävarmaa. (Small & Schmutte, 2022, s. 2-5.) Tässä itsessään on riittävästi syytä innovoida meistä ihan jokaiselle.

2.2 MITEN TÄHÄN ON TULTU?

Viime vuosikymmeninä systemaattisena tuote-, palvelu- ja liiketoimintakehityksen ja ihmislähtöisenä innovoinnin tapana esiin on noussut vahvasti muotoilu eri muodoissaan.

Strategisempi rooli on samalla muuttanut myös monin tavoin muotoilua, erityisesti sen käyttötapojen ja soveltamismahdollisuuksien osalta. (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 30.)

Jonkinlaisena merkkipaaluna muotoilun monipuolistumisessa ja arkipäiväistymisessä voidaan pitää **muotoiluajattelun** (design thinking) syntyä. Käsite tuli laajempaan tietoisuuteen noin viitisentoista vuotta sitten (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 35). Sen juuret ovat kuitenkin kauempana. Yhtenä merkittävänä hetkenä voidaan pitää vuotta 1969, jolloin Herbert Simon esitti ajatuksen muotoilusta yleisenä ajattelutapana. (Riel & Martin, 2017, s. xv) Hänen mukaansa, jokainen muotoilee, joka suunnittelee muuttavansa olemassa olevaa paremmaksi (Brown, 2019, s. 4).

Muotoiluajattelun leviämisessä maailman menestyneimmällä muotoilutoimistolla IDEOlla on ollut keskeinen rooli saadessaan yhä enemmän toimeksiantoja perinteisen tuotemuotoilun ulkopuolelta (Brown & Wyatt, 2010). Ajan saatossa he huomasivat usein lisäävänsä "ajattelun" muotoilun perään. Terminä muotoiluajattelu jäi eloon kuvaamaan periaatteita, joita erilaiset ihmiset voivat soveltaa monenlaisiin ongelmiin. (Brown, 2019, s. 12-13.)

Nykyisin monet maailman merkittävimmistä yrityksistä tunnistavat muotoiluajattelun keskeiseksi innovointikykyä tukevaksi taidoksi (Riel & Martin, 2017, s. xv). Globaalin kilpailun kiristyessä, muotoilu on keskittynyt yhä enemmän palveluiden ja elämysten kehittämiseen. Muotoilua voidaankin pitää etenevässä määrin ajatteluna tavaroita valmistajan tekemisen sijaan. Samalla muotoilijoista on tullut yhä enemmän ammattimaisia ja laaja-alaisia "ongelmanratkaisijoita". (Muratovski, 2015, s. 138.)

Mielenkiintoista on havaita innovoinnin merkityksen ja roolin muuttuminen yrityksissä muotoiluajattelun leviämisen myötä. Sisäpiirin katsannon tähän tarjoaa Tom Kelley, jonka kansainvälinen bestseller ***The Art of Innovation*** ilmestyi vuonna 2001. 15 vuotta myöhemmin, uuden painoksen esipuheessaan, hän kirjoittaa seuraavaa.

"Aiemmin luovuus ja innovointi tapahtuivat syrjässä ja päätökset tehtiin johdon suljettujen ovien takana. Globaalin kilpailun seurauksena luovuus on nykyään vakavaa bisnestä yritysten kaikilla osastoilla. Toinen tapahtunut muutos on, että kirjassa esitetyt ideat ja metodit kulkevat nykyisin termin muotoiluajattelu alla." (Kelley & Littman, 2016.)

Akateemisessa maailmassa muotoiluajattelu on noussut esiin erityisesti "viheliäisten ongelmien" myötä. Richard Buchanin vuonna 1992 esiintuoma vaikeiden ja monimuotoisten ongelmien määrittely - ei yksiselitteistä, "oikeaa" kyllä tai ei vastausta - kuvaa osuvasti nykyajan maailmaa monilta osin (The Evolution of...).

Tätä muuttunutta maailmaa kuvaa hyvin myös termi "VUCA": epävakaa (volatility), epävarma (uncertainty), monimutkainen (complexity) ja monimerkityksellinen (ambiguity) ympäristö

(Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 27). Vaikeasti hahmotettavassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa tarvitaan keinoja pysyä kartalla ja edetä epävarmuudessa. Yksi toimivaksi havaittu tapa tällaisessa ympäristössä innovoimiseen on muotoiluajattelu.

Muotoiluajattelun myötä muotoilun tavat levisivät laajemmin "kaikkeen" ihmisten ympärillä olevaan. Muotoiluajattelun voidaan ajatella nostaneen muotoilun takaisin lähemmäksi yritysten strategiaa - sinne, mistä sen ei olisi pitänyt koskaan edes poistua (Pinheiro, 2014, s. 24).

2.3 MUOTOILUAJATTELU JA IHMISLÄHTÖINEN INNOVOINTI

Mitä muotoiluajattelu oikeasti on? Muotoiluajattelu on uuden luomista eikä vain jo olemassa olevan toistamista. Se on ennen kaikkea uuden oivaltamista.

Mielestäni muotoiluajattelun mahdollisuuksiin johdattaa oivaltavasti käytännön esimerkki:

- Yksi tapa muotoilla uusia tuotteita on purkaa esimerkiksi leluauto osiinsa, tutustua, mistä se rakentuu, miten se on tehty. Tavoitteena on tutkia kaikki yksityiskohdat. Kun tiedetään, mistä tuote rakentuu, voidaan tehdä vastaava tai jopa parempi.
- Yhtäkkiä huomataan, että asioita voi tehdä myös toisin. Uusi näkökulma saa esimerkiksi oivaltamaan, että leluautosta voisi liikkuvilla osilla muokkautua robotti.
- Uusi näkökulma johtaa todellisuuteen, joka on enempi, kuin vain osiensa summa. Lelu voi olla sekä auto että robotti. Tuplasti hupia leikkijälle.
- Syntyy jotain uniikkia. Tutun asian näkeminen uudessa valossa mahdollistaa uuden todellisuuden rakentamisen ja

aivan uusien mahdollisuuksien luonnin. Uuden autorobotin tarina voi jatkua vielä edelleen - vaikka elokuvana ja oheistuotteina. (soveltaen Birsell, 2015, s. 24-35.)

"Muotoile parempi tapa nauttia lelusta" -kokemus avaa ihan eri näkökulman mahdollisuuksille kuin pelkän uuden leluauton muotoilu. Kaiken taustalla on aito ihminen haluineen ja tarpeineen - luovuus yhdistää nämä, ja samalla se mahdollistaa uusien ja parempien ratkaisujen muotoilun (Birsell, 2015, s. 20-21).

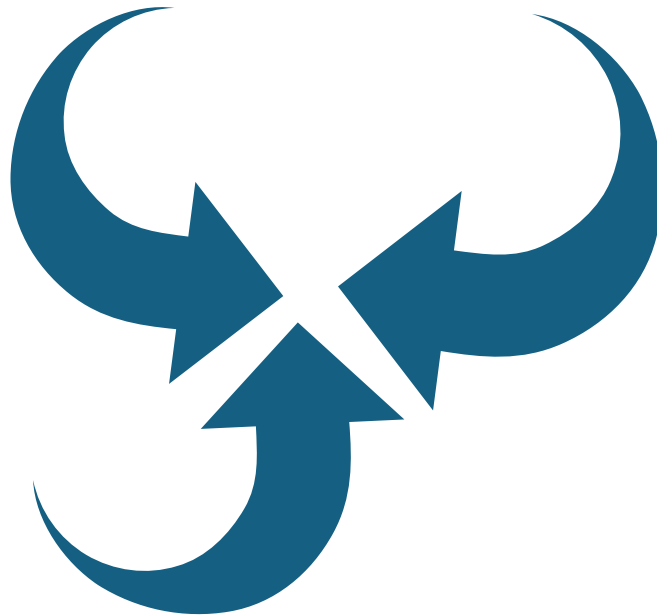
Suosituksen määritelmän mukaan **muotoiluajattelu tarkoittaa ajattelemista muotoilijan tavoin** (Martin 2009, 62). Tätä hieman tarkentaen muotoiluajattelu voidaan määritellä muotoilijoiden vuosikymmeniä käyttämien luovien menetelmien ja ajattelutavan soveltamista uusiin, perinteistä muotoilua laajemmalle meneviin haasteisiin. Kolme keskeistä ainesosaa muotoiluajattelussa ovat 1) empatia, 2) kokeilut, ja 3) tarinankerronta. (Kelley & Littman, 2016, esipuhe.)

Toisen määritelmän mukaa muotoiluajattelu on **ihmiskeskeinen innovoinnin menetelmä**. Voimanlähteenä on suoran havainnoinnin avulla saatu perusteellinen ymmärrys, mitä ihmiset haluavat ja tarvitsevat elämässään. Se on enemmänkin paremmin kuluttajien tarpeita ja toiveita vastaavien ideoiden keksimistä kuin jo olemassa olevien ideoiden houkuttelevuuden lisäämistä. (Brown, 2008, s. 1-2.)

Ihmislähtöisenä innovaatioprosessina muotoiluajattelun tavoitteena on yhdistää 1) ihmisille haluttava, 2) teknologisesti toteutettava ja 3) taloudellisesti kannattava. Muotoiluajattelun "pyhää kolminaisuutta" seuraamalla yritysten innovointi tuottaa asiakkaille *tarkoituksenmukaista arvoa*. (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 35.)

**VETOVOIMAISUUS,
HALUTTAVUUS**

**TEKNINEN
TOTEUTETTAVUUS**

**ELINKELPOISUUS,
KANNATTAVUUS**

KUVA 2. Vetovoimaisuus, toteutettavuus ja elinkelpoisuus (Brown, 2019, s. 25).

Muotoiluajattelun voidaan ajatella parantavan innovoinnin onnistumisen todennäköisyyttä huomioimalla kolme erillistä näkökulmaa. **Mikä on ihmislähtöisesti järkevää, teknisesti mahdollista ja liiketoiminnallisesti elinkelpoista lähitulevaisuudessa?** Koska keskiössä on ihminen, tulisi kehittämisen lähteä aina ihmiselle vetovoimaisesta ja haluttavasta. Päätöksenteko perustuu tällöin ihmisten todellisiin tarpeisiin ja ideoiden toteuttamismahdollisuuksiin kannattavasti. (Brown, 2015, s. 24–26.)

2.4 MINUSTAKO MUOTOILUAJATTELIJA?

Miten muotoiluajattelua konkreettisesti tehdään? Avataan tätäkin sopivan esimerkin varjolla.

Insinöörimäinen numeropohjainen ongelmanratkaisu on toimiva tapa, kun saatavilla on paljon päätöksenteossa auttavaa dataa

ja ongelmaan on olemassa yksiselitteinen ratkaisu. Muotoiluongelmissa tilanne on toinen - aina ei ole yhtä selkeää ratkaisua tai valmista esimerkkiä. Kun ihmisten tunteet ovat pelissä, ideointi, improvisointi ja testailu ohjaavat perille. (Burnett & Evans, 2019, s. xiii-xv.)

Moni innovaatio on syntynyt määrittelemällä ongelma uudelleen. Tämän vuoksi muotoiluajattelun keskeinen periaate on aloittaa ihmisestä. Kasvavan ymmärryksen ja empatian myötä ongelma näyttäytyy usein uudessa valossa. Luulit suunnittelevasi tuotetta, kun todellisuudessa kyse olikin jostain ihan muusta. (Burnett & Evans, 2019, s. xx.)

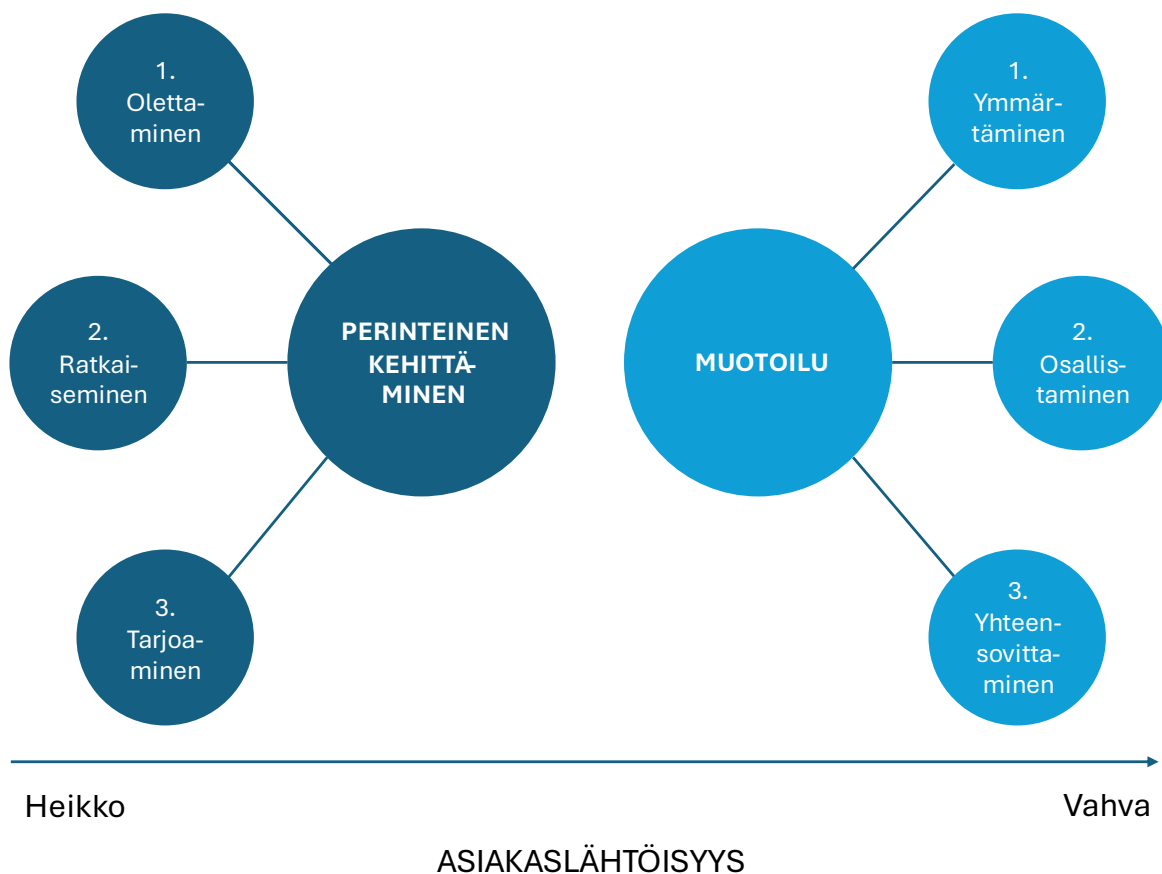
KUVA 3. "Heureka, nyt kelvin sen!" (Design Thinking is...)

Sen sijaan, että muotoilisimme aina vain parempia tuotteita ja palveluita, saatamme havaita, että suuremman arvon käyttäjälleen tuottaa jokin aivan toinen asia. Esimerkiksi uuden maljakon sijaan kyse voi olla paremmasta tavasta nauttia kukista kotona. Tästä on muotoiluajattelussa hieman yksinkertaistaen kyse.

Muotoiluajattelija omaksuu muotoilijan tavan ajatella ja tehdä töitä. Tekemistä ohjaa iteratiivinen prosessi. Keskiössä on *oikean* ongelman ratkaisu simppelien keinoin - rajaamalla tai määrittämällä ongelma uudelleen, ihmisille paremmin käsiteltävällä tavalla. Oikeaan ongelmaan haetaan *ratkaisuja* muotoilijan tavoin - nopeilla kokeiluilla ja testaamalla vaihtoehtoja. Ratkaisut eivät meni heti oikein, testaamalla

opimme ja etenemme oikeaan suuntaan. Käytetyt työkalut toimivat myös tärkeänä keskustelun avaajana tuoden kaikki ymmärrettävästi yhteisen asian äärelle. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 14-15, 19-20.)

Muotoiluajattelu voidaankin ymmärtää myös luovana, moniin modernin työelämän tarpeisiin soveltuvana ihmislähtöisenä ongelmanratkaisuprosessina. Muotoiluajattelijan tekeminen on tällöin sidoksissa vahvasti muihin. Muotoilullisen - ihmislähtöisen - tekemisen ja perinteisen - asiantuntija- ja organisaatiolähtöisen - kehittämisen eroja tiivistää erittäin hyvin seuraava kuva.

KUVA 4. Perinteinen kehittäminen vs. muotoilu (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 48).

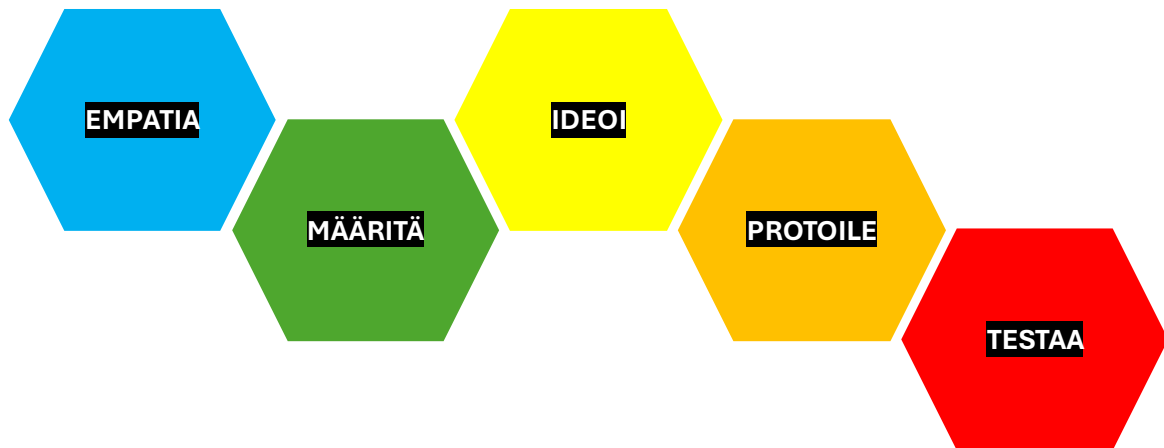
Perinteisen kehittämisen lähtökohtana on asioiden olettaaminen. Olettamukset johtavat usein *väärän ongelman ratkaisemiseen*

lineaarisesti etenevässä analyttisessä asiantuntijaprosessissa, jonka tuottama ratkaisu tarjoillaan **valmiina pakettina. Muotoilussa lähtökohtana on ihmisten syvällinen ymmärtäminen.** Ymmärtäminen varmistaa **oikean ongelman ratkaisemiseen** iteratiivisesti etenevässä osallistavassa yhteiskehittämisen- ja oppimisprosessissa. Ratkaisua **testataan haluttavuuden, toteutettavuuden ja taloudellisen elinkelpoisuus yhteensovittamiseksi.** (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 48-51.)

Muotoiluajattelu voi tuntua alkuun perinteiseen kehittämiseen tottuneesta epämääräiseltä, vaikeasti hahmotettavalta ja epäloogiselta. Birgit Marer puhuukin muotoiluajattelusta **"uutena ajattelun ja työskentelyn tapana"**, ja Jeff McGrath tiivistää puolestaan osuvasti, että **ilman muotoilun ajattelutapaa "ihmiset palaavat vanhoihin tapoihinsa"** (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 23).

Perinteisesti muotoiluajattelu on ymmärretty prosessina, jossa eri ongelmanratkaisu- ja innovointivaiheet seuraavat toisiaan. Todellisuudessa, muotoiluajattelu ei vaadi ja edellytä aina prosessin kaikkien vaiheiden lineaarista läpikäyntiä. Paikoitellen vaiheet voivat toistua myös useaan kertaan. (Design Thinking.) Tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä muotoiluajattelun prosessia on lupa soveltaa tapauskohtaisesti ja tarpeen mukaan.

Muotoiluajattelun prosessiin on olemassa useita erilaisia malleja. Alle on visualisoitu kaksi esimerkkiä.

KUVA 5. Stanford D.schoolin 5-vaiheinen muotoiluprosessi (Design Thinking Bootleg 2018).

Stanfordin yliopiston muotoiluprosessi alkaa empatiavaiheella ja jatkuu ongelman tarkemman määrittelyn, ideoinnin, protoilun ja testauksen avulla. Visualisointi tuo esiin iteratiivista tekemistä, jossa lopputuloksesta ei ole alussa vielä täyttä varmuutta. Suunta tarkentuu lopullisesti matkan varrella.

KUVA 6. "Mitä on, mitä jos, mikä yllättää, mikä toimii?" (Liedtka 2013).

Amerikkalaisen, entisen Virginian yliopiston yrityshallinnon professorin Jeanne Liedtkan prosessi etenee ihmettelyn kautta: mitä on, mitä jos, mikä yllättää, mikä toimii? Kysymysten avulla päädytään epävarmuudesta testattuun - taloudellisesti toimivaan - ratkaisuun.

Vaikka muotoiluajattelun prosessimallit eroavat visuaalisesti toisistaan, on toimintaperiaatteet yhteneväisiä (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 36-41):

1. **Ihmislähtöisyys** - aseta kaiken keskiöön ihminen ja pyri kasvattamaan empaattista ymmärrystä tästä.
2. **Oikea ratkaistava ongelma** - löytyy kysymällä miksi?
3. **Kokeilevuus** - tutki ja haasta olemassa olevaa.
4. **Iteratiivisuus** - toista ja opi toimivan ratkaisun löytämiseksi.
5. **Lavenna ja supista ajattelua** - luodaksesi ja rajataksesi tulevaisuuden uusia vaihtoehtoja.
6. **Protoile ja testaa** - simppelellä ja halvalla riskiä minimoidaksesi.
7. **Kehitä yhdessä** - niiden ihmisten kanssa, joita ratkaisu koskee.
8. **Kokoa monialainen tiimi** - parantaaksesi onnistumisen mahdollisuuksia.

Keskeinen poiminta muotoiluajattelusta tekemisen tapana on pyrkiä siirtymään lineaarisesta ongelmanratkaisusta iteratiiviseen ihmislähtöiseen ajatteluun. Tekeminen etenee vaiheittain ymmärryksen lisääntyessä. Suunnasta ja seuraavista stepeistä ei ole täyttä selvyyttä ennakkoon. Muotoiluajattelu on lähtökohdiltaan tutkiva prosessi, joka oikein tehtynä paljastaa odottamattomia asioita matkan varrella (Brown, 2019, s. 22). Muotoiluajattelu on itsessään eräänlaista löytöretkeilyä.

"Tehokkaan", suoraan oletusten pohjalta asiaan pureutuvan ongelmanratkaisun sijaan muotoiluajattelu ottaa oman aikansa riittävän ymmärryksen muodostamiseksi. Kuvaava ilmaus tälle on "**innovoinnin sumea alkupää**" (the fuzzy-front-end of innovation), jolla tarkoitetaan erityisesti kehitysprosessin alussa tapahtuvaa, usein aikaa vievää oikean ongelman

määrittelyä (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 37-38).

Mielestäni prosessiakin tärkeämpi asia on omaksua tietyt ajattelutavat ja asenteet itseä ja omaa tekemistä kohtaan. Muotoiluajattelijana on Birsekin (2015, s. 22) mukaan tärkeää nähdä asiat optimistisesti, empaattisesti, kokonaisvaltaisesti ja yhteistyöhaluisesti - unohtamatta kysyä välillä, mitä tapahtuu, jos tekisinkin näin?

2.5 MUOTOILUAJATTELUN YHTEYS LUOVUUTEEN

Mitä annettavaa muotoiluajattelulla on luovuudelle ja sitä kautta innovoinnille? Hyvin paljon sekä yksilö- että organisaatiotasolla. Muotoiluajattelu ja luovuus kulkevat käsi kädessä, sillä luovuus on erittäin keskeinen osa muotoiluajattelua.

Erään määritelmän mukaan luovuus on mielikuituksen käyttämistä jonkin uuden luomiseen. Yrity maailmassa luovuus ilmenee innovointina. (Kelley & Kelley, 2015, s. 3.) Miksi yritysten tulisi sitten välittää luovuudesta ja innovoinnista? Yksinkertaisesti - luovuus myy. (Kelley, 2016, s. 5.) Luovuus on keskiössä innovoitaessa kaupallisesti menestyksellä.

Csikszentmihályin mukaan luovuus voidaan määritellä miksi tahansa teoksi, ideaksi tai tuotteeksi, joka muuttaa tai uudistaa olemassa olevaa alaa. Se on kykyä yhdistää olemassa olevia elementtejä uudella tavalla ja tuottaa jotain uutta ja arvokasta. Luovuus syntyy vuorovaikutuksessa yksilön, kentän ja alan välillä. (Csikszentmihályi, 1996, s. 32-38.)

Tämä tarkoittaa, että luovat ideat eivät synny tyhjiössä, vaan ne tarvitsevat uusien ajatusten syntyä ja kokeilua tukevan ympäristön. Voidaan sanoa, että muotoiluajattelu on

turvallinen ympäristö luovuudelle. Sen prosessivaiheet tarjoavat rakenteen ja mallin luovuuden kukoistamiselle.

Muotoiluajattelu on paitsi keino luovuuden vapauttamiselle, myös opittava tapa soveltaa luovuutta mihin tahansa haasteeseen. Se auttaa löytämään uusia oivalluksia. Yrityksissä se tukee luovaa kulttuuria ja auttaa rakentamaan sisäisiä innovaatiojärjestelmiä. (Kelley & Kelley, 2015, s. 24-27.)

Miten luovuutta sitten hyödynnetään muotoiluajattelussa? Lyhyesti vastaten, luovasti koko prosessin aikana.

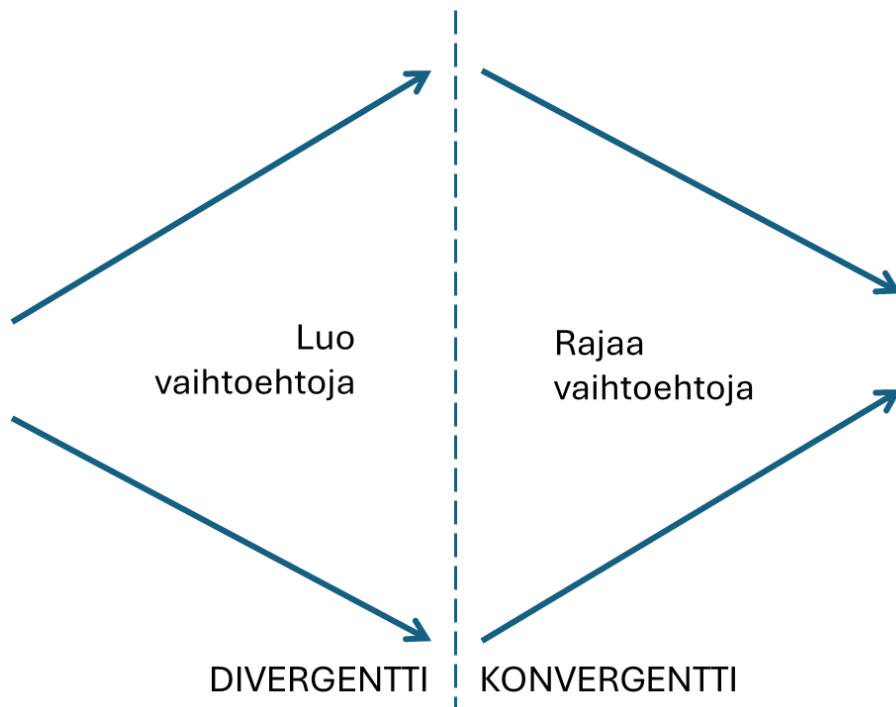
Käytetään esimerkkinä muotoiluajattelun mukaista innovointiprosessia (Kelley, & Littman, 2016, s. 6-7):

1. **Ymmärrä** konteksti sekä ratkaistava ongelma.
2. **Havainnoi** oikeita ihmisiä tosielämän tilanteissa.
3. **Visualisoi** uusia konsepteja ja niitä käyttäviä ihmisiä.
4. **Arvioi ja hienosäädä**, iteroi palautteen pohjalta.
5. **Toteuta** uusi konsepti kaupallistettavaksi.

Ensisilmäyksellä luovuutta tarvitaan erityisesti uusien ideoiden luomisessa ja konseptien visualisoinnissa. Mutta, mitä luovempi voit olla prosessin jokaisessa vaiheessa, sitä luovempi on todennäköisesti kokonaisuus. Esimerkiksi Dorst ja Muratovski korostavat, että muotoilijat eivät ainoastaan ratko ongelmia, vaan myös uudelleenmuotoilevat sekä aktiivisesti etsivät niitä, mikä on olennainen osa luovaa prosessia (Dorst, 2011, s. 527 ja Muratovski, 2015, s. 135).

Muotoiluajattelun ja luovuuden yhteys tulee esiin erityisesti ideointivaiheessa. Tällöin pyritään synnyttämään mahdollisimman monia vaihtoehtoja ennen ratkaisujen rajaamista. Lisäksi protoilun ja testauksen iteratiivinen

luonne kannustaa jatkuvaan luovaan kehittämiseen. Luovuuden vaiheita ja vaatimuksia muotoiluprosessin aikana on helppo hahmottaa oheisen visualisoinnin kautta.

KUVA 7. Luova prosessi koostuu vaihtoehtoja laaventavista sekä rajaavista sykleistä (Brown, 2019, s. 73).

Muotoiluajattelun luovassa innovointiprosessissa vuorottelevat divergentti- eli vaihtoehtoja luova ja konvergentti- eli vaihtoehtoja rajaava ajattelu. Perinteisesti länsimaisten organisaatioiden ja siellä työskentelevien ihmisten toiminta on optimoitu analyttisyyden pohjalta, yhden ainoan oikean ratkaisun löytämisen varaan. Tällöin usein unohtuu uusien vaihtoehtojen luomisen mahdollisuus - se, mitä oikeasti voisi olla, jos havahtuisimme laaventamaan näkökantaamme ja ajatteluamme jo olemassa olevan ulkopuolelle. (Koivisto, Säynäjäkangas, & Forsberg, 2019, s. 39-40 ja Brown, 2019, s. 72-77.)

Muotoiluajattelu hyödyntää meissä kaikissa olevia kykyjä, mutta jotka jäävät usein huomiotta perinteisempään ongelmanratkaisuun painottuvassa maailmassa. Liiketoiminnan

johtaminen pelkän intuition tai tunteiden pohjalta ei ole järkevää, mutta ei myöskään liika ripustautuminen analyttisyyteen tai rationaalisuuteen. Muotoiluajattelu yhdistää nämä tarjoamalla "kolmannen tien". (Brown, 2019, s. 10.)

Useissa yrityksissä uskotaan, että luovuus on vain harvojen ja valittujen ominaisuus. Todellisuudessa meillä jokaisella on luova puolemme ja muotoiluajattelun avulla voimme saada sen kukoistamaan. (Kelley, 2016, s. 13.)

Viime kädessä muotoiluajattelu on kyky ja opittavissa oleva taito **integratiiviseen ajatteluun**. Tällöin ratkaisujen maailma ei näyttäydy enää vastakkaisina "joko/tai" vaihtoehtoina, vaan enemmänkin "sekä/että" tyyllisenä paremman ratkaisun rakentamisena. (Brown, 2019, s. 91.) Muotoiluajattelun potentiaalia voidaan lähestyä siten paitsi luovuuden kautta, mutta myös parempana päätöksentekona tai valintoina (Riel & Martin, 2017, s. xvi).

Muotoiluajattelun voima parempia päätöksiä tuottavana prosessina perustuu pitkälti sen integroivaan kykyyn nähdä asioita toisin ja tuoda esiin täysin uusia vaihtoehtoja. Tässä on kyse kolmesta asiasta: 1) kyvystä reflektoida ja ymmärtää omaa ajatteluamme, 2) kyvystä nähdä asiat empaattisesti toisten vinkkelistä ja 3) toistettavasta luovuudesta - eli useiden ideoiden luomiskyvystä. (Riel & Martin, 2017, s. 12-13, 43.)

Muotoiluajattelussa on erittäin vahvasti kyse luovuudesta. Muotoiluajattelun oppimalla sinusta tulee paitsi luova ongelmanratkaisija myös ratkaisemista aidosti tarvitsevien ongelmien etsijä. Ja tässä on muotoiluajattelun suuri vipuvoima!

3. AUTOETNOGRAFIA METODI

”Tutkin jotain itseni kautta.”

Tässä osiossa käyn läpi, mitä on autoetnografia ja miten se soveltuu muotoiluajattelun ja luovuuden tutkimukseen. Tervetuloa mukaan tutustumaan tarkemmin.

3.1 LYHYESTI LAADULLISESTA TUTKIMUKSESTA

Tämä tutkimus käsittelee, kuvailee ja yrittää ymmärtää omaa elämääni ja kokemuksiani. Vaikka tutkin itseäni en kaivele pelkästään omaa napaani. Tarkoituksena on itseni ymmärtämisen avulla ymmärtää ja kuvata paremmin sitä ympäröivää maailmaa, jonka osana olen. Vangita jollain tapaa aikamme vallitseva henki. Kyseessä on siten laadullinen tutkimus, sillä se käsittelee jollakin tavalla aina ihmistä, ihmisenä olemista sekä heidän elämäänsä (Puusa & Juuti, 2020, 5).

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään ihmisyyksilöiden aikomuksiin, motiiveihin, tunteisiin ja toimintaan. Tavoitteena ei ole yleistää tuloksia demografisiksi tiedoiksi. (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 21.) Laadullinen

tutkimus tuottaa usein oivalluksia "miksi"-kysymykseen ihmisten tarpeista ja motiiveista, kun taas määrällinen tutkimus tuottaa "mitä" ja "miten" tyylistä tietoa ihmisten kokemuksista (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 98).

Autoetnografia itsessään on laadullinen tutkimusote. Se tarjoaa vivahteikasta, monitahoista ja spesifiä tietoa yksittäisten ihmisten elämästä ja kokemuksista – eikä niinkään yleistä tietoa suurista ihmisryhmistä (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 21).

Laadullista tutkimusta on verrattu taiteen tekemiseen, jossa uniikki lopputulos on seurausta tekijänsä osaamisesta, luovuudesta, sinnikkyydestä sekä kyvystä nähdä ja tehdä asiat toisin (Puusa & Juuti, 2020, s. 5). Laadullista tutkimusta voidaan pitää hyvin paljon tekijänsä näköisenä. Se ei siten kerro totuutta kaikkien ihmisten elämästä. Se ei kerro koko totuutta myöskään yksittäisen ihmisen elämästä.

Sen avulla voidaan saada **"kuratoitu kurkistus"** yksittäisen ihmisen elämään tiettyinä ajanhetkenä. Jonain toisena hetkenä todellisuus voi näyttäytyä hyvin eri valossa. Samoin jonkun toisen ihmisen tekemänä laadullisen tutkimuksen edustama maailma voi olla täysin toisenlainen.

Laadullinen tutkimus voidaan nähdä myös muiden, asian ymmärtämistä helpottavien, vertauskuvien avulla. **Salapoliisin tavoin** laadullista tutkimusta tekevä tutkija etsii vielä löytämättömiä johtolankoja ymmärrettävän kokonaiskuvan muodostamiseksi tapahtumista. Tai maailmalle kaipaavan **matkaajan lailla** hän etsii uusia sykehdyttäviä kohteita ja jopa elämää mullistavia kokemuksia. (Puusa & Juuti, 2020, s. 5-6.)

Laadullisessa tutkimuksessa kyse on **kiehtovan, uskottavan tarinan muodostamisesta** ja **opitun jakamisesta** tarkkojen havaintojen, uusien oivallusten ja oleellisten yksityiskohtien kertomisen avulla. Oikeasti laadullisessa tutkimuksessa on kuitenkin kyse sinusta ja minusta. Meistä yhdessä, ja samalla kaikesta ympärillämme olevasta.

3.2 AUTOETNOGRAFIA AVATTUNA

Seuraavaksi tahdon esitellä mielestäni kiehtovan tutkimuksen tekemisen tavan. Tämä pro gradu -tutkimus on tehty nimittäin autoetnografisesti.

Autoetnografiaa tutkimusmenetelmänä voisi kuvailla oheisesti:

“Olen hieman haastava, ja kaikki eivät välttämättä minua ymmärrä. Vaadin tutkijalta paljon, nimittäin rohkeutta ja reflektiivisyyttä. Olen toisaalta myös hyvin palkitseva - avullani tutkijat saavat sanottua jotain, joka muuten jäisi todennäköisesti sanomatta.” (mukaillen Tienari & Kiriakos, 2020, s. 282.)

Syvällisemmän ymmärryksen saamiseksi autoetnografia on hyvä pilkkoa osiin. **Auto** merkitsee **itse** (kreikaksi *autós*), **etno** on yhtä kuin **kansa** (*ethnos*) ja **grafia** tarkoittaa puolestaan **kirjoittaa** (*graphein*) verbiä (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 283). Kirjoittaa kansasta ja itsestä - mistä tässä on oikeasti kyse?

Lyhykäisyydessään autoetnografia on tutkimusote, jossa **tutkija tarkastelee itseään ja kokemuksiaan osana laajempaa yhteisöä**. Tarkoituksena on yleisemmin ymmärtää yhteisön sosiaalisia ja kulttuurisia ilmiöitä omakohtaisten kokemusten kautta. (Tienari, & Kiriakos, 2020, s. 282-283.)

Helposti ymmärrettävän lähestymisen autoetnografiaan tarjoaa sen "kantamuoto", etnografia. Etnografian tekemisen tavan oivaltamalla ymmärrät helposti myös autoetnografian tiukan ytimen.

Kirjaimellisesti etnografia tarkoittaa kansan kuvaamista, käytännössä heidän elämäänsä osallistumalla sekä tästä raportoimalla. Tutkija menee yksinkertaisesti ulos, osallistuu tutkittavien elämään, havainnoi heidän tekemisiään arkisessa ympäristössä sekä täydentää havaintojaan usein myös haastattelemalla. Kenttätyön jälkeen tutkija raportoi kirjallisesti kaikesta tästä. (Kallinen & Kinnunen, 2021.)

Etnografi viettää paljon aikaa tutkittavan kohteen ja ilmiön parissa sekä havainnoi, kuvaa ja kirjaa ylös kaikkea tapahtuvaa. Keskipisteessä on ihminen. Tavoitteena on tarkkasilmäisen tutkimustyön avulla pyrkiä löytämään tutkittavien sosiaalisen elämän säännönmukaisuuksia. (Kallinen & Kinnunen, 2021.) Jonkinlaisia oivalluksia siitä, mitä tässä oikeammin ja syväällisemmin todellisuudessa tapahtuu. Mistä tässä on oikeasti kyse.

Autoetnografiassa puolestaan kaikki tämä tapahtuu vain *tutkimalla jotain itsesi kautta*. Tutkimuksesi kohteena olet sinä, jonkun suuremman kulttuurillisen tai sosiaalisen ilmiön ilmentymänä. Tutkimuksen tekijä olet myös sinä itse.

Kirjaimellisesti autoetnografissa **henkilökohtaisen kokemuksen** ("auto") **avulla kuvaillaan ja tulkitaan** ("grafia") **kulttuurisia tapoja, uskomuksia ja kokemuksia** ("etno"). Autoetnografit uskovat, että henkilökohtainen kokemus on täynnä kulttuurillisesti ja poliittisesti ladattuja odotuksia ja normeja. Tiukan itsereflektion avulla he pyrkivät tunnistamaan ja kyseenalaistamaan henkilökohtaisen minän ja

yhteiskunnallisen elämän välisiä yhtymäkohtia. (Adams, Ellis & Holman Jones, 2017, s. 1.)

Tieteellisenä tutkimusotteena autoetnografia voidaan jakaa perusmuodossaan **evokatiiviseen ja analyyttiseen autoetnografiaan** (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 283). Tiivistän seuraavaksi lyhyesti näiden oleelliset piirteet ja erot.

Evokatiivinen autoetnografia voidaan mieltää lukijansa herkistäväksi ja herätteleväksi tutkimukseksi. Keskiössä ovat elävät kuvaukset ja henkilökohtaiset tarinat, joiden myötä myös lukija oivaltaa ja ymmärtää jotain uutta. Tarinoissa ovat vahvasti läsnä tutkijan omat tunteet, keholliset kokemukset ja oivalluksen hetket. (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 283–284.) Tärkeämpää on hyvä tarina ja draaman kaari, kuin perinteisen tarkka tieteellisyys.

Analyyttinen autoetnografia on monin tavoin lähempänä perinteistä tieteellistä tutkimusta. Keskiössä on pyrkiä teorisoimaan omakohtaisten kokemusten pohjalta syntyneet havainnot ja oivallukset. Vahvasti läsnä ovat yhteydet aiempaan tutkimukseen. Nimensä mukaisesti analyyttisyys on keskeisessä roolissa – omia kokemuksia ja oivalluksia analysoidaan olemassa olevien teorioiden pohjalta. Teoria on tällöin keskeinen osa syntyvää tarinaa ja sen kulkua. (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 285.)

Evokatiivisen autoetnografian voidaan ajatella nivoutuvan luontevasti tieteellisen tutkimuksen paradigmakeskusteluun poststrukturalistisen paradigman edustajana (ks. lisää Puusa & Juuti, 2020, s. 38–39).

Päämääränä on luoda ja tarjota tällöin vaihtoehtoisia näkökulmia, argumentteja ja tulkintoja olemassa olevaan

moniääniseen maailmaan. Tällöin tutkija omaksuu eräänlaisen tarinankertojan roolin, jonka tekemän tutkimuksen laatua ja merkittävyyttä arvioidaan erityisesti vaihtoehtoisten äänien ja tulkintojen esille nostamisen ja saamisen kautta. (Puusa & Juuti, 2020, s. 38–39.) Onko toisin sanoen syntynyt ja kerrottu tarina ja tämän myötä koko tutkimus oikeammin uskottava, ostettava ja koskettava?

Analyyttinen autoetnografia puolestaan tutkimuksen lähestymistapana loksauttaa luontevasti tulkinnallisen paradigman lokeroon (ks. lisää Puusa & Juuti, 2020, s. 38–39 ja myös Koskinen, 2023).

Tutkittavana ilmiönä on erityisesti jokin kulttuurillinen tai sosiaalinen konstruktio, jota voidaan selvittää tutkimalla kulttuuriin kuuluvien ihmisten kokemuksia. Kentällä ollessaan tutkija joko tietoisesti tai tiedostamattaan sekä vaikuttaa että on muiden tietoisien tai tiedostamattoman vaikutuksen kohde. Tutkijan rooliksi jää toimia kaiken tämän elämänmakuisena tulkitsijana. (Puusa & Juuti, 2020, s. 38–39.) Tutkijan tekemä tulkinta nojaa erityisesti hänen asiantuntemukseensa tutkijana, joka puolestaan taas määrittää tutkimuksen luotettavuutta. Uskotaanko sinua tutkijana ja tulkintojen tekijä eikä niinkään tarinankertojana? Onko tulkkauksesi aiheesta oikein?

Tutkimuksessa on mahdollista myös yhdistää edellä kuvattuja evokatiivisen ja analyyttisen autoetnografian ominaispiirteitä. Pitääkseni tarinan tässä vaiheessa mahdollisimman yksinkertaisena ja ymmärrettävänä, jätän autoetnografian muut mahdolliset muodot avaamatta.

Kerron tarkemmin, miten autoetnografiaa on hyödynnetty omassa tutkimuksessani luvussa 4. Malta vielä siis hetki.

3.3 AUTOETNOGRAFIAN ETUJA JA HAASTEITA

Autoetnografiassa on valtava voima ja potentiaalia paljoo. Paneudutaan näihin mahdollisuuksiin tarkemmin seuraavaksi.

Miksi autoetnografia? Mitä muuta se tarjoaa muiden tutkimusotteiden lisäksi? Miksi ei joku toinen metodi? Mikä juuri siinä on *SE juttu*?

Autoetnografian tekemiseen on tutkijasta riippuen monia syitä. Esittelen tässä mielestäni mielenkiintoisia ja/tai vakuuttavia perusteluja, miksi tehdä tutkimusta autoetnografialla.

Autoetnografit hyödyntävät omakohtaisia kokemuksiaan ja

- 1) täydentävät ja laajentavat niillä olemassa olevaa tutkimusta;
- 2) kuvaavat muilla tavoin vaikeasti tavoitettavia arjen hetkiä;
- 3) raottavat pienen sisäpiirin verhoa laajemmalle joukolle;
- 4) luovat samaistuttavia tekstejä akatemiaa laajemmalle yleisölle (Adams, Ellis & Holman Jones, 2017, s. 3-5).

Yllä olevan tiivistäen - autoetnografialla on mahdollista tehdä tutkimusta tavalla, joka ei olisi mahdollista millään muulla tavalla. Tässä itsessään on minusta yksi tärkeä syy autoetnografian hyödyntämiselle. Autoetnografian omakohtaisuus mahdollistaa tutkimuksen tekemisen hyvin henkilökohtaisista lähtökohdista laajaa yleisöä puhuttaen. Sen sijaan, että tutkija hiljentäisi sisäisen äänensä, autoetnografi hyödyntää subjektiivisia kokemuksia tutkimuskohteen valinnassa ja laajemmin koko tutkimustyössä (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 26).

Autoetnografia tuo tutkimuksen henkilökohtaisesti hyvin lähelle, käsin kosketeltavaksi, tuntemuksiksi omalle iholle.

Lähellä olevaa on helppo havainnoida, tuntea ja aistia. Omista intresseistä ja lähtökohdista tutkien arkinenkin näyttäytyy usein täysin uudessa valossa.

Autoetnografi korostaa tutkimuksessa henkilökohtaisista, itse eletyistä kokemuksista kirjoittamista. Omakohtaiset kokemukset ja niiden vahva reflektointi konkretisoivat tutkijan pään sisäistä järkeilyä ja yritystä ymmärtää. Samalla tutkija avaa laajemman sisäpiirin näkökantaa kulttuurillisessa kontekstissa omakohtaisesti koettuna. Hyvin henkilökohtaisen ja helposti samaistuttavan tarinan avulla tutkija kutsuu myös lukijat mukaan matkalle, etsimään vastauksia yhdessä. (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 26-36.)

Autoetnografian avulla on paitsi mahdollista laajentaa olemassa olevaa tutkimusta myös tuoda näkyväksi ja kuuluvaksi valitettavan usein unohduksiin jäävä, toisen näkökulmaan asioihin nostava kriittinen tai hiljennetty ääni. Auki kirjoitettu, paljastuva henkilökohtainen haavoittuvuus voidaan tällöin nähdä myös tutkimuksellisenä keinona yrittää parantaa laajemmin sosiaalista elämää. Tämän vuoksi autoetnografia tekee tutkimuksesta myös monin tavoin erilaisille yleisöille samaistuttavampaa ja saavutettavampaa. (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 26-36.) Autoetnografia yhdistää kiehtovasti sekä tiukan tieteellisyyden tutkimusotteena että luovan kirjoittamisen ilmaisu- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Oman kokemuksen ja ääneen näkyväksi kirjoittamisen lisäksi autoetnografialla on myös muita etuja - se itsessään on kuin henkilökohtainen, intiimi ja vahva vipuvarsi, jonka avulla pienikin aihe on mahdollista laajentaa suurempaan mittakaavaan tai isommille yleisöille. Samaistuttavan autoetnografian henkilökohtainen kokemus toimii kuin kutsuna laajemmalla dialogille. Henkilökohtaista tarinaa on usein helpompi

ymmärtää kuin "tiukkaa tiedettä". Tällöin itse tutkimus voi toimia kuin lähtölaukauksena varsinaiselle asialle, kutsuna kaikille avoimeen keskusteluun. Tieteellisen tutkimuksenkin tulisi mielestäni olla laajempia yleisöjä houkuttavia, kiinnostavia ja ymmärrettäviä.

Henkilökohtaisuus tarjoaa myös mahdollisuuden empatialle. Täten autoetnografian avulla tuotettu tutkimus toimii parhaimmillaan kuin ymmärrystä lisäävä ikkuna toisten ihmisten maailmaan. Lukijalle tarjoutuu mahdollisuus oivaltaa - muiden elämä ei ole samanlaista kuin omani. Toisten elämään aidosti sisään pääseminen lisää mahdollisuuksia hyödyntää luovuutta heidän ongelmiensa ymmärtämisessä ja ratkaisemissa.

Muotoilun lähtökohdista autoetnografian hyödyntämiseen keskeisenä ansiona pidän, että se nostaa ihmisen keskiöön. Todellisuudessa autoetnografia nostaa ihmisen keskiöön monin tavoin "tuplana" - sekä tutkimuksen tekijänä että tämän kohteena. Yksilönä että kulttuurin edustajana. Yhteisön sisäpiiriläisenä ja tunteiden tulkkina ulkomaailmaan. Tällöin on mahdollista havainnoida kohdetta tarkemmin sekä läheltä että kaukaa. Huomioida sekä mikro- että makrotaso. Katsoa toisin sanoen useimpien eri linssien läpi. Toivon mukaan jopa nähdä asiaa uusin silmin.

Autoetnografian erityispiirre on, että tutkija sekä kerää että tulkitsee aineiston omien kokemustensa kautta. Menetelmä korostaa itsehavainnointia, omien lähtökohtien pohdintaa ja yhteyksien luomista kulttuuriseen kontekstiin, tehden arjen ilmiöistä ymmärrettävämpiä myös muille. Autoetnografiassa aiheen valinta on tehtävä huolella ja perusteltava tarkasti, sillä tutkija tuo esiin vahvasti myös itsensä. Menetelmä edellyttää läpinäkyvyyttä, itsereflektiota ja vastuullisia

tutkimuskäytäntöjä. Ihan jokaiseen aiheeseen se ei sovellu. (Uotinen, 2021.)

Itsestään kirjoittamisen ja itsensä avaamisen avulla autoetnografi avaa samalla muille pääsyn matkalle, joka muuten jäisi heiltä todennäköisesti tekemättä. Tutkijan on kuitenkin tärkeää tarkastella omia oletuksiaan ja valintojaan osana autografista tutkimusmatkaa. (Tienari, & Kiriakos, 2020, s. 282.) Ilman riittävää reflektointia autoetnografinen tutkimusmatka voi pahimmillaan muuttua pahimmanlaatuiseksi gonzo-henkiseksi egotrippailuksi.

Henkilökohtaisesti hyvin mielenkiintoisena pidän autoetnografian tarjoamaa mahdollisuutta laajentaa tai jopa täysin muuttaa tieteellisestä tutkimuksesta käytävää keskustelua. Stacy Holman Jones tiivistää tätä oivaltavasti alla.

*“Nykyään työni keskittyy vähemmän tutkimuksen tekemisen tarinaan ja **enemmänkin tarinankerrontaan tutkimuksena.** Henkilökohtaisten tarinoiden kertomiseen tutkimuksessa tai tutkimuksena liittyy aina riskejä. Pidän näitä riskejä välttämättöminä paitsi tutkimuksemme kannalta myös siksi, että voimme elää merkityksellistä elämää ja muuttaa maailmaa tärkeillä tavoilla.”* (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 5-6.)

Näkökulmaa muuttamalla avautuu täysin uudenlaisia tarinoita. Jopa täysin uusi maailma.

3.4 AUTOETNOGRAFIA JA MUOTOILUN MAAILMA

Puhtaan tieteellisen tutkimuksen kontekstista autoetnografia voidaan viedä muotoilun maailmaan hyvin käytännönläheisenä metodina.

Idea pysyy muuttumattomana: **tutkijat tutkivat itse tiettyä kokemusta ja dokumentoivat sen** erilaisten kenttämuistiinpanojen, äänitallenteiden, videoiden ja valokuvien avulla. Kuukausien syvällisen uppoutumisen sijaan sykli on huomattavasti lyhyempi: tiettyä tutkittavaa kokemusta enemmänkin testataan aidossa kontekstissaan erimerkiksi asiakkaan tai työntekijän roolissa. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 119.)

Suurimmalla osalla yrityksistä ei ole aikaa yksityiskohtaisiin tieteellisiin tutkimuksiin tai isoihin käyttäjätutkimuksiin. Omakohtainen havainnointi ihmisten ymmärtämiseksi - *mitä* he ajattelevat ja tekevät ja erityisesti *miksi* he näin tekevät riittävät pitkälle. (Kelley & Littman, 2016, s. 38.) Koska nykymaailmassa aika on rahaa, lyhenee tekemisen aikajänne tällöin merkittävästi - nopea testaaminen ja asiaan käytännössä tutustuminen itse kokeilemalla korvaavat perusteellisen tutkimuksen. Jo lyhytkin altistuminen toisen asemaan voi synnyttää isoja oivalluksia.

Muotoilussa autoetnografia onkin usein yksi ensimmäisistä menetelmistä tutkimushaasteeseen paneuduttaessa, **tarkoituksena on usein auttaa muotoilijoita tulkitsemaan paremmin haastateltavia tai havainnoitavia ihmisiä** (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, 119). Tämä onnistuu huomattavasti helpommin, kun olet ensin itse kokenut, mistä on kyse. Mitä tapahtuu, miltä se tuntuu ja ketä muita kaikkia tässä on mukana? On huomattavasti helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja kontekstia, kun olet kokeillut asiaa henkilökohtaisesti.

Autoetnografialla on mielestäni paljon yhteistä muotoiluajattelun kanssa, mutta myös laajemmin annettavaa

muotoilun maailmalle. Tätä on helppo konkretisoida oheisesti (mukaillen Brown, 2019, s. 46-56):

1. omakohtaisesta kokeilusta syntyvä oivallus auttaa oppimaan myös muiden elämästä ja näkemään ratkaistavan ongelman uudessa valossa.
2. itsensä ja muiden tarkka havainnointi paljastaa todellisuuden myös sen osalta, mitä ihmiset eivät tee tai sano.
3. omakohtaiset havainnot muuttuvat empaattisten oivallusten kautta paremmiksi elämiksi myös muille.

IDEOn mukaan innovointi alkaa ihmisiä havainnoimalla ja asioita omakohteisesti kokeilemalla. Uusia ideoita syntyy, kun tarkastelet ympäristöä ja itseäsi avoimesti, käyttäen kaikkia aisteja ja reagoiden omiin oivalluksiin. (Kelley & Littman, 2016, s. 25-31.) Parhaimmillaan autoetnografia tuottaa muotoilun yhteydessä juuri tällaisia tuloksia.

Muotoilun näkökulmasta autoetnografialla on myös yksi mielenkiintoinen lisäpiirre. Autoetnografinen tutkimus on itsessään kuin muotoiluprosessi tai -projekti minikoossa. Matka tietämättömydestä ymmärrykseen käy kentällä asioita havainnoiden ja ihmisiä kuunnellen. Yksilön ääni nostaa esiin oivalluksia. Oivallukset auttavat näkemään asiat uudessa valossa. Lopputuloksena usein laajentunut ymmärrys, mistä tässä oikeasti on kyse.

Usein autoetnografiset projektit alkavat henkilökohtaisesta kokemuksesta, ympärillä olevaa jollain tapaa refleктоimaan pysäyttävistä "*ahaa-oivalluksista*", joita halutaan ymmärtää paremmin (Adams, Ellis & Holman Jones, 2017, s. 7). Myös muotoiluajattelu alkaa pyrkimyksestä ymmärtää paremmin (Riel & Martin, 2017, s. 50).

Mielenkiintoista on havaita, että muotoilijoiden käyttämät "paremman ymmärryksen ja empatian työkalut" ovat lähtöisin etnografisesta tutkimuksesta. Etnografinen ihmisten tarkka havainnointi luonnollisessa ympäristössään on esimerkiksi sen huomaamista, kun he tekevät jotain odottamatonta. Omakohtaisten tarinoiden kysyminen ja jakaminen auttaa paremmin ymmärtämään toisten ihmisten kokemuksia ja sitä kautta heidän elämäänsä. Joskus paras tapa rakentaa ymmärrystä ja empatiaa toisia kohtaan on kokea omakohtaisesti, mitä toinen ihminen on parhaillaan käymässä läpi. (Riel & Martin, 2017, s. 50-51.)

Mitä enemmän harjoittelet näiden työkalujen käyttöä, sitä enemmän kasvatat empatiakykyäsi. Ja mitä avoimempi ja empaattisempi olet toisia kohtaan, sitä avoimempia ja empaattisempia he ovat myös sinua kohtaan. (Riel & Martin, 2017, s. 52). Autoetnografiassa "harjoittelet" näitä turvallisesti itsesi kanssa ja kautta. Autoetnografia on oiva työkalu muotoiluajattelun ytimessä olevan empatian opetteluun.

4. LUOVAT TEOT ITSE KOETTUNA KERTOMUS

”Tämä tapahtui!”

"Tämä gradu on autoetnografinen tutkimusmatka oivallukseen. Oikean ymmärryksen lähteelle. Matka itseeni. Polku luoviin tekoihin."

Näillä sanoilla tätä tutkimusta aloittaessani itselleni tiivistin. Tämä luku kertoo tutkimuksen toteuttamisesta ja tarkemmin autoetnografian hyödyntämisestä muotoilun maailmassa - sekä erityisesti, kuinka se tapahtui tutkimukseni yhteydessä. Tässä luvussa käyn konkreettisesti läpi, miten maalailemani polku ja autoetnografinen tutkimusmatka on oikeasti edennyt. Käyn läpi tarkemmin, milloin, missä, miten ja miksi tutkimusta tehtiin sekä, millainen tarina tutkimuksesta lopulta kumpusi.

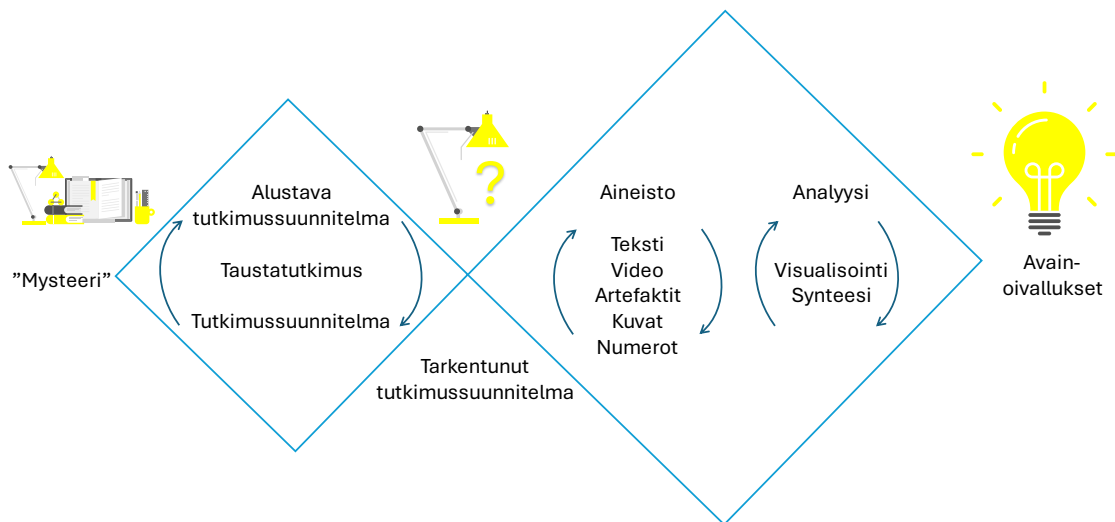
4.1 KERTOMUKSEN TUOTTAMINEN

Muotoiluajattelua voidaan ajatella vertauskuvallisesti matkana tietämättömyydestä ymmärrykseen. Sinulla on käsissäsi haaste, josta et saa ensin otetta. Epämääräinen olettamus jostain, joka tarkemmalla tutustumisella paljastuu totuudeltaan hyvinkin toiseksi.

Sama vertaus kuvaa hyvin myös opinnäytetyön ja autoetnografian tekemistä. Aloitat aiheen parissa - tarkka eteneminen ja "oikea" lopputulos eivät ole vielä kuitenkaan selvillä. Kuvittelet tarinan kulkua ja potentiaalisia polkuja, voimatta olla täysin varma, minne tutkimusmatkasi sinut lopulta johdattaa.

Tietämättä vielä täysin, minne olin matkalla otin itselleni tutkimuksen etenemistä ohjaavaksi kartaksi muotoilusta tutut työkalut ja välineet. Valmiit pohjat ja prosessit, joiden pohjalta luotin pääseväni tietämättömyydestä riittävään ymmärrykseen.

Kuvaan tarkemmin tässä opinnäytetyössä tekemääni muotoiluajattelun tutkimusprosessia ***This is Service Design Doing*** -teoksessa (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018) esitettyä tutkimussuunnitelmamallia valikoidusti hyödyntäen. Tämä on visualisoitu tarkemmin alle.

KUVA 8. Muotoiluajattelun tutkimusprosessi (Mukaillen Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 99).

"Luota (tutkimus)prosessiin", on tuttu toteamus muotoilun parissa. Sanoma on selkeä - oikea suunta ja ratkaisu kirkastuvat työn etenemisen mukana. Yllä olevan kuvan tarkoituksena on konkretisoida, kuinka muotoiluajattelun prosessi raamittaa ja ohjaa tutkimuksessani tekemää autoetnografista tiedonkeruuta ja tulosten analysointia. Pyrin tällä tavoin visualisoimaan ja tekemään myös itselleni ymmärrettävämmäksi autoetnografiaa muotoiluajattelun tutkimusprosessin osana.

On hyvä pysähtyä vielä hetkeksi pohtimaan, miksi ja mihin muotoilussa tarvitaan tutkimusta. Vastaus on selkeä - tutkimus auttaa ymmärtämään paremmin ihmistä ja olemaan olettamasta asioita. Tarkentaen tutkimus mahdollistaa (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 97-98):

- empatian ihmisiä kohtaan ja aidon ymmärryksen heidän toimintatavoistaan ja rutiineistaan;
- uppoutumisen tuntemattomaan aiheeseen ja tutustumisen sen laajempaan kontekstiin; ja
- vapautumisen omista rutiineista ja asioiden näkemisen tuorein silmin.

Miksi puolestaan vaivautua edes tutkimaan ihmistä? Emmekö voi vain muotoilla itseämme varten? Ihmisten tutkiminen on helppoa, hauskaa ja halpaa. Se tekee hyvää mielikuvitukselle ja tuottaa parempia tuloksia kuin pelkkä oma ajattelu. (Koskinen, Zimmerman, Binder, Redström & Wensveen, 2011, s. 22.) Täten ei ole oikeastaan mitään hyvää syytä olla hyödyntämättä tutkimuksen tarjoamia mahdollisuuksia.

Yleisesti muotoiluongelmaa ratkottaessa ja tutkimuskysymystä iteroitaessa on hyvä miettiä etukäteen, mitä teen saamillani vastauksilla ja miten niiden avulla voidaan tuottaa enemmän tai uutta arvoa. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 101.) Oman tutkimukseni avulla toivon lisääväni laajemmin ymmärrystä. Taustalla on laajempi tavoite selvittää, mitä havaintoni paljastavat sekä itsestäni että vallitsevasta kulttuurista.

Toivon tutkimukseni avulla paitsi pureutuvani syvällisemmin itse tutkimusaiheeseen, tutustuvani samalla myös laajemmin muotoiluajatteluun ja autoetnografiaan tutkimusmetodina. Mutta erityisen mielenkiintoisena koen mahdollisuuden tutustua itseni kautta kaikkeen tähän. Vaikka näennäisesti tunnen itseni, uskon, että pysähtyminen aiheen äärelle nostaa esiin uusia, laajennettuja näkökantoja itseni lisäksi ajastamme ja kulttuuristamme.

Inspiraationani tutkimukselleni toimi opintovapaalla saatu vahva henkilökohtainen oivallus muotoiluajattelun potentiaalista olla myös paljon enemmän kuin vain tapa tuottaa parempia palveluita. Käyttömahdollisuudet ovat siten huomattavasti laajemmat kuin sen hyödyntäminen yleisenä ammattiosaamisena työpaikoilla. Itselleni muotoiluajattelu on toimiva malli muun muassa luovuuden valjastamiselle ja ihmislähtöinen keino ongelmien ratkomiselle.

Koin myös vahvasti, että muotoiluajattelulla on potentiaalia muuttaa tekijäänsä ja kokijaansa peruuttamattomasti - esimerkiksi saamalla näkemään asioita uusin tavoin ja kokemaan asioita omakohtaisesti. Ja tämän vuoksi toivon tutkimukseni avulla pääsevän jollain tapaa henkilökohtaisella tasolla ymmärrykseen "miksi näin tapahtuu".

Tutkimuksen tavoitteesta ja kysymysten asettelusta johtuen opinnäytetyötäni voidaan pitää eksploratiivisena tutkimuksena. Tarkoituksena on oppia lisää tietystä aiheesta ilman tiukkoja ennakkoon muodostettuja oletuksia. Pyrkimyksenä on löytää täten vastauksia miksi-tyylisiin kysymyksiin. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 100.) Miksi-kysymyksiä voidaan pitää "muotoiluajattelun kysymyksinä", sillä ne paljastavat syvällisemmin asioiden todellisia syitä.

Jotta tutkimukseni asettuisi oikeisiin mittasuhteisiin on hyvä muistuttaa, että kyseessä on yliopiston maisteritason lopputyö. Tällöin itse tutkimuksen tavoitteena on paitsi etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiin, mutta myös osoittaa tutkijan kykyä ja kypsyyttä tieteelliseen ajatteluun ja uuden tiedon tuottamiseen omalla alallaan (Kyrö, 2014).

4.1.1 Tutkimushenkilö ja tutkimuksen sumea alkupää

Muotoiluajattelun tutkimus, kuten tutkimus yleensä hyötyy hyvästä suunnittelusta, sillä se auttaa saamaan parempia tuloksia käytettävissä olevilla rajallisilla resursseilla. Tutkimusta suunniteltaessa onkin hyvä keskittyä metodeihin, jotka todennäköisimmin antavat hedelmällisiä vastauksia tutkimuskysymyksiisi. Mutta jo tätä ennen on hyvä paneutua, mitä muuta tutkimusta aiheen tiimoilta on aiemmin tehty. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 100-102.)

Opintojeni alkuvaiheessa muotoiluajattelu näyttäytyi minulle jonkinlaisena mysteerinä. Sen kokeminen käytännössä oli hyvin voimakas henkilökohtainen kehollinen kokemus. Koin asioita. Koin oivalluksia. Havainnoin, että kaikki eivät aistineet muotoilun vaikutuksia itsessään yhtä merkityksellisenä. En alkuun kuitenkaan päässyt käsille, mistä on tarkemmin ottaen kyse ja mitä tässä minulle tapahtuu.

Tutkimusta aloittaessani **tutustuin esitutkimuksen omaisesti** laaja-alaisesti muotoiluajattelua käsittelevään kirjallisuuteen. Ensi vaiheessa luin hyvin paljon ilman tarkempaa aiheen rajausta tai omaehtoista ennakkosensuuria. Tavoitteena oli altistua monipuolisesti itseäni fiksumpien ajatuksille.

Tutustumiseni kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimukseen paljasti vahvasti itselleni, että en ole niinkään kiinnostunut, kuinka muotoilun avulla voidaan tuottaa parempia palveluita tai innovaatioita sinänsä, vaan, kuinka muotoilun avulla voidaan tuottaa tavallisista ihmisistä parempia innovoijia. Ero on selkeä - innovaatiot vs. innovoijat - toinen supistaa näkökantaa muotoilijoiden ammattiosaamiseen, kun taas toinen laventaa muotoilun mahdollisuuksia kaikkien hyödynnettäväksi.

Tämän havainnoin jälkeen huomasin palaavani useasti ja yhä syvällisemmän muutaman valikoidun perusteoksen ääreen. Ymmärsin jossain vaiheessa, että näiden teosten aiheissa ja teemoissa (muutos, innovaatiot, luovuus) on jotain syvempää, itselleni merkityksellistä ja tarkemman tutkimuksen arvoista.

Huomasin olevani erityisesti kiinnostunut muotoiluajattelun luomista mahdollisuuksista muutokselle, ihmislähtöiselle innovoinnille ja ihmisten todellisen potentiaalin

paljastukselle. Huomasin olevani erityisen kiinnostunut, mitä muotoiluajattelu tekee meille ihmisille.

Tutkimushenkilö(t)

Tutkimuksen kohdejoukon valintaan liittyvät kysymykset ovat oleellisia tutkimuksen toteutettavuuden kannalta ja siten keskeisiä myös tulosten kannalta. Määrällisen tutkimuksen tulokset ovat usein yleistettävissä koskemaan laajemmin koko väestöä tai ihmisjoukon osaa, mutta muotoilun laadullisen tutkimuksen menetelmien osallistujien valinta ja metodit eivät yleensä tue suoraan tätä (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 103).

Näytteenotto tarkoittaa tutkimuksen yhteydessä sitä, kenet haluat ottavan osaa tutkimukseesi. Kuka osallistuu ja kuinka heidät valitset ovat tärkeitä kysymyksiä tutkimuksen luotettavuuden kannalta. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 103.)

Laadullisen tutkimuksen kohdejoukon ja näytteenoton valintaan on olemassa useita erilaisia tekniikoita ja kriteereitä, kuten (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 103):

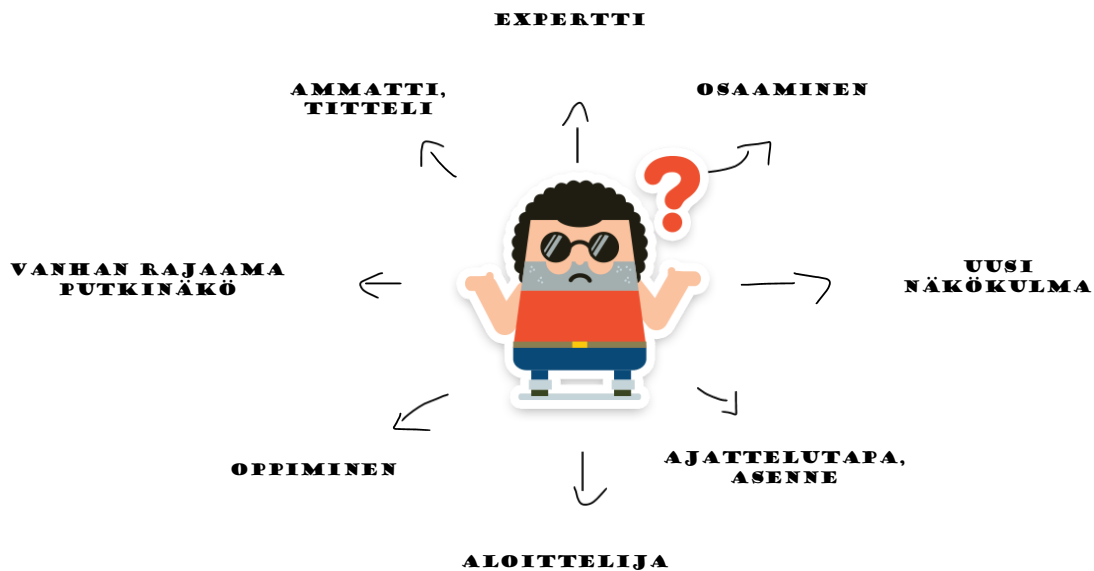
- Mukavuus: Löydä joitain ihmisiä osallistumaan tutkimukseesi (helpoin ja puolueellisin tapa)
- Itsevalikoivuus: Anna ihmisten itse päättää osallistumisestaan ilman tarkempia kriteereitä (myös hyvin puolueellinen lähestymistapa)
- Maksimipanos: Etsi kattavan yleiskuvan aiheesta omaavia osallistujia saadaksesi mahdollisimman suuren panoksen heiltä.

Koska tässä tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena oli erityisesti, mitä/miksi minulle tapahtuu tehdessäni muotoilutekoja **tutkimuksen kohdejoukko, olen minä itse.**

Vaikka kohdejoukko olen ainoastaan minä itse, voidaan kohdejoukon valintaa perustella esimerkiksi yllä olevilla kriteereillä.

Autoetnografiassa tutkija on myös tutkittava. Kuinka sitten määrittelen itseni tutkijana ja/tai tutkittavana? Ketä tai mitä kohdejoukkoa minä oikeammin edustan? Miten määritän itseni tutkimuksessani suhteessa muihin? Mistä lähtökohdista katson asioita?

Tuskailin paljon tutkimusta tehdessäni oman roolini suhteen. Koska muotoiluajattelun yksi keskeinen periaate on visualisoida asioita "make shitty first drafts" hengessä (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 32), päätin tarttua jossain vaiheessa vain kynään ja kokeilla piirtää itseni kartalle. Ajattelun ja analysoinnin sijaan suuntasin huomioni tekemiseen. Tällöin paljastui mm. seuraavaa.

KUVA 9. Minä tutkijana ja tutkittavana.

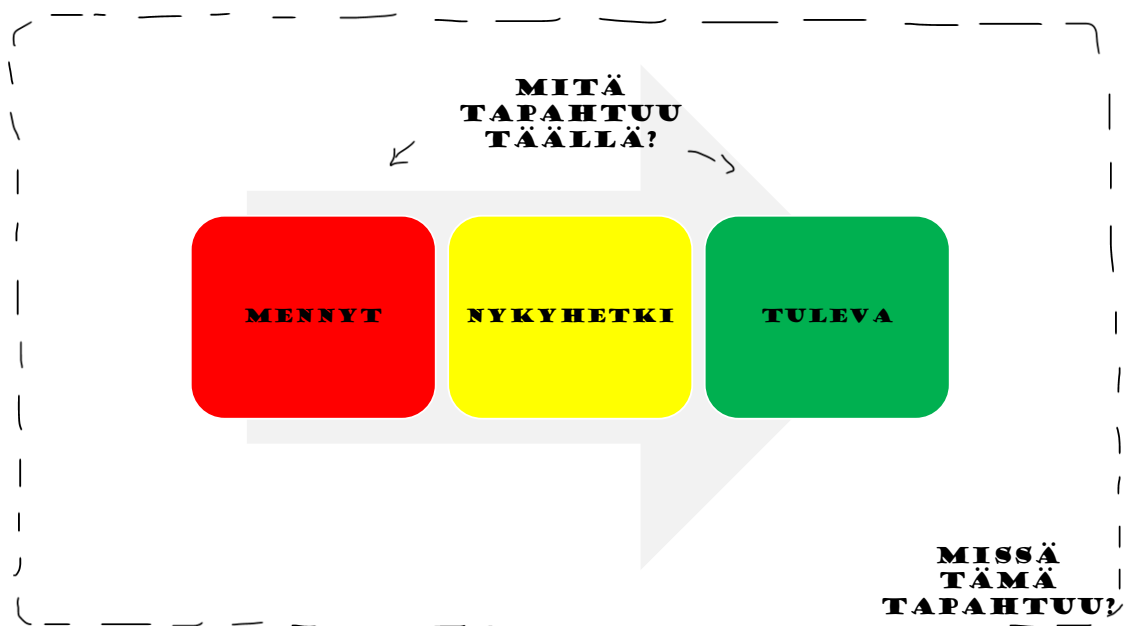
Kahtiajakautunut persoonallisuus - minä itse sekä tutkijana että tutkittavana. Jollain tapaa kohdeyhteisön määrittely itseni kautta visualisoiden toi näkyviin oman roolini

opiskelijana, epäjatkuvuuden vanhaan ja muotoiluajattelun luomat mahdollisuudet uuteen. Paljastui omalla tavalla jotain ristiriitaista ja vastakkain asettelevaa. En tässä vaiheessa osannut vielä tarkemmin määritellä, mistä tämä johtuu. Luotin, että oivallan jotain oleellista matkan varrella.

Tutkimuksen tekemisen laajempi konteksti

Tutkimuksen kohdejoukon ("kuka") lisäksi on tärkeää pohtia laajemmin kontekstia: "milloin" ja "missä" tutkimusta tehdään. Kenttätutkimuksessa nämä ovat oleellisia kysymyksiä voidaksesi havainnoida tutkimuksen osallistujia aidossa luonnollisessa ympäristössään. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 104.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimukseen liittyviä muotoilutehtäviä pyrin tekemään säännöllisesti joka viikko omassa arjessani. Työviikon aikatauluhaasteiden vuoksi olin pyhittänyt erityisesti perjantait sekä viikonloput graduni edistämiseen. Tämän mahdollisti 80 % työaika eli pystyin viikoittain käyttämään fokusoitua aikaa ja ajatusta aiheen tiimoilta.

KUVA 10. Tutkimuksen laajempi konteksti.

Tutkimuksen laajempina kontekstina ja siten tutkittavana ilmiönä voidaan nähdä myös ihmisten oma arki - mitä minulle tapahtuu tehdessäni säännöllisesti luovia muotoilutekoja, miten opit kumuloituvat, millaisia ovia ne mahdollisesti avaavat tulevaan? Ajan kulumisen näyttää toteen kertyvät opit.

Kontekstin laajemmalla määrittelyllä voidaan toisaalta pyrkiä rajaamaan, mihin kulttuuriin ja mille kentälle pyrimme autoetnografian avulla saavamme pääsyn. Kontekstin laajempi määrittely ja visualisointi helpotti selvästi myös tutkimuskysymysten rajaamista.

4.1.2 Tutkimusaineisto

Muotoiluajattelussa oikeastaan vain mielikuviutus on rajana, millaisilla menetelmillä tutkimuksen kannalta relevanttia tietoa kerätään. Valtaosin tietoa kerätään kvalitatiivisilla, etnografiaan perustuvilla metodeilla. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 105.)

On hyvä tiedostaa, että jokaisella tutkimusmenetelmällä on omat hyvät ja huonot puolensa. Ei voida välttämättä edes sanoa, että tiettyjen tutkimuskysymysten selvittämiseksi on olemassa vain yhtä oikeaa menetelmää. "Oikea" menetelmä tuottaa paljon hyödyllistä tietoa (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 107).

Avaan seuraavaksi vielä tarkemmin, miksi tässä tutkimuksessa on päädytty käyttämään tutkimusmenetelmän nimenomaan autoetnografiaa.

Tutkimusmenetelmä = autoetnografia

Tutkimuksessa tulisi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää useita erilaisia tutkimusmenetelmiä. Muotoilua tehtäessä hyvä tapa asettua toisen ihmisen asemaan, on omien aistien käyttö ja

omaksua jokin tutkittavaan asiaan liittyvä oleellinen rooli: *näkemällä* (havainnointi), *kuulemalla* (keskustelu) ja *olemalla* (itse-etnografia) vaikkapa asiakas. Kolme toisiaan täydentävää metodologia oman ymmärryksen lisäämiseksi. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 106.)

Autoetnografia yhdistää luontevasti nämä kaikki. Sen avulla on mahdollista pureutua havainnoimaan ja tutkimaan, kuinka ihmiset toimivat aidossa ympäristössään. Autoetnografia voi tuoda näkyväksi paitsi, **mitä** ihminen *sanoo* ja *ajattelee* myös, **miten** ihminen *toimii* sekä parhaimmillaan luoda ymmärrystä, **miksi** ihminen *käyttäytyy* näin.

KUVA 11. Ymmärryksen keruun menetelmät tutkimuksessa (mukaillen Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019, s. 45).

Autoetnografia porautuu ymmärryksen näennäistä pintaa syvemmälle. Sillä on mahdollista lisätä ymmärrystä ihmisistä hyvin rikkaasti - niin eksplisiittisen, havainnoidun kuin

implisiittisen tiedon tasolla. Monipuolinen ymmärrys puolestaan parantaa tutkimuksesta saatavia tuloksia. (ks. Koivisto, Säynäjäkangas, & Forsberg 2019, s. 44-45.)

Muotoilun kontekstissa moninaisten tutkimusmetodien avulla validoidut tulokset eivät ole itseisarvo sinänsä. Moninaisella datalla ja erilaisilla näkökannoilla on vahva käyttöarvo itsessään - ne tuottavat esimerkiksi eksploratiivisen tutkimuksen yhteydessä relevanttia inspiraatiota uusille ideoille ja toimivat vahvana perustana päätöksille. (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 107-108.)

Tutkimuksessani autoetnografinen lähestymistapa on erityisen hyödyllinen, koska se antaa minulle tutkijana mahdollisuuden tutkia omaa luovuuden kehitystäni. Samalla se mahdollistaa reflektoida luovien tekojen vaikutusta henkilökohtaisiin kokemuksiini ja tuntemuksiini. Itsehavainnoinnista ja päiväkirjamerkinnöistä koostuva aineisto auttaa lisäksi ymmärtämään, miten muotoiluajattelu ja luovuus kietoutuvat yhteen. Sen avulla on mahdollista myös peilata laajemmin syntyviä henkilökohtaisia oivalluksia suhteessa vallitsevaan kulttuuriin.

Tällöin toivon mukaan itse itseni kautta asioita kokeillen voin avata muotoiluajattelun mahdollisuuksia parhaiten myös muiden käyttöön. Altistamalla itseni luovien tekojen koekaniiniksi opin todennäköisesti parhaiten lisää itseäni kiinnostavasta asiasta.

Autoetnografisen tutkimuksen tekemistä käytännössä voidaan havainnollistaa esimerkiksi seuraavalla tavalla.

AUTOETNOGRAFIA **=** **AUTOBIOGRAFIA** **+** **ETNOGRAFIA**

KUVA 12. Autoetnografian tekemisen kaava (Moore, 2012).

Autobiografiassa kirjoitat "omaelämäkertaa" eli valikoivasti oman elämäsi kokemuksista. Etnografiassa puolestaan tutkit kulttuuria osallistujia havainnoimalla. Nämä yhdistämällä autoetnografiassa kirjoitat takautuvasti pysäyttävistä ja oivalluttavista ahaa-hetkistä, jotka johtuvat tiettyyn kulttuuriin kuulumisestasi. (Moore, 2021.) Autoetnografian tekeminen edellyttää siten autobiografian ja etnografian työskentelytapojen ymmärtämistä (Adams, Ellis & Holman Jones, 2017, s. 1).

Tutkiminen tapahtuu autoetnografiassa nimenomaan kirjoittamalla, kirjaamalla ylös systemaattisesti tutkijan henkilökohtaisia kokemuksia. Kirjoittamisen tarkoituksena on **kuvata ja analysoida** omaa kokemusta osana jotain laajempaa kulttuurillista yhteisöä. (Tienari & Kiriakos, 2020, s. 283.)

Käytännön tekemisenä autoetnografia etenee periaatteessa kahdessa erillisessä vaiheessa - ensin on **kenttävaihe** ja tätä seuraava **luku- ja kirjoitusvaihe**. Tiivistetysti ensin suunnataan ulos kohtaamaan tutkimista odottava maailma, jonka jälkeen palataan tutkijankammioon tekemään tarkempaa selvyyttä maailmalla kohdatusta. (Kettunen, 2013, s. 70.)

Kenttävaiheessa autoetnografi kerää aineistoa havainnoimalla ympärillä olevaa ryhmän sisältä käsin, eikä olemalla vain

ulkopuolisen tarkkailijan roolissa. Tutkijan tehtävä on hahmottaa, mitä kentällä tapahtuu ja samalla tulkita tapahtuvaa keräämällä ja kokoamalla muistiinpanoja kaikesta tästä. Olemalla itse kentällä osana kaikkea tapahtuvaa, autoetnografi vaikuttaa täten myös itse tapahtumien kulkuun. (Kettunen, 2013, s. 68, 70-71.)

Kenttätöön päätyttyä autoetnografi aloittaa luku- ja kirjoitusvaiheen. Tällöin tutkija lukee tekemiään kenttämuistiinpanoja ja kirjoittaa kertomuksen tapahtuneesta. Lukeminen ja kirjoittaminen kulkevat käsi kädessä, kirjoittamisen edetessä tutkija lukee muodostuvaa tarinaa ja tulkitsee kirjoittamaansa. Kirjoittamisen kautta kentällä koettu ja havainnoitu saavat merkityksen. (Kettunen, 2013, s. 72-74.)

Jo autoetnografiaa suunnitellessa tutkijan tulisi huomioida, kuinka henkilökohtaiset "sisäpiirin" kokemukset ja oivallukset yhdistetään osaksi laajempaa kulttuurillista keskustelua ja kontekstia. Tehdessämme autoetnografiaa, tutkimme ja kirjoitamme kulttuuria nimenomaan oman itsemme näkökulmasta. (Adams, Holman Jones & Ellis, 2014, s. 25, 76.)

Käytännön tekemisenä autoetnografia alkaa kaikesta kentällä koetusta ja tästä muistiin kirjatusta. Muistiinpanoja ja muuta kenttäaineistoa luettuaan tutkija kirjoittaa kertomuksen tapahtuneesta. Syntyvää kertomusta ja aiempia muistiinpanoja yhä uudelleen lukemalla tutkijalle muodostuu lopulta laajempi ymmärrys ja tapahtunutta avaava tulkinta tästä kaikesta.

Autoetnografiaksi omakohtainen kokemus ja tästä syntynyt kertomus muuttuu tulkinnan antaman kulttuurillisen merkityksen ja teoreettisen viitekehyksen luoman laajemman sisällöllisen

yhteyden myötä (Kettunen, 2013, s. 73). Ilman tutkijan lopullista tulkintaa ei ole siten autoetnografiaa.

Autoetnografiassa kyse on oikeammin ymmärtämisen lisäämisestä omakohtaisesti asioita kokien osana jotain laajempaa kulttuurillista yhteisöä. Kirjoittaminen tuo esiin ja näkyväksi paitsi, mitä tutkijalle tapahtuu vahvasti myös tutkijan pään sisäiset pohdinnat. Tällä tavoin se toimii monikerroksisena vaihtoehtoisena tarinan avaajana ja tulkintana vallitsevasta todellisuudesta.

Aineistonkeruu

Tutkimukseni aineistonkeruu tapahtui *Creative Acts for Curious People: How to Think, Create and Lead in Unconventional Ways* -kirjan (Stein Greenberg, 2021) muotoilutehtävien avulla. Aineistonkeruu voidaan ymmärtää autoetnografian käytännön tekemisen kenttävaiheena.

Kirjaan on koottu, kuinka Stanfordin yliopistossa opetetaan muotoiluajattelun perusteita opiskelijoille - ei ensi alkuun prosessin kautta, vaan pienillä luovilla tehtävillä, jotka saavat sinut innostumaan ja oivaltamaan. Kyseinen teos tiivistää itseään näin:

"Aikakaudella, jota leimaavat monimutkaiset ja sekavat ongelmat - mutta myös poikkeukselliset mahdollisuudet myönteiseen muutokseen - on elintärkeää omata sekä utelias mieli että kyky toimia määrätietoisesti. Tämä kirja on täynnä epätavallisia ja käytännöllisiä tapoja kehittää näitä taitoja. Ne auttavat sinua tuomaan luovia lähestymistapoja jokaiseen kohtaamaasi haasteeseen ja muuttamaan uteliasuutesi ideoiksi sekä ideasi toiminnaksi." (Stein Greenberg, S. 2021.)

Sangen paljon luvattu. Miksi päädyin valitsemaan kyseisen teoksen aineistonkeruun välineeksi? Annan lyhyen puheenvuoron David M. Kelleylle, joka kirjoittaa kirjan esipuheessa seuraavaa.

On aivan erityistä saada työskennellä opiskelijoiden kanssa. He saapuvat ajatellen, että täytämme heidät ideoilla. Todellisuudessa he saavat kuitenkin **vilauksen jostain syvemmästä** - omasta kekseliäisyydestään ja sinnikkyydestään. Samalla me pääsemme todistamaan, kun he **oivaltavat oman potentiaalinsa**. Tällaiset oivallukset eivät synny pelkästään jonkun idean ymmärtämällä, vaan kokeilun ja kokemuksen kautta: yrittämällä, epäonnistumalla ja yrittämällä jälleen uudelleen. Tämä kirja on täynnä reseptejä näitä erityisiä oivalluksen hetkiä varten. Kutsumme niitä luoviksi teoiksi. Ja kuten kaikissa hyvissä resepteissä, **todellinen taika** ei piile varsinaisissa ohjeissa - vaan **käytäntöön panossa**. (Stein Greenberg, 2021, s. vii.)

Kuten aiemmin mainitsin, jotain tapahtui opintovapaallani. Näin vilauksen jostain. Tietämättä mitä. Kuin katveessa, hieman ymmärrykseni ulkopuolella. Juuri ja juuri aistittavissa. Tutustuessani teokseen Kelley'n sanat iskivät kovaa paljastaen, mistä voisi olla kyse. Muistona tästä merkintäni PostIt -lapulla: "Tämä tapahtui!"

Omaehtoainen kokeminen ja siitä syntyvä oivallus. Halu oppia lisää. Tutustua tarkemmin. Nähdä, mitä siitä seuraa. Siksi luovat teot itse koettuna.

Oivaltaen ja iteroiden eteenpäin

Kenttävaiheen **tiedonkeruu** tapahtui tekemällä muistiinpanoja muun muassa teksti-, kuva ja videomuodossa **kirjan tehtävänantojen mukaisesti**. Kirjoitin, kuvasin, nauhoitin ja tallensin. Erimuotoinen materiaali tekee paitsi tutkimusdatasta perusteellisempää ja rikkaampaa, mutta myös helpottaa tehdyn tutkimuksen avaamista muille ja vähentää samalla myös tutkijasta johtuvaa subjektiivisuutta (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 108).

KUVA 13. Tutkimuksen luovien tekojen ja aineistonkeruun tehtävänannot (Stein Greenberg, 2021).

Tiedonkeruussa keskiössä olivat erityisesti **omat kokemukseni** kirjan luovien tehtävänantojen mukaisesti **sekä näiden reflektointi**. Normaalikäytäntöni oli, että tein tehtävän kirjan ohjeiden mukaisesti, kirjaten ylös vastaukseni tehtävänannon kysymyksiin. Erilaiset tehtävät vaihtelivat huomattavasti kestoiltaan ja usein myös ennakovalmistautumisen tarpeeltaan. Tehtäviin sisältyi yleensä myös refleктоivia kysymyksiä. Palasin usein myös refleктоimaan tehtäviä myöhemmin vielä erikseen, muutaman päivän päästä niiden tekemisen jälkeen. Tarkoituksena oli täydentää mahdollisia huomioita ja havaintojani pienellä viiveellä. Iso osa oppimisesta ja oivalluksesta nimittäin tapahtui vasta tehtävästä irtaannuttuani.

KUVA 14. Esimerkki luovan teon synnyttämästä materiaalista.

Pidin tutkimuksen teon aikaan myös laajempaa kenttäpäiväkirjaa. Kerrytin tutkimuskirjastoa sekä ajankohtaista uutisista esiin nousseista aiheista, jotka jollain tapaa tunsin liittyvän tekemisiini. Samalla luin ja tutustuin kurssiivisesti myös tarkemmin muotoiluajattelun kirjallisuuteen. Tarkoituksena oli tällä tavalla tallentaa myös muuta tutkimusprosessin inspiroimaa ajattelua, havaintoja ja huomioita - sekä tästä mahdollisesti syntyneitä luovia oivalluksia.

Oivallukset ovat oleellinen osa sekä autoetnografista tutkimusta että muotoiluajattelua - niiden avulla epätietoisuus hälvenee prosessin edetessä. Oivallukset auttavat suuresti myös tutkimuksen fokuksen rajaamisessa. Tämän vuoksi tutkimus on hyvä mieltää - ja suunnitella - iteratiiviseksi, toisiaan seuraavien tutkimussilmukoiden

jatkumoksi (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, s. 102).

Tutkimuksen kulkua ja suuntaa ohjaavina **tutkimussilmukoina hyödynsin erityisesti yksittäisiä muotoilutehtäviä**. Tausta-ajatuksena oli, että yhden ison laajan muotoilutehtävän sijaan pyrin tekemään paljon pieniä, viikoittaisia "arjen muotoilutekoja", joiden avulla on helpompi huomioida asioita itsessäni ja ympärilläni olevasta. Saada mahdollisesti enemmän oivalluksia kuin vain yksittäisen haasteen parissa on mahdollista. Samalla pyrkiä arvioimaan myös, kuinka ajan kulumisen ja tehtävien kumuloituminen mahdollisesti vaikuttaa tähän kaikkeen.

Muotoilutehtävissä leikin mm. Legoilla, käsikirjoitin ja videoin kahvinkeittoa, vierailin poliisiasemalla, jonotin sairaalassa, matkustin naapurin kyydissä, kokeilin sähköistä asiointia, katselin tuttua mökkiympäristöä toisten silmillä, varjostin, haastattelin, kehittelin salaista tervehdystä, näyttelin vanhusta, havainnoin valokuvia, seurasin punatakkista miestä, tutustuin omaan ja työpaikan jääkaappiin, opettelin luonnostelevaan kuvaa kirjaimilla, vaihdoin paikkaa sohvan, keittiön ja vessan välillä, kävelin ja oivalsin aina jotain uutta ja yllättävää. Tein kaikkea hyvin arkisen ja erittäin spesiaalisen väliltä, enkä koskaan tiennyt ennakoon, mitä tekemisestä kumpuaa. Tein kaikkea sitä, mihin minulla ei muka aiemmin ollut aikaa. Muotoilin arkeani luovien tekojen avulla. Sovelsin ja olin luova.

Muotoilun kontekstissa kvalitatiivisen - ja erityisesti etnografisen - tutkimuksen yhteydessä kohdejoukon ja aineiston kokoa osaltaan määrittää teoreettisen saturaation konsepti. Tutkimusta, kuten havainnointia, tehdään siihen saakka, että tutkimustuloksissa aletaan havaita tiettyjä kuvioita tai

säännönmukaisuuksia. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 105.)

Tässä tutkimuksessa varsinainen kenttävaihe kesti kokonaisen vuoden tammikuusta 2023 tammikuulle 2024. Muistan, kun kenttävaiheen alkupuolella kysyin tutkimukseni ohjaajalta, että kauanko autoetnografiassa tulee altistaa itseään kentällä - saatu vastaus "*yleensä tällaiset ajat ovat hieman pidempiä kuin muutama kuukausi*". Alun perin tarkoituksena oli huomattavasti lyhyempi rupeama, mutta jollain tavalla tehtävät veivät mukanaan. Kohtuullisen pitkistä kenttävaiheesta huolimatta en tosin päässyt kirjan tehtävistä läpi kuin alle puolet. Lista tekemistäni kirjan tehtävistä löytyy liitteenä.

4.1.3 Aineiston analyysi

Kenttävaihe piti minua otteessaan jopa kohtuuttomaan pitkään. Jossain vaiheessa havahduin, että tutkimuksen pääasia on tuottaa riittävästi aineistoa, eikä sinänsä ole tarvetta enää enemmälle aineistolle. Tästä oivalluksesta oikeastaan **alkoi autoetnografisen tutkimukseni seuraava steppi eli yhtäaikainen luku- ja kirjoitusvaihe.**

Ennen varsinaista aineiston käsittelyä, kuten muotoilusta tuttua löydösten visualisointia, synteesiä ja analyysia on kuitenkin hyvä vielä kirkastaa kenttätutkimuksen keskeistä merkitystä tutkimukselle. Kerätty aineisto ja aineiston kerääjän tulkinnat määrittävät pitkälti, mitä tutkimus lopulta paljastaa.

Siksi käytännön kenttätutkimuksessa ja muistiinpanojen tekemisessä on tärkeää muistaa erottaa, mitä tilanteessa aidosti tapahtuu sekä omat johtopäätökset tapahtumista. Tällöin, mitä näet ja kuulet muodostavat kenttätutkimuksen ensimmäisen tason "raakadatan" ja johtopäätöksesi sekä tuntemuksesi

tapahtuneesta sen toisen tason "tulkinnan". (Stickdorn, Lawrence, Hormess, & Schneider, 2018, 119.)

Pyrin pitämään tämän kentän harjoituksia tehdessäni kirikkaana mielessä. Erityisen tärkeää tämä on autoetnografiassa, sillä luku- ja kirjoitusvaihe jatkavat suoraan ja sellaisenaan kentältä muistiin kirjoitetun materiaalin parissa.

Kentältä kirjoituspöydän ääreen

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli päästä kärryille, mitä tapahtuu tehdessäni pieniä, arjen muotoilutekoja. Aineistosta etsin ja pyrin löytämään vastauksia oheisiin kysymyksiin:

- Mitä tapahtuu tehdessäni luovia muotoilutekoja?
- Miksi näin tapahtuu?
- Kuinka muotoiluajattelu voi edistää tai estää luovuuden kehittymistä omassa arjessani?

Tiedonkeruun jälkeen luin ahkerasti kerättyjä muistiinpanoja yhä uudelleen ja uudelleen sekä analysoin aineistoa "**AHAA-epifanioiden**" tunnistamiseksi. Suomeksi tavoitteena oli löytää luovissa teoissa esiin nousevat **merkitykselliset oivalluksen hetket sekä näissä toistuvat teemat, tarinat ja tunteet**.

Ideana on näiden oivallusten avulla pystyä avaamaan ja käymään keskustelua muotoiluyhteisön sisä- ja ulkopuolisten välillä.

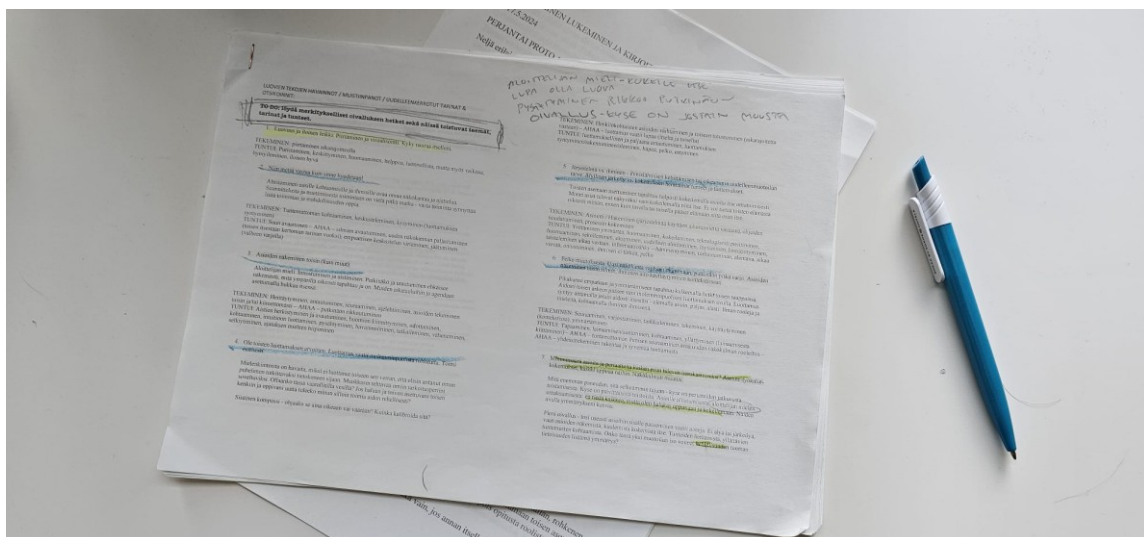
(Moore 2021.)

Muotoilun yhteydessä on olemassa lukemattomia tapoja tiivistää ja analysoida kerättyä tietoa. On hyvä tiedostaa erot akateemisen tutkijan ja käytännön muotoiluajattelijan tavoissa käsitellä laadullista aineistoa. Akateeminen tapa luokittelee aineistoa ja etsii siitä säännönmukaisuuksia perusteellisen ja työlään sisältöanalyysin avulla - esimerkiksi laskemalla, kuinka usein jokin itse annettu aineistoa kuvaava määre/luokka/tai muu vastaava esiintyy aineistossa.

Suoraviivaisempi käytännön muotoilututkimus puolestaan tiivistää ja analysoi tietoa iteratiivisen tutkimusprosessin löydöksiä visualisoimalla. (Stickdorn, Lawrence, Hormess & Schneider, 2018, s. 110-111.)

Nähdäkseni niin sanotusti tiheää autoetnografista tutkimusmetsää puiltä pyrin monin tavoin ymmärtämään keräämäni aineiston todellista luonnetta ja oleellista sisältöä. Sisällönanalyysiä tein yhtäaikaisen lukemisen ja kirjoittamisen kautta. Luin kootusti harjoitustehtäviä, värikoodailin, listailin ja luokittelin tekstiä, avainsanoja, toistuvia teemoja ja esiin nousseita havaintoja. Pyrin pääsemään asian ytimeen, huomaamaan, minkä kanssa tässä olen oikeasti tekemisissä. Tätä vaihetta raottaa hyvin kirjaamani huomio toukokuulta 2024.

"Luin tekemiäni tehtäviä yli vuoden takaa. Jollain tapaa tuntuu, että en näe metsää puiltä. Mistä tässä on kyse? Mistä tässä ei ainakaan ole kyse? En rehellisesti tiedä. On pidettävä huoli, että pääsen taas kärryille."

KUVA 15. Sisällönanalyysiä paperilla.

Mitä enempi aikaa vietin aineiston parissa, sitä helpompi sitä oli tulkita ja ymmärtää. Koin vahvasti, että vaikka en täysin älyllisesti pysty vielä selittämään kaikkea aineistosta kumpuavaa, niin jollain tapaa ymmärrän sitä "sisäsyntyisesti". Luomani teksti ikään kuin puhui minulle. Teksti kirjoitutti itsensä, minä olin vain väline ja välikappale asioiden ylös kirjaamisessa.

"Osaan. Luotan. Tärkeintä on vain aloittaa."

Kuvaava tiivistys luku- ja kirjoitusvaiheen muistiinpanoistani paljastaa itselleni paljon - asia on jollain tapaa kirkastumassa. Oikeaan ymmärrykseen on kuitenkin vielä kosolti matkaa.

Löydösten visualisointi

Koska tapauksessani kyseessä on palvelumuotoilun maisteriohjelman pro gradu -tutkimus, pyrin hyödyntämään kerätyn datan visualisoinnissa, synteessissä ja analyysissä autoetnografian yhtäaikaisen lukemisen ja kirjoittamisen apuna myös muotoilusta tuttuja menetelmiä. **VISUALISOITU**

TUTKIMUSPOLKU tehdyistä luovista teoista ja **YKSINKERTAINEN OIVALLUSMITTARI** merkityksellisten epifanioiden paikantamiseksi tutkimuspolulla ovat kuvaavia esimerkkejä tästä.

Merkityksellisten oivallusten paikantamisen jälkeen vuorossa oli **tieteellinen kirjallisuuskatsaus eli laajempi teoreettinen muotoiluajattelun taustatutkimus**. Tieteellisen kirjallisuuden lisäksi kaiken aikaa rinnan kulki myös populaarikulttuurin ja muun ajankohtaisen uutisoinnin seuranta ja itselleni merkityksellisten aiheiden poiminta. Ristiin pölyttämällä tai trianguloimalla aineisto näin saadaan se asettumaan oikeaan, intuitiivisesti "oikeaan" kulttuurillisen kontekstiin. (Moore 2021.)

Seuraavana vuorossa oli **analyysi eli epifanioiden tarkempi analysointi**. Tähän vaiheeseen kuului myös pohdinta, tulkinta, tutkimuksen luotettavuuden ja uskottavuuden arviointi, tehdyn työn kokonaisvaltainen reflektointi ja valintojen perustelu. (ks. Moore 2021.)

Viimeisenä vaiheena on kaiken tehdyn työn näyttäminen ja kertominen eli tutkimuksen saattaminen kirjoitettuun asuun luettavaksesi. Seuraavaksi onkin hyvä tutustua, millainen tarina kaikesta kentällä ja kirjoituspöydän äärellä koetusta on oikeasti muodostunut.

4.2 KERTOMUKSIA LUOVISTA TEOISTA

Tutkielman erittäin keskeisen osan muodostavat seuraavat kertomukset luovista teoista eli luovat teot omakohtaisesti koettuna ja kerrottuna. Luvun tarkoituksena on muodostaa ja näyttää kertomukset, joka syntyivät omakohtaisesti koettujen luovien tekojen oivalluksista.

Etnografian tarkoituksena on auttaa näkemään maailma muiden silmillä. Kuullut tarinat ja havainnoitu toiminta auttavat ymmärtämään ihmisten käyttäytymistä, motivaatioita, uskomuksia ja tunteita. Ymmärtämällä syvällisesti ihmisiä pystymme paremmin muotoilemaan juuri heille. (Etnography Field Guide.)

Autoetnografiassa teet tätä itsesi kautta - havainnoit ja dokumentoit omaa toimintaa ymmärtääksesi paremmin paitsi ihmisiä myös ympäröivää maailmaa ja kulttuuria. Tässä autoetnografian tuottamat tarinat ovat kaiken keskiössä.

Tarinat ovat monella tapaa myös muotoiluajattelun keskiössä, empatian ja kokeiluiden rinnalla. Idea on yksinkertainen - tarinoiden avulla tuotamme arvoa yritykselle ja kokonaisvaltaisempia, elämyksellisempiä kokemuksia asiakkaille. (Kelley & Littman, 2016, s. esipuhe, 195.)

Inhimillinen, kuulijalleen merkityksellinen tarina on toimiva keino aktivoida muut toimintaan. Jaettava tarina tai samaistuttava kertomus voidaan ymmärtää myös hyvin ihmisslähtöisenä prototyyppinä. Muotoiluajattelussa nimittäin prototyyppinä voidaan pitää mitä tahansa - se on idean konkreettinen ilmentymä ja väline, jonka avulla voimme esitellä, kerätä palautetta muilta ja kehittää ideaa eteenpäin (Brown, 2019 s. 98). Prototyyppi on keino tutkia, arvioida ja viestiä (Stickdorn, Hormess, Lawrence & Schneider, 2018, s. 210).

Tässä pro gradu -työssä seuraavat kertomukset koostuvat viidestä (5) lyhyestä, erillisestä, mutta kokonaisuuden kannalta toisiinsa limittyvästä tarinasta. Tarinoiden teemat nousivat esiin pääosin perjantaisin työstämistäni luovien tekojen aineistonkeruusta ja analyysistä. Autoetnografian mukaisesti kirjoitin tarinat takautuvasti niistä teemoista, jotka jollain tavalla erityisesti tarjosivat henkilökohtaisia ahaa-elämyksiä ja oivalluksia.

Toivon, että ne antavat oivalluksia myös sinulle.

4.2.1 Pysähtyminen rikkoo putkinäön

Tunnen olevani vapaa. Ensimmäistä kertaa aikuisiällä. Muiden odotuksista ja toiveista. Mutta ennen kaikkea kalenterin kahleista. Tämä hetki on varattu vain minulle. Aikaa ja tilaa olla. Käyttää se, kuten tahdon.

On perjantai. Mielestäni viikon paras päivä. Sillä perjantait on varattu luoville teoille. Uteliaisuudelle ja uuteen tutustumiselle. Todellisuudessa minulle. Korvamerkattua aikaa vain itselleni.

”*Perjantai*”, sanon varovasti ääneen itsokseni. Makustelen sanaa ja sen synnyttämää odotusta.

Pysähdyn kuin lumoutuneena ajatusteni ääreen, tunnelma ottaa sisäänsä. Hamuilen samalla kädelläni kahvia. Olen täysin ajatuksissani. Tuntuu kuin kaikki ympärilläni katoaisi. On vain tämä hetki. Aika ja paikka ovat yhtä. Ja minä olen osa tätä kaikkea. Kuin kaiken keskiössä, mutta samanaikaisesti vain tarkkailijan roolissa. Havainnoitsija ja tapahtumien muistiinpanija.

Näpytän ajatuksissani sylissäni olevaa tietokonetta. Nostan katseeni, mutta todellisuudessa olen toisaalla. Jossain kaukana, syvällä pääni sisällä. Tuijotan etäisyyteen. Takka edessäni on täysin huomiokykyyni ulkopuolella. Hengitän syvään. Materia väistyy hengen tieltä. Katson eteeni, mutta en varsinaisesti näe tai kuule mitään. Havaintokykyyni ei kykene ottamaan käskyjä aivoihini viritetyltä järjestelmältä. Vain olen.

Samalla jokin puhkaisee kuplani. Mikä se oli?

Yllätyksellinen ääni ulkoa tiputtaa minut takaisin maan pinnalle. Rikkoo samalla jotain taianomaista. Keskittyminen on tiessään. Huomaan puoliksi juodun kahvikupin kädenmitan päässä sohvan käsinojalla. Kurottaudun sitä kohti. Suuri nautinto, aamun tuore kahvi on väljähtynyt haaleaksi.

”*Taskulämmintä*”, totean jostain syystä itselleni. Hieman pistävä maku tarraa kiinni kieleen.

Kauankohan olin poissa, huomaan ihmetteleväni. Samalla nautin suunnattomasti. On aikaa vain olla. Pysähtyä ja päästää irti. Uppoutua ajatuksiini, ihmetellä mihin ne minut vievät. Virittäytyä tunnelmaan. Ottamaan vastaan. Tietämättä edes, mitä on tulossa tai kuinka kauan saan olla poissa. Luvan kanssa luovimassa. Matkalla pääni sisällä. Oman kehon kautta asioita kokien. Luovien tekojen ihmeellisessä ja ihmeitä tekevässä maailmassa.

Pysähdyn pohtimaan viikon aiempia aamuja. Same same but different. Melkein samanlaisia kuin tämä perjantai. Mutta jostain syystä täysin erilaisia. Aina kiire. Koko ajan väärässä paikassa. Kuin pakenemassa tuohon tuomittua taistelua aikaa vastaan. Asioita kesken. Matkalla muualle. Kun samaan aikaan pitäisi tehdä kaikkea muuta. Tehokkaasti, aina vain lisää. Muiden mukana, toisten toiveista.

Kontrasti on valtava. Perjantaisin minulla on aikaa ajatella. Mutta ennen kaikkea, olla ajattelematta. Pysähtyä paikalleen. Tehdä ja kokeilla. Keskittyä vain yhden asian äärelle. Huomata ja havainnoida. Reflektoida tekemääni ja mitä ympärilläni aidosti tapahtuu. Eikä vain hyppiä sätkynukkena kaiken kiireen keskellä. Miksi sen pitää olla näin?

Alkaa ahdistaa. Muisto siitä, kuinka vain aamua aiemmin olin muka taas myöhässä. Päivä pilalla jo ennen kuin se kunnolla edes alkoi. Tikittävä kello ei anna armoa. Vie varmuudella mukanaan, jos et pidä itse huolta. Pysähdy huomaamaan, mistä tässä on oikeasti kyse.

Nyt olen aidosti paikalla ja läsnä. Keskittyneenä. Rikkomalla tietoisesti päivieni rytmin rikon samalla myös putkinäköni. Olen valmiina havaitsemaan, mitä normaalisti tapahtuu huomiokykyyni katveessa. Arjessa aistimani ulkopuolella.

Tehtävä kirkkaana mielessä. Fokus ja flow, nämä olkoot mottoni ja ohjenuorani.

Avaan varovasti kirjan. Lappu sivujen välissä paljastaa oikean kohdan. Aletaanpa taas hommiin!

4.2.2 Aloittelijan mieli

Tunnen leijuvani, tuntuu niin hyvältä. Kevyeltä ja vapaalta. Olla jonkun uuden ja kutkuttavan äärellä. Ilman näkyviä esteitä tai näkökantaa rajaavia oman mielen kahleita.

Istun kuistilla. Nauttimassa toukokuun lopun lämmöstä. Virvoitusjuomatölkki jalkojeni juuressa pieniä pisaroita pintaansa hikoillen. Valmiina tarjoamaan helpotusta kuivalle kurkulle ja kuumuudesta kostuvalle iholle. Mutta erityisesti kirkastamaan fokuksen. Virittämään aivoni oikealle taajuudelle. Tilaan, jossa kaikki on mahdollista. Lähes lapsen asteelle. Kun mikään ei ole mahdotonta.

Painostaa, pian helle joutuu väistymään ukkosen alta. Aistin aikaa, kaikkea ympärillä olevaa. Kuin pysähtyneenä. Tiukasti kiinni hetkessä, joka sekunti kerrallaan muuttuu jo menneeksi. Valmiina jatkamaan päivän agenda. Paneutumista viikon tehtävään. Luoviin tekoihin valitsemastani kirjasta. Mutta vasta kohta. Sillä vielä on hetki aikaa vain olla. Pysähtyä tähän, mihin normaalisti ei ole muka aikaa. Nauttia kiireettömyydestä. Kumuloituvasta odotuksen kihelmöinnistä.

Iso kirja. Luovat harjoitukset. Konkreettinen tämän päivän tehtävä. Toivon oppivani niiden avulla paljon erityisesti itsestäni. Oma mielikuvitus ja uteliaisuus johdattamassa kohti täysin tuntematonta. Pysähtyminen uuden ääreen avaa toivottavasti myös vanhaan fiksautunutta näkökantaani.

”Ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta, jokainen on muotoilija”, muistutan itseäni opiskelujen aikana oivalletusta, kun vihdoin tempaan itseni irti hetkestä ja avaan jälleen kirjan.

Huomaan kiroavani. Keskittymiseni herpaantuu melkein heti. Ei tämä nyt oikein etene, ajattelen mielessäni, kun syöksyn sisälle kylpyhuoneeseen epätasapainossa sinkoilevan pesukoneen pakottamana. Linkous lakkaa, kone rauhoittuu. Tilanne hoidettu. Kone balanssissa. Samalla myös kuohunta sisälläni tasoittuu.

Siirryn takaisin ulos kirjan äärelle. Odottava tunnelma ilmassa. Jollain tapaa taas jännän äärellä. Yritän paneutua ajatuksella tehtävään. Jostain syystä tuntuu kuin olisin suorittamassa jotain todella merkityksellistä ja tärkeää. Jotain, jossa on kyse huomattavasti isommasta asiasta. Luova tehtävä, uteliaalle mielelle. Onko kyse todellisuudessa *tällä kertaa* jostain ihan muusta kuin mitä kirjan sivuilta luen?

”Älä ota sitä niin vakavasti. Kyse on kokeiluista ja leikistä, ei oikeastaan mistään muusta”, muistutan itseäni.

Rentoudun selkeästi, lihasten jännitys antaa periksi pikkuhiljaa hengitykseni tahdissa. Jännityksen kaikotessa kehooni ja mieleeni tulee tilaa olla. Samalla huomaan täysin yllättäen jotain odottamatonta – seitsemänvuotias pikkupoika, vihersuunnittelija tai poliisilla asioiva passin uusija, tässä tehtävässä kyse on oikeasti rooleista! Pystyn omaksumaan täysin uuden näkökulman päästämällä irti itsestäni ja asettumalla toisen, vaikka edes kuvitteellisen, henkilön saappaisiin.

Maailma näyttäytyy täysin uudessa valossa. Hymyilyttää.

Päästämällä irti itsestäni luovun vanhasta. Annan samalla tilaa. En edes tiedä mille. Sattuman tarjoilemalle mahdollisuudelle? Vaihtoehtoiselle tarinalle tulevaisuudesta? Jollekin, joka kuplii vielä piilossa pinnan alla ja näkökenttäni katveessa. Jotain, jota ei oikeasti ole ja kuitenkin samalla jo vauhdilla muotoutumassa. Aistin, että kyseessä on jotain tärkeää. Merkityksellistä itselleni. Mutta, jonka todellista merkitystä en vielä tiedä.

Olen antanut itselleni luvan olla täysi aloittelija. Pyrkinyt omaksumaan joustavan ajattelutavan tiukkaan asiantuntijuuteen ankkuroivan ammattinimikkeen sijaan. Ilman turhia mielikuvia, ennakko-odotuksia tai ajan saatossa omaksuttuja ”oikeita” tapoja. Siitä, kuinka tämä on tehty aina ennenkin. Kaikki aiemmin oppimani ja kohtaamani kuitenkin matkassa mukana. Kuvaannollisesti selkäreppussa hyödynnettäviksi kuin työkaluina. Mihin tahansa, mitä eteeni tulee.

Aloittelijan mieli. Lapsenomainen innostus. Avoimuus ja uteliaisuus. Kyky katsoa maailmaa uusin silmin. Kuunnella ilman tuomitsemista. Kyse on enemmän asenteesta kuin ammattitaidosta. Oivalluksistani innostuneena huomaan samalla ihmetteleväni, mihin oikeastaan olen hävittänyt nämä ajan saatossa. Miksi olen sellainen nykyisin kuin olen?

Kenen roolin olen ottanut itselleni kantaakseni? Kenen tarkoitusperiä se todella palvelee?

Olla vasta-alkaja. Päätän jatkaa edelleen tällä itselleni oikeuttamallani tiellä. Olen huomannut, että, mitä vähemmän väitän tietäväni, sitä enemmän opin. Lavennan rajattomasti vaihtoehtojeni määrää.

4.2.3 Kokeile itse

Kutkuttava tunne, kehossani kihelmöi. Jotain merkittävää on tekeillä. Tai paremminkin tapahtuu parhaillaan, juuri nyt. Olemme kokeneet jotain merkityksellistä yhdessä. Jotain, joka paljastaa asioista puolen, joka ei analyttisellä ajattelulla ja älyllisellä järkeilyllä pääse aina esiin.

On jälleen yksi perjantai. Olen ulkona ”kentällä”. Suorittamassa päivän tehtävää. Luovaa tekoa isosta kirjasta. Aistimassa ympärillä olevaa omakohtaisesti kokien. Antamassa asioiden tapahtua. Kokeilemassa, mitä tästä seuraa.

Hetki sitten tapahtui jotain ihmeellistä. Törmäsin kirjaimellisesti mieheen. Oikeasti mies törmäsi minuun. Puhe sammaltaa, anteeksipyyntö tulee viiveellä. Paheksun mielessäni huonokäytöksistä miestä. Törmätä tuolla lailla nyt minuun.

”Ei hätää, ei tässä sattunut mitään suurempaa vahinkoa”, vastaan kuitenkin samaan hissiin asettuessamme. Harmitus hellittää hitaasti. Jokin kehossani vihjaa vienosti jostain. Jostain, josta en älyllä pysty saamaan vielä kiinni. Intuitio informoi itseäni vatsan kautta viestien. Kaikki ei ehkä nyt ole siten kuin luulen.

Huomaan avaavani keskustelua päivän säästä. Keli on vuodenaikaan nähden poikkeuksellisen tuulinen. Ihmettelemme tätä yhdessä. Keskustelukumppanini kertoo olevansa Eestistä. Puheen poikkeava poljento selittää osaltaan omaan korvaani humaltuneelta vaikuttanutta ulosantia. Aiempi harmitukseni hellittää isosti otettaan.

Todellinen yllätys itselleni tulee hieman myöhemmin. Mies avautuu. Keskustelumme on rakentanut välillemme luottamusta siinä määrin, että hän paljastaa opettelevansa liikkumaan ja puhumaan uudelleen aivoinfarktin jäljiltä. Aiempi innokas urheilija ja Lapin kävijä on nyt monessa asiassa täysi aloittelija. Rakkaus pohjoiseen on tuonut miehen perheineen jälleen tänne, vaikka elämä on muuttunut täysin.

Hävettää. Harmittaa. Todellisuus on jotain ihan muuta kuin olettamani oma mielikuva siitä. Keho yritti kertoa jotain. Epämääräinen tunne vatsassa ohjaa oikeaan, jos vain ymmärrän sen viestin.

”Kuinka en ole tätä ennen tajunnut. Älä ajattele, vaan katso. Havainnoi ja huomioi, mitä ympärilläsi tapahtuu. Luota intuitioon. Innovointi alkaa silmillä”, huomaan puhuvani itselleni ääneen.

Istun muistelemassa tajuntaani laajentanutta kohtaamista. Huomaan tunnustelevani istuintyynyä vieressäni kenttätyöni aikana niin tutuksi tulleella sohvalla. Uppoudun yhä syvemmälle muistoihini. Vaalea kangas käden alla tuntuu viileältä. Tuntoaistimus virittää kehoni valmiiksi vastaanottamaan huomioni juuri tästä hetkestä.

Päästän irti pakottavasta tarpeesta järkeillä, ajatella asiat halki, poikki ja pinoon. Antaudun aistimaan, hengittämään hetkeä, kokemaan kaiken kehoni kautta. Samalla aika pysähtyy, on aikaa olla ja havainnoida. Olla sekä aktiivinen toimija että passiivinen kokija. On mielenkiintoista huomata, kuinka syvältä pääni sisältä pois pääseminen tuo esiin niin voimakkaana keholliset tuntemukset.

Pyrin kokoamaan pääni sisällä poukkoilevat ajatukset. Ja samalla ymmärrän, että kaikkea ei voi selittää älyn avulla. On vain koettava asioita itse. Tai oikeammin, koettava asioita itse, mutta yhdessä muiden kanssa. Joukkojen viisaus, kollektiivinen kokemus. Siinä on jotain erityistä. Jotain, joka paljastaa paljon. Toisen tarinan totuudesta. Vaihtoehdon, joka usein jää muuten täysin huomaamatta.

Asia on nyt hyvin selkeä, sen oivallettuani. Kokeilin jotain uutta. Opin itseni kautta kokien. Henkilökohtainen kokemus paljasti jotain täysin muuta kuin, kuinka oletin asian olevan.

”Aloita tästä – kokeile jotain itse. Ihmettele kokeilun esiintuomia tuntemuksia”, huomaan kannustavan itseäni.

Aiemmin luulin toisin. Ajattelin, että ihmettely edeltää kokeilua. Mutta todellisuudessa ihmettely tai älyllinen järkeily jättää kehollisen kokemuksen ihmeen ilmaan. Odottamaan juuri oikeaa hetkeä. Jota ei useinkaan koskaan edes tule. Nyt olen viisaampi. Kaikki lähtee kokeilusta. Altistumisesta toisille. Oman ihon peliin laittamisesta.

Oivallukseni myötä tuntuu kuin olisin lähdössä jonnekin. Siirtymässä toisaalle. Paikkaan, josta ei vielä ole tarkempaa tietoa. Pois aivojen opitusta ylivallasta. Kohti omakohtaisen kokemisen tuomaa ymmärrystä.

4.2.4 Jotain ihan muuta

Väsyttää. Sekä keho että mieli ovat kykenemättömiä tuottavaan toimintaan. Loikoilen hiljaa peiton alla sängyssä. Tehtynä ovat normaalit arkirutiinit – sopivasti liikuntaa ennen aamupalaa ja päivän muita toimia.

Olen kaukana kotona. Aidosti matkalla, enkä vain kuvainnollisesti poissa. Sateinen perjantaaamupäivä pakottaa pysymään sisällä. Ikkunan ulkopuolella avautuva suurkaupungin harmaus ei houkuta mihinkään fyysiseen tai aktiiviseen tekemiseen. Saati luoviin tekoihin.

Sateisesta säästä huolimatta vajaan viikon lomapyrähdys on tehnyt todella hyvää. Maisemanvaihdos on auttanut muuttamaan myös oman mieleni maiseman. Ennen kaikkea, auttanut näkemään asiat uudessa valossa. Etäisyyden avulla huomaan näkeväni huomattavasti paremmin. Hieman yllättäen aivan lähelle.

”Piti matkustaa näin kauas nähdäkseni kunnolla”, ajattelen itsekseni. Arjen rytmin rikkomalla olen onnistunut pysähtymään selkeästi jonkin oleellisen äärelle.

Mieleeni muistuu vertaus, kuinka matkalla ollessa vieraassa ympäristössä monet tutut asiat näyttäytyvät täysin uudessa valossa. Raukeana sängyssä loikoillessani huomaan ajattelevani, että luovia tekoja kokeillessani olen kuin uutta ymmärrystä kerryttävällä tutkimusmatkalla. Vieraassa tai oikeammin täysin uudessa paikassa.

Luovat teot vievät vertauskuvallisesti ja kirjaimellisesti minut jonnekin, josta en vielä itse tarkemmin tiedä. Tutkin jotain. Yritän päästä jäljille. Esiin nousevat faktat kertovat itsessään jotain. Mutta jotain on edelleen pahasti piilossa. Kunnes jossain vaiheessa tulee se hetki, jolloin kaikki palaset lokahtavat täysin kivuttomasti kohdalleen. Kaikki näyttäytyy uudessa valossa. Jonka vuoksi asiat saavat täysin uuden merkityksen.

”Miksi en tätä huomannut jo aiemmin”, oivallus iskee tajuntaani juuri silloin, kun sitä vähiten odotan. Kyse on jostain ihan muusta kuin, mitä alun perin ajattelin.

Jälkikäteen kaikki tuntuu selkeältä, täysin loogiselta. Kun vain hetkeä aiemmin olet tarponut syvällä tietämättömyyden suossa. Polviasi myöten liejussa. Kiinni jossain, joka tarraa ja jumittaa. Pitää otteessaan. Ponnistelet päästäksesi irti. Ja noin – yllättäen olet kuivalla maalla, vain askeleen ylempänä. Mutta täysin eri tasolla. Nähden nyt selvästi. Kuinka sokea ja tietämätön oikeasti olit vain hetki sitten. Jumissa, kiinni tiukasti pitävässä kaikessa vanhassa.

Oivallus muuttaa kaiken.

Vähänpä tiesin tai olisin ennakkoon osannut edes kuvitella. Mihin tutkimusmatkani minut todellisuudessa johtaa. Luulin olevani tekemisissä luovien tekojen ja palveluiden muotoilun parissa. Uuden uran kynnyksellä. Parempia matkailuelämyksiä, toimivampia palveluita tai koukuttavampia digituotteita. Keinoja parantaa ja tehostaa tekemistä. Tehdä aina vaan lisää. Paremmin, nopeammin ja enemmän.

Kaiken kiireen ja arjen keskellä on ollut hankala huomata asioiden todellista tilaa.

Kaukana kotoa näen nyt toisin. Oivalluksen myötä näkökantani muuttuu. Ymmärrän, mistä tässä on oikeasti kyse. Isosta kuvasta yksityiskohtien sijaan. Merkittävästi laajentuneesta kontekstista. Oivallus jostain ihan muusta. Muotoilun avulla muotoilen todellisuudessa jotain ihan muuta.

Tuijotan ulos harmauteen. Olen juuri ymmärtänyt jotain. Nähnyt täysin toisenlaisen kuvan, jotain, joka muuttaa koko kontekstin. Siirtynyt oivalluksen avulla vanhasta mielentilasta täysin toiseen. Jonka vuoksi koko katsontakantasi kaikkeen kääntyy lähes pääläelleen. Melkein flipannut.

Kyse on ihmisistä. Täysin uusien asioiden sijaan jo olemassa olevan uudelleenmuotoilusta. Vaihtoehtoisten tulevaisuuksien luomisesta.

Kontekstin muuttuessa muutun myös itse tämän mukana.

Suurin oivallus iskee kuin miljoona volttia – luovissa teoissa on todellisuudessa kyse erityisesti muista, mutta myös minusta. Kyse on omasta roolistani kaiken tämän keskellä. Olenko vain osa olemassa olevaa ongelmaa? Mihin rajallisen aikani todellisuudessa täällä maan päällä käytän?

Supistanko itseni muotoilijana kapea-alaiseksi ongelmanratkojaksi työajalla vai lavennanko itseni uusien näkökantojen antajiksi ihmisten elämään?

4.2.5 Kyse on luottamuksesta

On jälleen yksi perjantai. Istun tuttuun tapaan tutulla sohvalla. Kahvikuppi käsinojalla. Aamupala juuri syötynä. Keho ja mieli iskussa. Valmiina vastaanottamaan, mitä tahansa päivä eteeni tuo.

Silitän isoa kirjaa. Tunnustelen sitä sylissäni, vasten kehoani. Samalla tuntuu kuin jokin tuntematon voima sisälläni hellittäisi otettaan. Paino kevenee. Hengitys helpottuu.

Iso kirja, josta on tullut vielä kokoansakin merkityksellisempi minulle. Teos, joka on tutustuttanut minut luoviin tekoihin, mutta ennen kaikkea itseäni. Vapauttanut minut monista itse luomistani mielen kahleista. Antanut syyn tehdä ja kokeilla jotain ihan muuta. Oikeutuksen oppia ja oivaltaa siinä samalla.

”Ei edes puolivälissä, matkaa on vielä paljon”, totean samaan aikaan sekä selittämätöntä haikeutta että kipinöivää inspiraatiota tuntien. Kirja on sysännyt minut koukuttavalle polulle, jonka en toivo päättyvän. Se on johdattanut minut selkeästi jonkun uuden äärelle.

Aloittelijan mieli... Uteliaisuus ja halu kokeilla... Lupa olla luova... Huomaan listaavani paperille ylös asioita. Alitajunnan syövereistään esiin tuomia havaintoja. Jostain, joka ei normaalisti pääse arkisessa ajattelussani esiin. Ajan saatossa rationaalisen mielen nurkkaan ahdistamina.

Listauksessa on jotain todelle vapauttavaa. Mieleen palautuu väkisinkin muisto kaukaa menneisyydestä. Menneisyyden minä peruskoulun kuvaamataidon tunnilla. Huonosti

kuunneltu tehtävänanto, käytetty väärä tekniikka. Vika minussa. Lopputuloksena arvosana, joka sysäsi luovuuteni pitkäksi aikaa piiloon pöydän alalattikkeen yhdessä syntyneen piirustuksen kera. Ikään kuin luovuuteni olisi sidottu kiinni jonkun toisen arvioon tuotoksestani.

Hymyilyttää. Melkein jopa naurattaa. Luotan nyt itseeni. Minä olen oikeasti luova.

Selaan isoa kirjaa. Kirjan sivut vilistävät vauhdilla silmiäni edessä. Nopeasti vaihtuvat, näyttävät visuaaliset piirustukset tuovat mieleen pikakelauksella etenevän sarjakuvan. Tai oikeammin piirretyn elokuvan. Jostain syystä kuvittelen olevana kuin nuoruuteni videopelin Super-Mario. Etenen sivujen mukana tehtävästä seuraavaan, hypin menestyksellä tasolta toiselle. Välillä otan osun esteistä. Kerään itseni, tarkistan tilanteeni. Pysin oppimaan, mikä meni pieleen. Jatkan alusta. Innostuneena, epäonnistumisesta aina jotain oppineena. Innolla aina vain eteenpäin suunnaten. En lannistu.

Olen koukussa. Tosielämän tasohyppelyyn, jota ison kirjan luovat tehtävät minulle edustavat. Elämän peli, jossa voin hyödyntää kaikkea aiemmin matkan varrella opittua. Ja aloittaa halutessani aina uudelleen, kokeilla hypätä pois aiemmalta urautuneelta polulta. Siitä miten olen asiat aina ennen tehnyt. Mutta ennen kaikkea nähnyt ja ne kokenut.

Puhallan ilmaa äänekkäästi syvältä keuhkoistani. Keho jännittyy huomaamattani, olen selkeästi jonkin itselleni tärkeän äärellä. Jostain syystä olen innostunut kovin löytämästäni yhteydestä. Minä oman elämäni supersankarina. Keho virittäytyy valmiiksi jo pelkästä ajatuksesta.

”Enemmän toimintaa, vähemmän puhetta”, huomaan puhuvani jälleen yksin ääneen. Pistäytyminen vessassa kirkastaa yllätyksellisesti itselleni, mitä kautta luottamus omaan tekemiseen syntyy. Mahdollisuudesta kokeilla, epäonnistua ja oppia. Isosti omasta halusta.

Suljen kirjan, siirrän sen sivuun käsistäni. Tehtävät ovat tuoneet minut tänne saakka. Matkani tietämättömyydestä tietämiseen on kuitenkin vasta aivan alussa. Ja en etene tässä, jollen siirrä oppejani kirjan sivuilta oikeaan elämäni.

On aika ottaa seuraava askel. Oikeammin hyppy. Päästämällä irti. Uskaltautumalla tyhjän päälle, tietämättä mitä kuilun toisella puolella edes on. Siirtymällä suunnittelusta suoraan toimintaan.

Lupaani itselleni jatkossa enemmän aikaa luoville teoille. Sillä niiden kautta voin oppia lisää itsestäni ja ympäröivästä maailmasta. Löytää oman paikkani osana tätä kaikkea.

Luovat teot rakentavat luottamusta. Siitä tässä on todellisuudessa kyse.

Kyse on luottamuksesta.

5. ISO KUVA

TULOKSET & TULKINTA

**”Kyse on uskalluksesta.
Siirtyä tietämyksestä toimintaan”**

Tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, mitä tapahtuu tehdessäni säännöllisesti pieniä luovia tekoja, viikoittain toistuvia oman elämän muotoiluhaasteita. Pyrkii havainnoimaan samalla muotoiluajattelun soveltuvuutta luovuuden kehikkona sekä löytämään mahdollisia esteitä luovuuden puhkeamiselle.

Edellinen luku tiivistä keskeiset oivallukset. Tässä luvussa tarkoituksena on käydä syvällisemmin läpi, mitä ja miksi näin käsitykseni mukaan tapahtui? Antaa tulkinta tapahtuneelle tutkimuksen kulttuurinen ja sosiaalinen konteksti - innovointi työpaikalla - huomioiden.

5.2. AJAN LUOMA KIIRE ON KAIKKIALLA LÄSNÄ

Yksi keskeinen tutkimukseni esiin nostama tulos on luovuuden ristiriitainen suhde aikaan. Kiire on nykyisin kaikkialla läsnä. Luovuus, täysin uudet ideat ja ennennäkemättömät oivallukset vaativat puolestaan aikaa.

Kiire kaventaa näkökentän. Aiheuttaa putkinäön. Paahdat vain vauhdilla tuttua polkua. Huomaamatta, mitä kaikkea tapahtuu näkökenttäsi katveessa. Täysin kyvytön huomaamaan, että et edes huomaa. Saati näkemään tarvetta ja mahdollisuuksia uusille ideoille.

Miksi nykyelämä on niin kiireistä, stressaavaa ja kaottista? Lyhykäisyydessään tähän on kaksi selkeää syytä - kulttuurimme ihannoi "kiireisyyden kelkan" matkustajia. Valveillaoloajan jokainen minuutti on käytettävä tuotteliaasti hyväksi. Jos hidastat tahtia, tiput peruuttamattomasti kelkan kyydistä. Toinen aikamme - aikaa syövä - kuva on jatkuvasti saatavilla olevien viihdepalvelujen ja -sovellusten loputtomasti päivittyvät sisällöt. Yksi painallus ja edessäsi on jälleen uusi näkymä kuin palkintona jatkuvan kiireen tuomaan väsymykseen. (Knapp & Zeratsky, 2018, s. 3-4.)

Maailman parhaat muotoilijat pitävät meidät koukussa. Kahlehdittuna kiireeseen. Alistettuna aikaan. Ilman mahdollisuutta pysähtyä edes pohtimaan, kenen tarkoitusperiä tämä oikeasti palvelee.

Tunnustan itselleni olleeni yksi niistä. Koukussa kiireeseen. Reagoimassa toistuviin keskeytyksiin. Usein kykenemätön poistumaan omalta urautuneelta polulta. Kiinni kalenterissa. Näkemättä, mikä on edes mahdollista. Kalenterini ulkopuolella.

Merkittävä osa töistämme keskittyy monesta näkökulmasta tarpeettomien tai jopa haitallisten tuotteiden ja palveluiden markkinointiin, tuotantoon ja jakeluun. Kokonaiset ammattiryhmät puolestaan keskittyvät tulkitsemaan sääntöjä ja ylläpitämään järjestelmiä. Filosofin Hannah Arendt esitti hyvän kysymyksen: onko suuri osa tekemästämme työstä oikeasti turhaa - kiireellisenä pitävää ja aidosti tuloksetonta - toimintaa. (Demos Helsinki & Demos Effect, 2017, s. 106, 7.)

Haitallisen turhuuden markkinointia ja byrokraattista ylläpitoa - tähänkö muotoilun potentiaalin valjastamme ja samalla oman vähin käyvän aikamme käytämme?

Jatkuva kiire ja "tuottava" tekeminen estää kokemasta. Sitä, mitä pelkkä paikallaan oleminen voi paljastaa. Nähdä, kuulla ja havainnoida. Vain kokemalla omakohtaisesti jotain sinusta voi tulla jotain muuta kuin, mitä jo olet.

Pakotettuna pysähtymään. Perjantaisin graduni takia. Ensin tuskastuneena. Kykenemättömänä alkuun keskittymään kaikelle tälle toimettomalle tyhjälle tilalle. Pian alan kuitenkin näkemään, kokemaan ja havainnoimaan asioita toisin. Aistimalla hidastuvaa aikaa kehoni mukautuu. Mieli rentoutuu. Saan lopulta kiinni uudesta rytmistä. Päästämällä irti annan tilaa uudelle.

Jatkuva kiire on yksi aikamme suuri vitsaus. Pysähtyminen edes hetkeksi paikalleen on hyvin vaikeaa. Varsinkin, kun koko muu maailma tuntuu vaan kiihdyttävän samaan aikaan tahtiaan. Tässä samalla on myös yksi innovoinnin räikeä ristiriita - menestyäksemme kilpailussa tulisi meidän luoda uutta aiempaan nopeammin. Nopeutuneen maailman jatkuva kiire ei puolestaan anna aikaa millekään uudelle.

Kiireen keskellä emme edes pysähdy pohtimaan, mitä teemme. Saati miksi. Millaista yhteistä tulevaisuutta teoillamme samalla rakennamme. Vai voisiko kaikelle tälle olla myös muita vaihtoehtoja.

Kiireen keskellä ei ole tilaa tai voimia. Ajattelulle, toiminnalle ja reflektoinnille. Saati uusille toimintatavoille. Tällöin myös muotoiluajattelun - organisaatioille usein täysin uusi - ihmislähtöinen lähestymistapa jää helposti täysin mahdollisuutena hyödyntämättä. Tämä on hyvin inhimillistä. Kiire lakkaa pysähtymällä. Ei tekemällä enemmän. Uudet ideat kumpuavat tekemällä jotain toisin. Ei toistamalla rutiininomaisesti vanhaa tapaa.

Muotoiluajattelussa on todellisuudessa isosti kyse ajan ja samalla ihmisten elämien uudelleenmuotoilusta.

5.2 OLEMME ITSE LUOMIEMME ROOLIEN VANKEJA

Toinen tutkimukseni esiin nostama löydös on roolien rajoittava ja vapauttava vaikutus. Päästämällä irti turhista määreistä, kuten näennäisestä asiantuntijuudesta tai asemaamme korostavista titteleistä annamme enemmän tilaa uudelle. Huomioimme tällöin myös paremmin itse ihmisen määreiden takana.

*"MINÄ nyt olen tämmöinen tehokas **ONGELMANRATKAISIJA**. Keksi **SINÄ** tähän joku hyvä juttu, kun olet niin **LUOVA**."*

Muisto hyppää mieleeni. Yksipuolinen keskustelu. Itsensä ja toisten näkeminen aiemmin muodostettujen määreiden avulla. Olemme omaehtoisesti omaksuttujen tai meille annettujen roolien vankeja.

Mielikuva itsestämme helpottaa monin tavoin arkea. Valitettavasti se kuitenkin pitää meidät myös harhaisina omasta muuttumattomuudestamme. Olemme ostaneet idean, että on hyväksi keskittyä asiantuntijuuteen vain yhdellä alalla tai ammatissa. Samalla piilotamme helposti ison osan omasta potentiaalistamme. Kannamme mukanaamme pitkään erityisesti lapsena koettua häpeää esimerkiksi huonosta oppimiskyvystä ja taidoista (Pölonen, 2020, s. 15-26), tai vaikka väärin osoitetusta luovuudesta.

Muotoiluajattelussa on tärkeää tiedostaa, kuinka erilaiset roolit ja samalla myös omat ennakoasenteet, taipumukset ja osaaminen vaikuttavat olettamuksiimme asioista. Usein ratkomme ongelmia omien olettamustemme pohjalta, hyvin rajallisista näkökohdista. Vaikka meillä saattaa olla hyvinkin samankaltaisia kokemuksia, emme voi koskaan täysin tietää, millaista muiden elämä oikeasti on. (You are not...)

Jossain vaiheessa tutkimustani oivalsin. Kaikki eivät ole kuin minä. Olen oman elämäni asiantuntija, mutta en kenenkään muun. Empatiaa ja ymmärrystä toisia kohtaan rakentaa se, että altistuu itse heidän elämälleen.

Luovat teot ja käytännön kenttätutkimus on toimiva keino kerätä ja lisätä ymmärrystä, oivalluksia ja empatiaa paitsi muista, myös keino tutustua paremmin itseesi. Muotoiluajattelu on toimiva tapa päästä mahdollisimman lähelle toisten todellisuutta. Tutustua ihmiseen roolin takana.

Olettamusten, roolien ja opittujen tapojen takana on paitsi ihminen, mutta myös laajempi sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti. "Korkeapalkkaisimman mielipide" ja "ylempien toimihenkilöiden typeryys" ovat edelleen ongelma monilla

työpaikoilla - ne jättävät huomiotta muiden tietämyksen (de Morree, 2018).

Olen urautunut etsimään näennäisesti uusia ratkaisuja vanhasta roolistani tiukasti kiinni pitäen. Kun annoin itselleni luvan olla jotain aivan muuta alkoi tapahtua niin sanotusti ihmeitä. Uudelleen määrittelemällä itseni vapauduin vanhan vallasta.

Mutta, miten antaa tilaa aidosti uudelle? Päästämällä irti. Antautumalla tietämättömyyden tilaan. Omaksumalla aloittelijan mieli. Muuttamalla tietoisesti roolia voin katsoa maailmaa empaattisesti täysin uusin silmin. Havaita asioita, mitkä aiemmin jäivät täysin pimentoon.

Muotoiluajattelu haastaa monin tavoin organisaatioiden vanhan vallan ja oletetun viisauden. Muotoiluajattelussa kaikki ovat riittävän luovia, ideoiden hyvyys ei ole riippuvainen sen esittäjän tittelistä, koulutuksesta, palkasta tai muusta turhasta, todellisuudessa rajoittavasta määreestä.

Vaatii paljon vaivaa nähdä mustavalkoisten tittleiden taakse. Havaita olemassa olevan todellisuuden eri sävyt. Sen, että muut eivät ole kuin minä. Enkä minä ole yhtä kuin tittelinini.

Muotoiluajattelussa aloittelijan rooli voi paljastaa paljon. Avata ovia ja ajatuksia, jotka vanha titteli ja saavutettu status pitävät tiukasti suljettuina. On parempi etsiä uutta ymmärrystä ja oivalluksia kuin pitää tiukasti kiinni jo omaksutuista opeista ja rooleista.

Muistele vaikka, miten opit lapsena - kuinka usein kysyit asioita, vain koska olit utelias? Lapsena kysymme säännöllisesti miksi, emmekä todellakaan tyydy ensimmäiseen vastaukseen. (Stay curious.) On ollut mielenkiintoista

havaita, kuinka olen tutkimusmatkani aikana oppinut uudelleen asioita, jotka meillä kaikilla on sisäsyntyisesti. Mutta, jotka olemme unohtaneet matkan varrella.

Luovat teot mahdollistivat minun aloittaa puhtaalta pöydältä. Matka työpaikalle, syöminen ulkona tai valmistautuminen tapaamiseen - oma elämä näyttäytyy helposti ihan toiselta. Aloittelijan mieli saa näkemään maailman muiden silmillä. Oma arki avaa mahdollisuuksien aarreaitan kehittää asioita paremmiksi. (ks. Kelley & Kelley, 2015, s. 78.)

Omaksi aloittelijan mieli ja vain aloita. Tai ota joku toinen rooli kokeiltavaksi. Katso, mitä se paljastaa sinulle. Muotoiluajattelussa opit riittävästi matkan varrella.

Aloittelijana voit nähdä asioita, joilta ammattilaiset usein sulkevat silmänsä. Katsoa pimeydestä valoon.

5.3 AIVOJEN YLIVALLASTA KEHON VIISAUTEEN

Kolmas tutkimukseni paljastama oivallus on omakohtaisen kehollisen kokemuksen merkitys muotoilussa. Meissä jokaisessa on vähemmän ymmärrettyä intuitiivista viisautta. Pelkkä analyttinen järkeily jättää ison osan oivaltamisen mahdollisuuksista pimementoon.

Olemme rationaalisisena pidetty, oikea insinööriosuamisen mallimaa. Ratkomme vaikeita ongelmia ja kehitämme edistyksellisiä innovaatioita. Vertailemme, laskeimme, budjetoimme, analysoimme ja optimoimme. Valitsemme lopulta turvallisesti "oikein". Tässä aivomme ovat hyvät. Emme ole ainoita. Monet muut tekevät myös tätä. Luottavat vahvasti omaan järkeen.

Muotoiluajattelun tiukka ydin on tiivistetty simpppelin matemaattisen kaavan muotoon: **MITÄ + MITEN johtaa ARVOON.** Deduktiivinen ja induktiivinen päättely ovat tuttua kauraa monille. Uutta luova abduktiivinen ajattelu on jo huomattavasti harvempien hallitsema laji - arvon tuottamisen yhtälön ratkaiseminen kahden täysin tuntemattoman muuttujan avulla. (Dorst, 2011, s. 522-525.)

Ympäröivää maailmaa on helpompi ymmärtää erilaisten asioita yksinkertaistavien kaavojen ja mallien avulla. Tiede ratkoo yhä uusia mysteereitä ja ajaa tietämättömyyden käärmettä ymmärryksen piippuun. Pyrkien samalla kuvaamaan kaikkea kokemaamme yksinkertaisella ja helposti selitettävällä tavalla. Sama toistuu kodeissa ja työpaikoilla - perustelemme itsellemme ja muille rationaalisella järjellä valintamme.

Samalla kuitenkin helposti unohdamme yksinkertaisen ympäröivän maailman mallintamisen mahtiväliseen - oman kehomme. Sen tunteet ja tuntemukset, mahdollisuuden kokea asioita itse. Asioiden aistiminen ja havainnointi aivojemme ulkopuolella paljastaa usein hyvin toisen totuuden ympärillämme olevasta kuin pelkkä järkiperäinen perustelu ja analysointi.

Vieläkin voin palauttaa mieleeni epämiellyttävät tuntemukset luovaa tehtävää tehdessäni. Muistiinpanoni paljastavat: *"Vatsa reagoi jostain syystä. Sama viime kerralla - erittäin kehollinen kokemus! Ei tervetullut tai tasavertainen olo paikan päälle."* Keho muistaa pitkään ja yrittää viestiä minulle selvästi jotain.

Opitusta ja arvostetusta aivojen ylivallasta on vaikea päästää irti. Luottaa ikivanhaan kehon viisauteen, joka on kovakoodattu syvälle biologiaamme. Olemme dataan pohjautuvassa nykyajassa paikoitellen hukassa viisautemme suhteen. Kaikki

äly ei nimittäin asu pelkästään omassa päässä. Olemme kokonaisuus, keho ja mieli, joista aivot ovat vain yksi, vaikkakin keskeinen osa.

Itseni yllättivät luovien tekojen parissa lähes jokainen kerta, kuinka valtavan paljastavaa omatoiminen jonkin asian kokeminen on. Keho hoksaa paljon enemmän kuin, mitä vain faktojen tai älyllisten johtopäätösten perusteella asioista voi näennäisesti saada irti. Omakohtainen tunne tai aistimus paikan päällä kertoo usein täysin toista kuin vaikka brändin slogan tai palvelulupaus.

Muotoiluajattelu voidaan nähdä tasapainoiluna kahden ääripään välillä. Dataan pohjautuva analyttinen ajattelu on usein isojen organisaatioiden tapa johtaa ja tehdä päätöksiä. Tietämiseen ilman järkeilyä nojaava intuitiivinen ajattelu puolestaan menestyvien yrittäjien omaan perstuntumaan luottama tapa. (Martin, 2009, s. 33-56.) Intuitiivisuus voidaan ymmärtää myös opittuna oman kehon viisautena.

Keholliseen kokemiseen on mahdollista päästä kiinni toiminnan kautta. Kokeilemalla asioita, testaamalla jotain itse. Havainnoimalla omia ja toisten tuntemuksia toiminnan ja tekemisen kautta. Jättämällä äly hetkeksi ämpäriin. Päästämällä irti pakottavasta tarpeesta järkeillä. Herkistymällä sille, mitä itse kokien opimme.

Muotoiluajattelussa matka ymmärtämättömyydestä tietämiseen alkaa omakohtaisesta kokemisesta. Siirrymme samalla olettamisen toisella puolella. Nyt olemme uusien oivallusten ja mahdollisuuksien äärellä.

Muotoiluajattelussa kehollinen kokemus paljastaa asioista ja itsestämme hyvin paljon. Ymmärrys ei tule aina ylhäältä. Oman pään sisältä.

Kokeile vaikka itse. Päästä hetkeksi irti ajattelusta. Kävele. Kokeile. Aisti, mitä kehosi sinulle kertoo.

5.4 OIVALLUS MUUTTAI KONTEKSTIN

Neljäs merkittävä nosto tutkimuksestani on, että oikea oivallus muuttaa muotoilijan todellisuuden. Muotoiluhaasteen sumean alkupään lopulta kirkastuessa maailma näyttäytyy uudessa valossa. Tämän myötä paljastuu se, mitä en aiemmin huomannut.

Oivallus muuttaa paitsi olemassa olevan kontekstin, mutta usein hyvin vahvasti myös kokijansa. Voidaan hyvin puhua ajasta ennen ja jälkeen. Välttämättä oivallus ei tuo kuitenkaan kokijalleen täyttä ymmärrystä, mitä tässä tapahtui. Tai mitä minulle tässä tapahtui.

Muotoiluajattelun soveltaminen riittävän pitkään saa aikaan ihmeellisiä asioita. Kokeilijat yllättävät usein itsensä hoksatessaan olevansa paljon luovempia kuin aiemmin ajattelivat. Muotoiluajattelu ravistelee ihmiset hereille - näkemään itsensä uudessa valossa. Innokkaina kokemaan lisää. Rohkaistuneena ideoimaan ja toimimaan ideoidensa pohjalta. (Kelley & Kelley, 2015, s. 5-6.)

Muistan edelleen elävästi sen hetken. Kun oivalsin jotain. Jotain, jota vielä tuolloin on ymmärtänyt. Siitä, mistä muotoilussa on ehkä minusta kyse. Tai vaihtoehtoisesti siitä, miksi muotoilu muutti niin voimakkaasti minut.

Teot veivät minut jonnekin. Ne johdattivat minut jossain vaiheessa pisteeseen, josta ei ollut enää paluuta. Entiseen, vanhaan.

Tutkimusmatkani varrella huomasin, että uutta näkökulmaa tuova ymmärrys syntyy toiminnan kautta. Muotoiluajattelu on todellisuudessa uutta ymmärrystä synnyttävää toimintaa. Oppimisen ja ymmärryksen lisääntyessä, myös vaihtoehtoni lisääntyvät. Joka itsessään muuttaa kontekstin. Kontekstin muuttuessa muutun itse mukana.

Muotoiluajattelu muuttaa kokijansa. Peruuttamattomasti ja pysyvästi. On itsesi vastuulla huomata nämä muutokset. Korjata tarvittaessa kurssia. Päättää, mihin uutta voimaasi käytät. Jatkaa matkaa kuin aina ennen. Tai pyrkiä kohti yhä suurempaa ymmärrystä. Poiketa totutulta polulta.

Nykyisin muotoilu toimii innovointikeinona työpaikoilla ja yhteiskunnallisen muutoksen edistäjänä. Se kehittyy ongelmien ratkaisemisesta oikeiden - ratkomisen arvoisten ongelmien - löytämiseksi. Muotoilijat puolestaan voivat auttaa nykyisen ja tulevan maailman määrittelyssä kehittämällä omia toimeksiantoja *ehkäistäkseen* ongelmia syntymästä. (Muratovski, 2015, s. 138.)

Meidän jokaisen on löydettävä oma henkilökohtainen polkumme muotoiluajattelun mestareiksi. Isossa kuvassa kyse on muutoksesta. Suuri kysymys kuuluukin - mihin keskitämme osaamisemme ja energiamme? Mitkä ovat ne oikeat, pienet ja suuret haasteet lähellä olevien ihmisten elämän parantamiseksi? (Brown, 2019, s. 2-6.)

Innovointi alkaa havainnoimalla. Keskittymällä asioihin, joita muut eivät pidä katsomisen arvoisina, näen asiat toisin. Näkemällä toisin, minun on mahdollista myös toimia toisin.

On vaikea innovoida jotain täysin uutta, jos vastustat itse muutosta. Joskus suurin innovaatio voi syntyä hyvin pienestä oivalluksesta. Siitä, että oma ajattelutapasi ja asenteesi muuttuu.

Oivallukseni ytimessä on ymmärrys, että voin siirtää oppini mihin tahansa omassa elämässäni. Olle itse kovasti kaipaamani muutos. Siitä muotoiluajattelussa on kyse.

5.5 PIENET TEOT LUOVAT LUOTTAMUSTA

Viides aineistoni esiin nostama teema on luottamus ja sen tärkeys muotoiluajattelussa. Luovat teot vaativat luottamusta. Luottamus syntyy pienten kokeilujen kautta.

Pienet kokeilut kumuloituvat ajan saatossa puolestaan isoksi, vahvaksi luottamukseksi. Sekä itseesi, että muihin. Muotoiluajattelun mahdollisuuksiin olla työkalu muutokseen. Mutta vain, jos teen niitä alkaen tänään. Tekojen suunnittelu ei riitä. Luottamus vaatii siirtymistä suunnittelusta toimintaan. Ilman toimintaa luottamus jää rakentumatta.

Ihmisten käytöksen muuttaminen on vaikeaa, sillä useimpia meistä ohjaa virheiden tekemisen pelko. On helpompi olla tekemättä mitään. Innovointi vaatii puolestaan toimintaa - ja tässä psykologinen turvallisuus on kaiken keskiössä. Muotoiluajattelun prosessit ja työkalut rakentavat luottamusta ja turvallisuuden tunnetta, joiden avulla myös muutos on helpompaa. Samalla muotoiluajattelu muuttaa mukanaolijoita syvällisesti. (Liedtka, 2018.)

Tutkimusmatkani edistyessä koin yhä vahvistuvan tunteen, että luovat teot ovat turvallinen tila kokeilla. Tutustua tarkemmin muotoiluajattelun mahdollisuuksiin. Matkalle lähtiessäni tilanne oli toinen - suunnittelin tehtävien aloitusta. Pitkitin niihin hyppäämistä. Ylianalysoin kaikkea. Lähes halvaannuin mahdollisuuksien edessä.

Jossain vaiheessa huomasin, että toimivin tapa on vain aloittaa. Ilman mitään ennako-odotuksia tehtävän suhteen. Täysin ummikkona uuden asian äärellä. Tietämättä tarkemmin, mistä tässä on kyse. Riittävän uteliaana ottamaan selvää.

Tunnettu psykologi Albert Bandura puhuu "ohjatusta mestaruudesta" - pienten henkilökohtaisten onnistumisten luomasta voimasta poistaa vääriä uskomuksia tai pelkoja. Tämän myötä ihmiset uskovat pystyvänsä muuttamaan olemassa olevaa tilannetta. Samalla he alkavat luottaa myös itseensä. (Bandura, 1977, s. 191-198.) Tällä henkilökohtaisen onnistumisen kokemuksella voi olla hyvin voimakas vaikutus kokijansa koko elämään. Tätä pystyvyyden mielentilaa voidaan pitää myös luovana itseluottamuksena. (Kelley, & Kelley, 2015, s. 40.)

Luova luottamus. Luotat itseesi. Luotat luovuuteesi. Luotat lopputulokseen. Luotat samalla myös muihin. Luottamus vaatii vain riittävästi **hyvin pieniä onnistumisia**. Meistä jokainen pystyy takuulla näihin.

Super-Mario. Kuin lapsuuteni sankari. Riittävän rohkea hyppäämään tasolta toiselle. Kokeilemaan, mitä kaikkea tästä seuraa. Pelkäämättä, mihin kokeilu minut johdattaa. Vahvistuneena jokaisesta uudesta löydöstä. Inspiroituneena näkemään kaiken tosielämän tasohyppelynä. Muotoiluajattelun toimivana asenteena oman elämäni peliin.

Luovat teot opettivat paljon. Tekemäni harjoitukset ovat saaneet ymmärtämään, että voin itse määrittää, missä ja miten luovuuttani käytän. Määrittely ei todellisuudessa ole kenenkään muun näpeissä.

Muotoiluajattelu ja sen luovat teot voidaan nähdä "uutena" ihmislähtöisenä innovointi- ja ongelmanratkaisutapana. Todellisuudessa muotoiluajattelu auttaa tutustumaan uudelleen itseesi ja kaikkeen ympärilläsi olevaan. Se auttaa näkemään maailman itse koetun empatian ja lisääntyvän ymmärryksen valossa.

Muotoiluajattelun ydintehtävä ei ole opettaa luovuutta. Se auttaa löytämään uudelleen luovan luottamuksesi - luontaisen kyvyn ideoida uutta ja rohkeutta kokeilla. (Kelley & Kelley, 2012.) Muotoiluajattelussa on pitkälti kyse rohkeudesta. Kokeilla ja oppia.

6. LOPUKSI MITÄ SITTEEN? MIKSI?

”Muotoiluajattelun voima pitää kokea itse.”

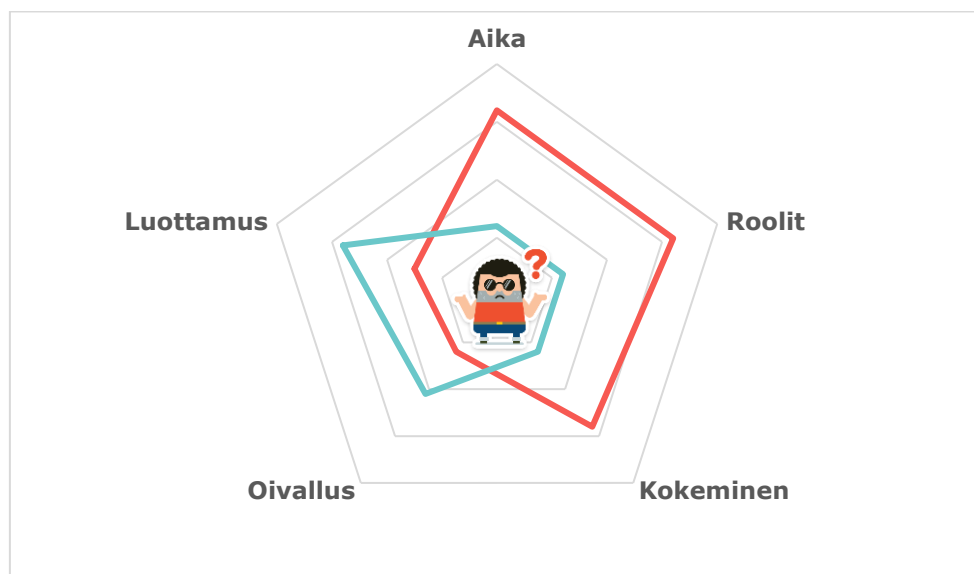
Tutkimukseni päätavoite oli olla ymmärrystä lisäävä autoetnografinen tutkimus oivallukseen ja luoviin tekoihin. Tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, miten muotoiluajattelu tukee ja toisaalta estää luovuutta. Alakysymyksinä oli lisäksi, miten luovuus ja muotoiluajattelu yhdistyvät inhimillisenä kokemuksena sekä, miten luovuuden vapauden ja kehittymisen esteitä tunnistetaan muotoiluajattelun kontekstissa.

Tutkimuksessa tekemäni arjen muotoiluteot voidaan ymmärtää minimalistisina muotoiluprojekteina, joiden varsinainen funktio oli tuottaa oppia, oivalluksia ja ymmärrystä tutkimuskysymyksiini. Tarkoituksena ei ollut siten keskittyä

varsinaisten muotoiluhaasteiden ratkaisemiseen sinänsä, vaan mahdollistaa säännöllinen altistuminen luoville teoille, jotta voisin löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini. Oppia lisää itseni kautta. Työstää yhden ison muotoiluprojektin sijaan jotain aidosti pientä. Tausta-ajatuksella, että pieniä askeleita omassa arjessa ottamalla pääsee ajan saatossa kauas. Samalla saaden ehkä näkyviin muotoilun tiukan ytimen - mistä tässä on kyse? Mistä syntyy muotoilun paljon puhuttu arvo? Ja, mitä mahdollisesti seuraa muotoilun arvosta?

Aloitetaan kuitenkin kysymyksellä, miten luovuuden vapauden ja kehittymisen esteitä tunnistetaan muotoilujattelun kontekstissa?

Palataan tässä vielä hetkeksi aineistoni esiin nostamiin aiheisiin ja teemoihin - millainen rooli näillä on muotoilujattelussa ja innovoinnissa? Yksinkertaisesti, ne toimivat uutta luovan innovoinnin mahdollistajina sekä potentiaalisina esteinä. Tutkimukseni keskeiset löydökset on visualisoitu seuraavaan kuvaan.

KUVA 18. "luovuuden viisikulmio" - luovuuden rajoittajat ja mahdollistajat.

Luovuuden viisikulmio kuvaa, kuinka 1) käytetty aika, 2) omaksutut roolit, 3) omakohtainen kehollinen kokeminen, 4) uusista näkökulmista syntyneet oivallukset sekä 5) luottamus omaan ja toisten tekemiseen - toimivat sekä luovuuden rajoittajina että mahdollistajina. Ne voivat rajoittaa innovoijien luovuutta, mutta toisaalta saada myös sen puhkeamaan kukkaan. Eri ihmisillä eri aikaan on erilaiset mahdollisuudet huomioida nämä ja siten koettu luovuus voi vaihdella huomattavasti. Kuvassa tätä ilmentää kaksi eri väreä (sininen ja punainen) rajattua aluetta.

Luovuuden vapauden esteet ja rajoitteet liittyvät tässä yhteydessä vahvasti itse muotoilijaan. Niiden paremmin ymmärtämiseksi on tärkeää päästä hieman syvemmälle muotoilijan maailmaan. Oikeammin syvälle ihmisen sisään. Oleellista on nimittäin ymmärtää, mitä tässä oikeasti tapahtuu - mikä on se muotoilijan varsinainen sisäsyntyinen luovuuden lähde?

Muotoiluajattelun filosofian syvällinen omaksuminen kehittää uudenlaisen minäkuvan, ajattelutavan ja voimaantumisen tunteen, jonka seurauksena ihmiset alkavat nähdä itsensä luovina. Samalla jokin heissä muuttuu pysyvästi. Tämän seurauksena he huomaavat pystyvänsä hyödyntämään uutta luovuuttaan mihin tahansa kohtaamaansa haasteeseen. (Kelley & Kelley, 2015, s. 26-27.)

Samoin jokainen muotoiluteko uudelleen muokkaa kokijaansa syvällisesti. Muotoiluajattelusta tekee toimivan sosiaalisen teknologian - uuden ja paremman tavan organisoida työtä - innovointiin sen kyky vaikuttaa ihmisten ennakkoluuloihin ja muuttaa heidän tapojaan osallistua innovaatioprosessiin. (Liedtka, 2018.)

Yksinkertainen vastaus kysymykseen, mitä tapahtuu, tehdessäni muotoilutekoja on, että minä muutun. Miksi näin puolestaan tapahtuu? Ymmärrykseni ja empatiani kasvoivat muotoilutekojen tekemisen myötä.

Pohdin pitkään mielessäni, mistä syntyy oivallus, oikea ahaa-elämys? Tutkimukseni myötä olen saanut jonkinlaisen kurkistuksen pintaa syvemmälle. Nyt voin sanoa, että oivallus syntyy oppiessani empaattisesti lisää ympärilläni olevasta. Ahaa-hetki on merkki, kun ymmärrän jotain uutta, joka haastaa aiemman maailmankatsomukseni. Sen myötä huomaan ajattelevani, että jokin asia voidaan nähdä myös täysin muussa kuin aiemmin omassa mielessäni ainoana oikeana pitämässä valossa.

Tekemieni luovien tekojen myötä nousi esiin myös tärkeä huomio - muotoiluajattelun ymmärtämiseksi on erittäin tärkeää päästä kokemaan sen mahdollisuudet omakohtaisesti kokien. "Tehokkain tapa harjoittaa muotoiluajattelua on näyttämällä, eikä kertomalla" (Kelley, & Kelley, 2012).

Muotoiluajattelun voima pitää kokea itse. Kyse ei ole niinkään muotoilusta, vaan jo olemassa olevan uudelleenmuotoilusta. Ja tässä sinulla ja minulla on oma, erittäin keskeinen rooli.

Miten puolestaan luovuus ja muotoiluajattelu yhdistyvät inhimillisenä kokemuksena?

Laajasti ymmärtäen muotoiluajattelu voidaan nähdä luovana ongelmaratkaisukeinona, jonka keskiössä on ihminen. Vielä laajentaen muotoiluajattelu voidaan ymmärtää prosessina ja keinona olla luova. Sen avulla meistä jokainen voi löytää oman sisäisen luovuutensa. Ja laajentaa tätä luovuuttaan myös perinteisen luovuuden alojen ja estradien ulkopuolelle.

Inhimillisenä kokemuksena luovuus ja muotoiluajattelu yhdistyvät erityisesti tarpeessa ymmärtää - niin itseä kuin sitä kautta myös muita sekä ympäristöään. Sitä todellisuutta, jonka osana kokija keskeisesti on. Ja halussa ratkaista ongelmia paremmin, osallisille merkityksellisillä tavoilla. Nähdä empaattisesti, että ei ole olemassa vain yhtä oikeaa ratkaisua.

Omaakohtainen kokemus luovista muotoiluteoista toi hyvin esiin, miten empatia, kokeilut, epävarmuuden sietäminen ja reflektio rakentuvat osaksi oman arjen ajattelua ja toimintaa. Tässä valossa muotoiluajattelu ei näyttäydy minulle pelkkänä ongelmanratkaisun menetelmänä, vaan laajempaa tapana olla - luova ja oppiva ihminen. Kokeilija, tekijä, kuuntelija, muotoilija tai muutosagentti. Mitä tahansa oikeastaan itse vain päätän.

Mitä konkreettisesti sitten tapahtui tehdessäni arjen muotoilutekoja? Tapahtui paljon. Luovuus otti vallan. Tämän myötä rupesin näkemään mahdollisuuksia kaikkialla. Tuntui kuin jokin rajoitin olisi kytketty pois minusta. Mutta, tähän pääsy vei kauan ja otti oikeasti aikaa. Jokin henkinen kynnyks oli ensin ylitettävä. Kiivettävä hitaasti kohti huippua. Jonne päästyäni pystyin näkemään, että voin poiketa täysin valmiiksi viitoitetulta polulta.

Alussa keskityin hyvin konkreettisesti ratkomaan tehtäviä. Putkinäkö päällä paahtaen. Kykenevä näkemään ainoastaan sen, mitä kirjan sivuilta tulkitsen. Tärkeintä tuntui olevan hyvin perinteinen suorittaminen - tehtävän saattaminen maaliin ilman syvempää pohtimista, mistä tässä voisi olla kyse. Reflektointi hyvin pinnallista. Kuin yhtä oikeaa vastausta etsien. Toimien kuin perinteinen tehokas ongelmanratkaisija.

Mitä pidemmälle pääsin tehtävissä, sitä enemmän aloin havainnoida ympärilläni olevaa itseni kautta kokien. Mitä enemmän tein ja havainnoin, sitä enemmän huomasin ja oivalsin asioita. Mitä nopeammin tein tehtäviä, sitä nopeammin opin. Mitä pidemmälle etenin, sitä pystyvämmäksi ja luovemmaksi koin muuttuvani.

Muotoiluajattelun suuri arvo luovuudelle ja innovoinnille syntyy erityisesti nopeiden kokeilujen tuomasta oppimisesta. Mitä pienemmin toimin, sitä enemmän opin. Ajan saatossa oppeja vauhdilla kuin korkoa korolle kumuloiden.

Tehtävien edetessä huomasin esittäväni itselleni kysymyksiä. En varsinaisesti vastatakseni niihin, vaan tuoden esiin uusia näkökulmia. Pysähtyen huomioimaan ja havainnoimaan, mitä uudet paremmat kysymykset saavat minussa aikaan. Millaisia tuntemuksia ja ajatuksia ne herättävät. Kuin havahtuen huomaamaan aistien katveessa jotain, josta ei saanut vielä täyttä selvyyttä. Potentiaalinen oivallus odottamassa piilossa löytämistään.

Silmiä avaavaa oli havaita, että oivallukset eivät tule silloin, kun niitä eniten kaipasin. Ne tulivat ajan kanssa. Viiveellä hetkellä, jolloin olin tekemässä jotain ihan muuta. Esimerkiksi kävelemässä töihin. Hakemassa kahvia. Säättämässä suihkun lämpötilaa juuri sopivaksi. Antamalla aivoille tilaa aivoni antoivat tilaa uudelle.

Kokeilin luovien tekojen yhteydessä itselleni jotain uutta. Opin taitoja. Epäonnistuin. Korjasin suuntaa. Oivalsin asioita. Samalla myös minä jollain tapaa muutuin. Luovat teot pysäyttivät minut itseni äärelle. Päästin irti menneestä. Mutta ennen kaikkea ajattelutapani ja asenteeni muuttuivat. Sekä itseäni että ympärilläni olevaa kohtaan.

Miten sitten muotoiluajattelu tukee ja toisaalta estää luovuutta?

Tutkimuksen alussa koin vahvaa ristiriitaisuutta muotoiluajattelun teoreettisista mahdollisuuksista sekä ympärilläni vallitsevasta reaalimaailman todellisuudesta. Tutkimuksen liikkeelle laittavana voimana olikin hyvin henkilökohtainen motiivi ymmärtää paremmin, mitä tapahtuu tehdessäni pieniä luovia tekoja sekä, miksi näin tapahtuu. Laajempina motiivina oli pyrkiä tätä kautta hahmottamaan vallitsevan kulttuurin vaikutuksia innovointiin ja luovuuteen.

Muotoiluajattelu prosessina itsessään tukee luovuutta, se on toimiva malli siihen. Mitä enemmän altistuin aiheelle käytännön tekemisen kautta, sitä selkeämmin luovien tekojen rajoittajat ja mahdollistajat nousivat esiin. Tutkimuksessani tekemiäni luovien tekojen perusteella voidaankin todeta, että muotoiluajattelu on toimiva malli luovuudelle ja innovoinnille - mutta ainoastaan, jos ympäristö, kuten organisaatioiden toiminta on raamitettu mahdollistamaan nämä. Myös yksilön on oltava valmis ottamaan jonkinlaista vastuuta. Innovointi ei nimittäin tapahdu tyhjiössä, vaan on aina suoraan yhteydessä innovaattorinsa ympäröivään todellisuuteen.

Kokemani suurin este muotoiluajattelun mahdollistamalle luovuudelle olin oikeastaan minä itse - tarkemmin ottaen toiminnan puute omalta osaltani. On helpompaa olla tekemättä mitään. Tai vaihtoehtoisesti toimia vanhalla tutulla tavalla. Ja tätä kautta tullaan yksilöstä myös yhteisön vastuualueelle - kuinka innovoiva organisaatio sisäistää ja hyödyntää muotoiluajattelun tarjoamat mahdollisuudet?

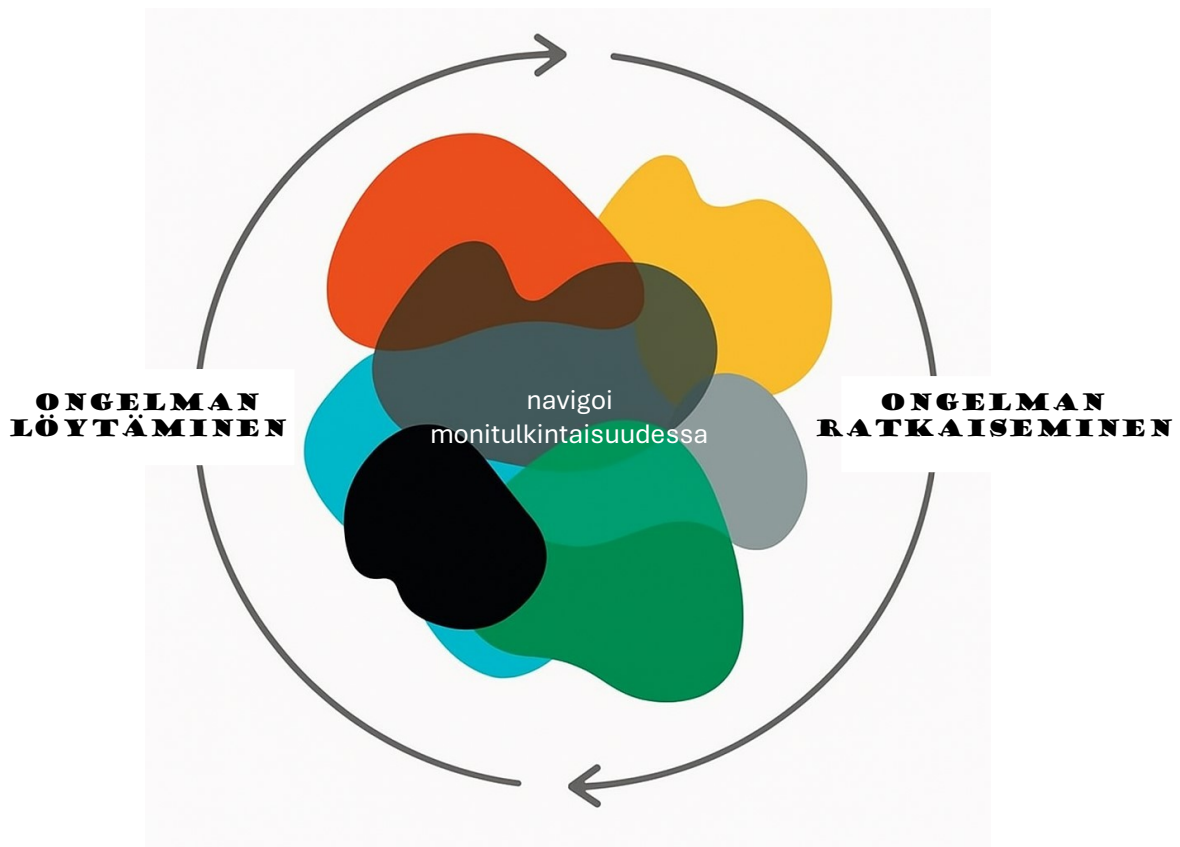
Innovointi työpaikalla vaatii paljon. Muotoiluajattelu mahdollistaa puolestaan siinä erittäin paljon. Mutta sen

hyödyntämiselle on edelleen valtavasti esteitä. Esimerkiksi ihmisten omaksumat roolit, ajan ja luottamuksen puute, vallitsevat rakenteet, vanhat opitut tavat ja virheiden pelko.

Roger Martinin mukaan muotoiluajattelun ytimessä on abduktiivinen logiikka. Alun perin yhdysvaltalaisen filosofin Charles Sanders Peircen lanseeraama käsite tarkoittaa, että mitään täysin uutta ei ole mahdollista osoittaa todeksi etukäteen, vaan ainoastaan aika validoi uudet ideat ja ajatukset. **Uusi tieto syntyy abduktiivisella päättelyllä, kysymällä, mitä voisi olla?** Useimmat yritykset toimivat kuitenkin menneisyyden logiikalla - toistaen kysymystä, mitä jo on tai pitäisi olla? (Martin, 2009, s. 25, 27.)

Pieni ero kysymyksessä avaa täysin uuden mahdollisuuksien maailman. Vaatii suurta rohkeutta sekä yksilöltä että yhteisöltä kokeilla jotain täysin uutta, jonka lopputuloksesta ei ole ennakkoon mitään varmuutta. Muotoiluajattelussa ja myös luovuudessa on täten isosti kyse myös rohkeudesta. Kokeilla ja tehdä jotain, joka on todellisuutta vasta mielikuvituksissa. Muotoiluajattelijan tärkeä taito tällöin voidaan nähdä kykynä kysyä, mitä voisi olla?

Mielenkiintoista on ollut havaita Stanfordin yliopiston lähestyminen muotoiluajattelun opettamiseen. Perinteisen prosessimallin rinnalla he opettavat muotoiluajattelua muotoilukykyinä monitulkintaisessa maailmassa navigoimiseksi ja epävarmuudessa toimimiseksi. Uusien kykyjen ja ajattelutapojen oppimisen myötä myös muotoiluajattelun prosessi ja mahdollisuudet näyttäytyvät tällöin hyvin erilaiselta. (ks. Introduction to... ja Navigating Ambiguity...)

KUVA 19. Muotoiluajattelu monitulkintaisessa maailmassa (Library of Ambiguity).

Muotoiluajattelu voidaan ymmärtää monitulkintaisuudessa navigoimiseksi, oikeiden - ratkaisemisen arvoisten - ongelmien löytämiseksi ja ratkaisemiseksi. Jo pelkässä monitulkintaisen maailman epävarmuudessa toimiminen, vaatii runsaasti luovuutta. Musiikillisena metaforana muotoiluprosessia voidaan pitää tällöin "yksittäisenä lauluna", kun taas muotoilukykyjä "erilaisina nuotteina" (Introduction to...). Muotoiluajattelun mahdollisuudet näyttäytyvät aivan erilaisina yhtä biisiä prosessinomaisesti toistaen kuin jatkuvasti uutta luovasti itse nuoteista improvisoiden.

Muotoiluajattelussa on ennen kaikkea kyse luovuuden löytämisestä ja tukemisesta. Sen oivaltamalla muotoiluajattelijasta tulee paitsi luova ongelmanratkaisija, myös ratkaisemista aidosti tarvitsevien ongelmien löytäjä. Ja tässä on muotoiluajattelun vahvuus - sekä luovuudelle että innovoijalle! Sen avulla on nimittäin mahdollista löytää

toimivat prosessit, työkalut ja tavat innovoida ja olla luova juuri sinulle ja muille merkityksellisessä kontekstissa.

Sillä sen opin, että muotoiluajattelun avulla, voin olla luova juuri haluamallani tavalla. Oma asenne, taidot ja kokemukset ratkaisevat, mihin kaikkeen ja miten muotoiluajattelua voi hyödyntää.

Mitä, jos...?

Pro gradu -työni liikkeelle paneva voima oli henkilökohtainen ihmettely, mitä minulle tapahtui. Työni edistyessä olen laajentanut ymmärrystäni, mitä minulle tapahtuu tehdessäni luovia muotoilutekoja.

Autoetnografista tutkimustani voidaan pitää hyvin subjektiivisena. Vaikka "itse tutkin itseäni" tarjoaa se moninaista, ymmärrystä lisäävää ja innovointikykyä sekä luovuutta vahvistavaa tietoa myös muiden, niin muotoilualan ammattilaisten kuin monien muiden käyttöön.

Mahdollisuudet ovat myös enempään - muotoiluajattelun hengen mukaisesti yksittäisen ihmisen omakohtaiset kokemukset ja tarinat voivat saada myös jonkun muun oivaltamaan jotain itselleen uutta ja merkityksellistä. Siinä mielessä uskon, että tutkimukseni tulokset ovat yleistettävissä myös paljon laajempaan kontekstiin.

Mielenkiintoista on pysähtyä nyt kysymään, mitä tällä lisääntyneellä ymmärryksellä voisi tehdä? Oli kyseessä sitten innovointi työpaikalla, luovuuden herättely henkilökohtaisissa projekteissa tai yleisesti vaikkapa vallitsevan asiantilan parantaminen itselle ja läheisille merkityksellisellä tavalla?

Näistä kaikista olisi mahdollista tehdä mielenkiintoisia uusia avauksia, vaikkapa jatkotutkimuksen muodossa. Yksi kiinnostava aihe on perehtyä tutkimaan, miten luovuuden mahdollistajat ja rajoittajat huomioidaan parhaiten innovaatioprosesseissa. Tai laajemmin luovan tilan ja/tai luovuuden vaatiman luottamuksen tutkiminen organisaatioiden innovaatiotoiminnan kontekstissa - miten innovaattori saadaan saamaan parhaimmat ideansa siellä omalla työpaikalla? Tai, kuinka fasilitaattorina huomioida luovuuden mahdollistajat ja rajoittajat muotoilun työpajoissa?

Mutta vielä mielenkiintoisempaa on kääntää katse pois tutkimuksestani sinuun - mitä, jos alat hyödyntämään tutkimukseni oivalluksia omassa arjessasi? Mitä siitä voisi seurata, jos esimerkiksi:

1. Otat säännöllisesti aikaa luovuudelle?
2. Omaksut aloittelijan mielen, etkä olet tietäväsi?
3. Aistit kehollasi ja kokeilet asioita itse?
4. Muotoilet ympärilläsi pienesti, itsellesi tärkeitä asioita?
5. Luotat itseesi ja vain aloitat?

Sillä se, mitä teet säännöllisesti arjessasi määrittää todellisuutesi ja tulevaisuutesi. Pienin arjen muotoiluteoin on mahdollista uudelleen muotoilla ympärilläsi olevaa maailmaa haluamaasi suuntaan. Jos nimittäin jotain opin matkani varrella, niin sen, että muutos lähtee pienistä teoista.

Opin myös, että autoetnografia on työläs, mutta erittäin antoisa tapa tutkia ja oppia. Itseesi paremmin tutustumalla myös muut ja laajemmin kaikki ympärilläsi oleva voivat alkaa näyttäytymään täysin uudessa valossa.

Itseesi paremmin tutustumalla tulet todennäköisesti tiedostamaan paremmin myös ympärilläsi olevan sosiaalisen maailman ja yhteiskuntamme rakentumisen (ks. lisää esimerkiksi konstruktionistinen tietokäsitys Heiskala, 2000, s. 197–218). Ja alat huomaamaan runsaasti tilaisuuksia ja paikkoja muotoiluajattelun mahdollistamalle luovuudelle. Innovoida jotain täysin uutta ja parempaa.

Mitä, jos aloittaisit jo tänään?

LÄHTEET

Adams, T. E., Ellis C. & Holman Jones S. (2017). Autoethnography. Teoksessa J. Matthes, C. S. Davis & R. F. Potter (toim.), *The international encyclopedia of communication research methods* (s. 1-11). John Wiley & Sons. Haettu 9.3.2025 osoitteesta <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118901731.iecrm0011>

Adams, T. E., Holman Jones S. & Ellis C. (2014). *Autoethnography: Understanding qualitative research*. Oxford University Press.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. Haettu 22.4.2025 osoitteesta <https://educational-innovation.sydney.edu.au/news/pdfs/Bandura%201977.pdf>

Birsel, A. (2015). *Design the life you love: A step-by-step guide to building a meaningful future*. Ten Speed Press.

Bland, D. J. & Osterwalder, A. (2020). *Testing Business Ideas*. John Wiley & Sons.

Britos Cavagnaro, L. (2023). *Experiment in reflection: How to see the present, reconsider the past, and shape the future*. Ten Speed Press.

Brown, T. (2019). *Change by design, revised and updated: How design thinking transforms organizations and inspires innovation*. HarperCollins Publishers.

Brown, T. (2008). Design thinking. *The Harvard Business Review*, June 2008, 1–10. Haettu 10.5.2025 osoitteesta

<https://readings.design/PDF/Tim%20Brown,%20Design%20Thinking.pdf>

Brown, T. & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 8(1). Haettu 14.2.2025 osoitteesta

https://ssir.org/articles/entry/design_thinking_for_social_innovation

Burnett, B. & Evans, D. (2019). *Designing your life: How to build a well-lived joyful life*. Alfred A. Knopf.

Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and Invention*. HarperCollins e-books.

de Morree, P. (2018). Beware: This Hippo Kills Your Company! Haettu 30.3.2025 osoitteesta

<https://www.corporate-rebels.com/blog/hippo-effect>

Demos Helsinki & Demos Effect (2017). Työ 2040: *Skenaarioita työn tulevaisuudesta*. Haettu 29.3.2025 osoitteesta

https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Tyo_2040_skenaariot.pdf

Design thinking. Haettu 26.4.2025 osoitteesta <https://www.ideo.com/pages/design-thinking>

Design Thinking Bootleg (2018). Haettu 9.5.2025 osoitteesta

https://dschool.sfo3.digitaloceanspaces.com/documents/dschool_bootleg_deck_2018_final_sm2-6.pdf

Design thinking in context. Haettu 9.5.2025 osoitteesta

<https://designthinking.ideo.com/#design-thinking-context>

Design thinking is for everyone. Haettu 9.5.2025 osoitteesta

<https://www.ibm.com/design/thinking/page/courses/Practitioner/topic/Introduction/01/01/01/0>

Dorst, K. (2011). The core of 'design thinking' and its application. *Design Studies*, 32(6), 521–532.

Etnography field guide. Haettu 10.5.2025 osoitteesta

<https://dschool.stanford.edu/tools/ethnography-field-guide>

Heiskala, R. (2000). *Toiminta, tapa ja rakenne: Kohti konstruktionista synteesiä yhteiskuntateoriassa*. Gaudeamus.

Innovation. Haettu 12.2.2025 osoitteesta <https://www.ideo.com/pages/innovation>

Introduction to design abilities. Haettu 12.5.2025 osoitteesta

<https://dlibrary.stanford.edu/ambiguity/introduction-to-design-abilities-suite>

Jacoby, R. & Rodriguez, D. (2007). Innovation, Growth, and Getting to Where You Want to Go. *Design Management Review*, 18(1), 9-15. Haettu 23.4.2025 osoitteesta https://new-ideo-com.s3.amazonaws.com/assets/files/pdfs/news/DMI_Innovation_Growth_2007.pdf

Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. (Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto). Haettu 24.9.2025 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kelley, T. & Kelley, D. (2015). *Creative confidence: Unleashing the creative potential within us all*. William Collins.

Kelley, T. & Kelley, D. (2012). Reclaim your creative confidence. *Harvard Business Review*, 90(12) Haettu 8.4.2025 osoitteesta <https://alumni.westernu.ca/assets/pdf/career-management/life-design-2023/class-2/reclaim-your-creative.pdf>

Kelley, T. & Littman, J. (2016). *The art of innovation: Lessons in creativity from IDEO, America's leading design firm*. Harper Collins Business.

Kettunen, I. (2013). *Mielekkyyden muotoilu: Autoetnografia tuotekehityksen alkuvaiheista*. [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. (Acta Universitatis Lapponiensis 268). Aatepaja.

- Knapp, J. & Zeratsky, J. (2018). *Make time: How to focus on what matters most*. Penguin Random House.
- Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. (2019). *Palvelumuotoilun bisneskirja*. Alma Talent.
- Koskinen, I. (2023). *Design, empathy, interpretation: Toward Interpretive Design Research*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/14346.001.0001>
- Koskinen, I., Zimmerman, J., Binder, T., Redström & Wensveen, S. (2011). *Design research through practice. from the lab, field, showroom*. Morgan Kaufmann.
- Kyrö, P. (2003). Tieteellinen tutkimusprosessi. Haettu 22.4.2025 osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/17/kyro-paula-tieteellinen-tutkimusprosessi/>
- Lewrick, M., Thommen, J-P. & Leifer, L. (2020). *The design thinking life playbook: Empower yourself, embrace change, and visualize a joyful life*. John Wiley & Sons.
- Library of ambiguity. Haettu 12.5.2025 osoitteesta <https://dlibrary.stanford.edu/ambiguity>
- Liedtka, J. (2013). Design thinking for business innovation. Haettu 9.5.2025 osoitteesta <https://jeanneliedtka.wordpress.com/design-thinking/>
- Liedtka, J. (2018). Why design thinking works. *Harvard Business Review*, September-October 2018, 72–79. Haettu 13.2.2025 osoitteesta <https://hbr.org/2018/09/why-design-thinking-works>
- Martin, R. (2009). *The design of business: Why design thinking is the next competitive advantage*. Harvard Business Review Press.
- Moore, C. (2021). Autoethnography (a brief howto). Haettu 9.5.2025 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=GBHpedvkWs0>

Muratovski, G. (2015) Paradigm shift: Report on the new role of design in business and society. *She Ji: The Journal of Design, Economics and Innovation*. 1(2), 118–139.

Navigating ambiguity, the super ability. Haettu 12.5.2025 osoitteesta

<https://dlibrary.stanford.edu/navigating-ambiguity>

Osterwalder, A., Pigneur, Y., Bernarda, G. & Smith, A. (2014). *Value proposition design: How to create products and services customers want*. John Wiley & Sons.

Pinheiro, T. (2014). *The service startup: Design thinking gets lean*. Hayakawa.

Practice innovation with design (2018). CSI: Lab Lesson Plan & Facilitator Guide. Haettu

2.2.2025 osoitteesta <https://rework.withgoogle.com/en/guides/design-thinking#run-a-CSI-Lab-on-design-thinking>

Puusa A., & Juuti, P. (2020). Esipuhe. Teoksessa A., Puusa & P., Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 5–6). Gaudeamus.

Puusa A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofinen tausta. Teoksessa A., Puusa & P., Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 25–40). Gaudeamus.

Pölönen, P. (2020). *Tulevaisuuden identiteetit*. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Riel, J. & Martin, R. L. (2017). *Creating great choices: A leader's guide to integrative thinking*. Harvard Business Review Press.

Stickdorn, M., Lawrence, A., Hormess, M. & Schneider, J. (2018). *This is service design doing: Applying service design thinking in the real world*. O'Reilly Media.

Small, A. & Schmutte, K. (2022). *Navigating ambiguity: Creating opportunity in a world of unknowns*. Ten Speed Press.

Stay curious. Haettu 10.5.2025 osoitteesta

https://www.ibm.com/design/thinking/page/courses/Practitioner/topic/User_Outcomes/01/01/03/4

Stein Greenberg, S. (2021). *Creative acts for curious people: How to think, create and lead in unconventional ways*. Ten Speed Press.

The evolution of design thinking. Haettu 14.2.2025 osoitteesta

<https://designthinking.ideo.com/history#Evolution>

Tienari, J. & Kiriakos, C. (2020). Autoetnografia. Teoksessa A., Puusa & P., Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 282–295). Gaudeamus.

Uotinen, J. (2021). Autoetnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. (Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto). Haettu 9.3.2025 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/autoetnografia/>

What is design thinking? Haettu 9.5.2025 osoitteesta <https://designthinking.ideo.com/>

You are not your users. Haettu 10.5.2025 osoitteesta

https://www.ibm.com/design/thinking/page/courses/Practitioner/topic/User_Outcomes/01/01/02/3

LIITE

LUOVAT TEOT

Pro gradu -työni yhteydessä tekemäni muotoilutehtävät **Creative Act for Curious People** -kirjasta (Stein Greenberg 2021).

1. Blind Contour Bookend
2. How to Talk to Strangers
3. The Dérive
4. Handle with Care
5. Immersion for Insight
6. Shadowing
7. Fundamentals
8. A Seeing Exercise
9. Talkers & Listeners
10. The Wordless Conversation
11. Favorite Warm-Up Sequence
12. Interview Essentials
13. Party Park Parkway
14. Maturity, Muscle, Variety
15. Empathy in Motion
16. What's in Your Fridge
17. Expert Eyes
18. Learning How You Learn
19. Identify, Acknowledge, Challenge
20. Practising Metaphors
21. Direct Your Curiosity
22. Remember That Time...
23. The Monsoon Challenge
24. ABC Sketching
25. Reflections & Revelations
26. The Girl on a Chair
27. How We Are
28. Bisociation
29. The Secret Handshake
30. Map the Design Space
31. Rock Paper Scissors Tournament
32. First Date, Worst Date
33. The Solution Already Exists
34. How Are You Doing, Really?
35. Fresh Eyes Sketching
36. Unpacking Exercises
37. Frame & Concept
38. Making Morning Coffee
39. Five Chairs
40. Micro-Mindfulness Exercises